B. NECTARII

ET IOANNIS CHRYSOSTOMI CONSTANTINOPOLITANORVM PONtificum orationes, siue cõciones ad populum, septem: Nectarij quidem vna, Chrysostomi autem sex, nunc primùm editæ, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno interprete.

Ad D. Marcellum Ceruinum, Cardinalem sanctæ Crucis.

D. IOANNIS CHRYSOSTOMI HOmiliæ duæ nunc primùm editæ, vnà cum dramate lepido nec aspernabili Pluchiri Michaëlis, Godefrido Tilmanno Cartusiæ Parisiensis monacho, interprete.

His adiuncta est appendix ex Chrysostomo, Sophronio, & Ioanne Caßiano pro secunda editione.

Quæ autem sint, & quibus de rebus, proxima pagina indicabit.

PARISIIS,

Apud Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, in via Iacobæa.

1554.

CVM PRIVILEGIO.

INDEX CONCIONVM SIVE Homiliarum quæ hoc in libro continentur.

Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno interprete.

D. Marcello Ceruino

CARDINALI SANCTAE CRVcis, Ioachimus Perionius Benedictinus Cormœriacenus. S. P. D.

VEtus promiſſum, id eſt, quod tibi abhinc triennium feci, nunc demum efficio, non tam vt fidem meam liberem, quàm vt tibi agam gratias, ꝙ cùm ex promiſſo mecum agere ex eo tempore ſæpenumero poſſes, præſertim eiuſmodi quod quaſi in publicis tabulis conſcriptum & conſignatum ad omnes perueniſſet: tamen nec exegeris, nec repetiueris. Promiſſum autem illud quodnã ſit, ſi ignores, ſcito, Nectarij cuius in locum Ioannes Chryſoſtomus in Conſtantinopolitano pontificatu ſucceſſit, vnam, ipſiúſque Chryſoſtomi quas in tuo nomine diuulgaui, ſex eſſe orationes. Nam eas Baſilij atque Gregorij Nanziãzeni orationes, quas vt pollicitus tibi eram, ſic ſperabam me ſimul eſſe editurũ, poſt illud tempus editas eſſe comperi. Has autẽ nunc demum edo, non obliuione promiſsi, quod vt ſanctiſsimũ eſſe duco, cùm per ſe vſque ſua, tum eius cui factum eſt, dignitate, ſic ſanctiſsimè diligentiſsiméque obſeruandũ & mihi & aliis cenſeo: ſed ꝙ ita adhuc tempora ſtudiáq; mea atque cæterorum tulerunt, vt cum alij libri ex aliis mihi inciderint, primum quenquem locum maximis occupantibus, hic orationum ſeptem libellus poſtremũ coactus ſit tenere. Quanq̃ ſi non orationum, ſed rerum quæ iis tractantur, magnitudinem ſpectemus, nullus eſt vnq̃ à me prolatus in lucem liber vel præſtãtior vi ſua, vel melior ad vitam & mores. Nam vt primùm de Nectario dicam, qui nectare ſuauiore oratione vtitur, quis melius vnquam & hominum in Deum ingratam voluntatẽ, & Dei in homines charitatem miſericordiámq; expoſuit? quis eorum qui Chriſtianos exagitarunt, in illos inuidiam & odium, veriùs q̃ hic ipſe in Iuliano deſertore, expreſsit? An quiſquam potuit vnquam beatorum illorum virorum

quos piè rectéque Chriſti ſponſa Eccleſia colit, & rogat, in nos charitatis & præſidij clariora documenta prodere? Quid dicam de ieiuniorum viribus? quid de fructu eius virtutis quam eleemoſynam Græco verbo vocamus? fierine poteſt vt quiſquam aut pluribus aut grauioribus firmioribúſq; rationibus homines ad illarum amorem & ſtudium vel excitet dormientes, vel ſponte currentes incitet? Mihi quidem certè videtur hæc vna Nectarij oratio, & quantum dicendo potuerit, docere nos, & quantum doloris ex eius ſcriptorũ amiſsione, & quaſi interitu percipere debeamus, admonere. Atque hic tantus támq; multiplex & varius fructus propoſitus eſt iis, qui hanc vnam Nectarij legent orationem: Ex quo intelligi poteſt, quantò maiorem oſtendant & polliceantur ſex Chryſoſtomi, quas hanc ſequi propterea volui, ꝙ Chryſoſtomus in illius locum, iam vt dixi, ſucceſſerit. In iis quidem duæ poſtremum tenẽt locum, quibus ſuos, & in ſuis bonos omnes hortatur, vt crucem Chriſti ſiue adorent ſiue colant & venerentur: (eſt enim Græcè προσκυνεῖν) neque hoc ſolum, ſed eum etiam eius colendæ & oſculandæ morem, quem hodie retinet Eccleſia, vt ſanctum approbat. Quin etiam eos ritus quos & publicè in ordinibus Eccleſiaſticis põtifices, & priuatim ſinguli Chriſtiani in rebus agendis omnibus, eius ſiue imprimenda ſiue exprimenda figura obſeruant, non ſolùm commemorat, ſed etiam vt præclaros ſanctóſque commendat. Cùm autem cæteras me nactum eſſe gaudeo, tum has duas maximè, non tam ꝙ ad bonos in hac ſententia confirmandos, & malos, id eſt, hoſtes venerationis crucis Chriſti, à ſententia abducendos valent, quàm quòd te admonebunt, vt qui Cardinalis es S. Crucis, eius honoris ac venerationis propugnator eſſe pergas. Quo maiorem in ſpem vocor, fore, vt eas cum cæteris meliore etiã animo accipias, q̃ libros duos Ariſtotelis de ortu & interitu, quos ad te miſi, acceperis: quod vt facias, te vehementer etiam atque etiam rogo: quò te adductum iri ſpero etiam Græca authorum, quæ ſimul edita eſt, oratione. Vale clariſsime Cardinalis. Lutetiæ Pariſiorum Cal. Iunij. 1554.

Nectarij Archiepiſco

PI CONSTANTINOPOLITA-
ni oratio, qua docet, cur primo ſanctorum ieiuniorum ſabbato ſancti magniq; martyris Theodori feſtum diem agimus, ac de eleemoſyna & ieiunio.

AEquum eſt nos hodierno die, vnà cum Dauide modulatè dicere, Quàm magna multitudo benignitatis tuę domine! Etenim quid cauſæ eſt, quamobrē non magna ſit admirarionéq; digniſsima? præſertim cùm in lucē nos tum cùm nō eſſemus, protulerit, protuleritque non eodē modo quo ea quæ anteà condidiſſet, cælū dico, eáq; quæ cōplexu ſuo continet, terrā, mare, & quæ illis continētur. Horū enim opus ac molitio, materies & effectio, oratio fuit. Dixit enim, aut cogitauit potiùs, & cogitatio intelligentiáque rebus omnibus naturam, ortum, motū, ac ordinem dedit: quæque hæc quæ videntur, conſequuntur, tū effecta ſunt, tum ſtant, tum verò permanebunt, quoad ipſe ad nos reuertatur. Quinetiā ſummas ipſas naturas ſola oratione, atque adeò nutu effecit. Nos verò ſua ipſius manu, (mirum dictum) cùm Deus eſſet omni æternitate antiquior, & quod magis mirū eſt, initio careret, ad ſimulachrum ſuum & ſimilitudinem, cùm dominus eſſet, effinxit. Deinde nō hoc loco bonitatem ſuam nullum cohibuit, ſed diuino etiam flatu ac ſpiritu eū decorauit, con ceſſo animo qui intelligētiæ rationíſq; eſt particeps: prætereà etiam paradiſi ciuem hominem effecit, ac paradiſi, cuius pulchritudo nec oratione explicari, nec animo intelligi & cogitari poteſt: omniáq; quæ è nihilo in lucem protulit ei parēre voluit, atque conceſsit, quaſi quidam pater qui indulgentia & lenitate, charitatéque præcipua in liberos affectus eſt, hæredémq; eum & dominū omnibus beneficiis auctum inſtituit. Atque hæc quidem vobis ſat ſcio nota ſunt, qui cæteris qui hîc ſunt, doctrina ſtudióq; præſtatis, quinetiā ea quæ ſequuntur, quę etiā vt vobis cognita prætermiſimus. Eorū autē quæ deinceps ſequuntur, ne longiorem ponam orationē, permulta rurſus præteri-

Pſal. 30.

bo,quæ ei mali genij astutia acciderunt,imperiũ dico,diuinitatísque opinionẽ,præceptíq; violationẽ,prętereà cognitionem occultã & abstrusam:quęq; hæc cõsecuta sunt. His igitur prætermissis,magnum atque adeò maximũ omnium Dei in eũ beneficiũ,illiúsq; singulare peccatũ exponã. Homo qui tot tantáq; beneficia à cõditore acceperat,in eũ ceruicẽ erexit. Quid ergo?Deum qui se finxerat, id est lutũ illud,terrã informem,quã manibus suis finxit, tantísq; beneficiis ornauit. Sed cur id nõ dico,quod deterius ac scelestius est?desertorẽ,præceptíq; violatorẽ.Vtrũ contempsit? an deseruit? Minimè verò, sed amissum quęsiuit,inuentũ correxit,sed clemẽter. Quid autẽ attinet ea quæ sequuntur dicere ac cõmemorare, quibus hominum amentia effectorẽ parentẽq; cõcitauerit, fraternas cędes, stupra & adulteria,virorũ cõcubitus, idololatrías, & quæ sunt generis eiusdẽ?Quid?num hís tot tantísq; sceleribus ductus eũ à se amãdauit, aut detestatus est?certè non: sed quasi pater primũ multis benignitatis modis in corrigẽdis nobis vsus est: deinde cũ ex deteriore consuetudine nos videret non posse deflectere, quid facit? Descendit è sinu paterno (quis quæso, hic cõmunis ægritudinis sensus?) cũ Deus æternus esset,atq; immortalis,vt rẽ in pauca conferã, carnẽ ex casta virgine assumpsit, meáq; serui formã habitúmq; gessit: tum in crucẽ actus est, sepultus, excitatus ab inferis, méq; mortuũ simul excitauit. Quid his humanius aut studiosius potest esse?Et pater quidẽ filium suum quem genuerat,quẽq; ex suis visceribus protulerat,cũ paulũ aliquid ab ipsius cõsilio præceptóq; discessisset,nõ plagis solũ & flagris eũ castigare satis habet,sed exhæredat,detestatur,persequitur eũ quẽ diligit. Itaq; capta quadam occasione etiã Dñs eodẽ modo, quo seruũ suum qui paulũ peccauerat,miserũ pœnis & vinculis, fame ac siti oppressum,procul ab se ablegauit. Nostra verò quo tandẽ modo? procreati sumus,honore affecti sumus, innumerabilibus bonis ac beneficiis ornati sumus. Ei verò qui hæc nobis concessit,quã gratiã retulimus? Ignominia eũ affecimus,animum eius concitauimus,cõtumelia eum affecimus,eius animũ ac voluntatẽ offendimus. Ille verò non contẽpsit ac pro nihilo putauit, sed cũ Deus sit,pater ab ingratis vocatur, pastórq; vita ꝓ ouibus pro-

fuſa,non indignos exiſtimat. Quin etiã & cadentes ſuſtẽtat,& peccantium miſeretur,nec pro malorũ dignitate in nos animaduertit. Si enim iniquitates obſeruaueris Domine,Domine quis poterit cõſiſtere? omnes ei curæ ſunt, & minimæ etiam ouis correctio ei probatur, & vniuſcuiuſque pœnitentia. Ego enim ſum,inquit, Deus, qui non volo mortẽ peccatoris,ſed eius pœnitentiam & vitã.Bellum gerentibus fert opem & auxiliũ, partim per ſe, partim per ſanctos ſuos. Qui quidẽ magnũ etiam hoc miraculum apud nos modò factũ edidit,nobiliſsimi ipſius prę ſtãtiſsimiq; martyris Theodori opera & beneficio, quod & admirationis plenum eſt & excellẽtiæ,quódq; humilis expoſuerit oratio:qua quidẽ atq; iis Dei noſtri miraculis quę antè dicta ſunt,bonitatis eius magnitudinẽ omnibus declararũt.Tẽpus quidẽ progrediẽs obliuione hoc ipſum obruere conſtituerat,ſed conſiliũ ſuum perficere non potuit,ꝙ eò nos fidi piiq; homines auctoritate ſua adduxerunt qui commentaria proferrentes,quæ & temporis auctoritatem ac robur continebant,& miraculum eos oculis ſuis cõſpexiſſe teſtãtur,valde nos certos hortati ſunt, vt quod Dei noſtri miraculum multi ignorabant, id omnibus exponeremus.Sed à vobis nũc peto principio narrationis,vt verba mea ſimplicibus animis benignéq; audiatis.Atque vt intelligatis, ſi nõ ex orationis imbecillitate & inelegantia,at certè attentis animis eã audientes, miraculũ, excellentẽ Dei noſtri bonitatẽ conferte, obliuionem malorũ,humanitatẽ,patientiã,paterna ſua erga nos viſcera, quẽadmodũ nõ aſpernetur nec patiatur nos ſæpe etiã imprudentes à mali auctore eiúſq; adminiſtris bello laceſsitos in interitũ & internecionẽ incidere:tũq; maximè nõ ad animi periculũ inſidiæ pertinẽt,ſed noſtræ infirmitati eiuſmodi robur ac præſidium afferr, vt nos & noxa & impetu liberet,hoſtíſq; inſidiis & periculis faciat ſuperiores.Miraculũ aũt eſt huiuſmodi. Hoc mihi quidẽ perſuadeo,auditores chariſsimi& fideliſsimi, neminẽ veſtrũ ignorare,quot quãtæq; à Satana cui⁹ eſt in nos perpetua inuidia,eiúſq; flagitioſiſsimis adminiſtris,inſidię,atq; doli in firmiſsimã atq; diuinã fidẽ noſtrã, quaſi quidã turbines diuerſis tẽporibus iactati ſint.Quanq̃ Deus abiecti

Pſal. 129

ac demisſi animi noſtri cauſa, miſſa nobis auxilio prępotenti dextera ſua, nõ dedit nos, vt cũ propheta dicã, capiẽ dos eorũ dẽtibus. Quorũ vt veteres & primos nũc taceã, vnus eſt etiã Iuliani deſertoris contra diuinã fidẽ noſtrã furor & amentia: Iuliani inquã, qui ſummũ Deũ maledictis conuiciiſque affecit, manúmque cum Deo bellantẽ, in ſanctam fidem noſtram ſuſtulit, cuius vos indigna & vana in Chriſtianos facinora & inſidias, ſi minus aſpectu vidiſtis, at auditione, vt arbitror, accepiſtis. Is quidem gẽtes ſuperaſſe, barbaros fundere ac fugare: vrbes hoſtium oppugnare, eáſque cura & labore, non dolo ac fraude òccupare, rem vt paruam & inutilem exiſtimauit. Chriſtianos autem delere, eorúmque fidem extinguere, Deum contemnere, (ô calamitatem & inſaniam) qui nutu hãc rerum vniuerſitatem effecit, eúmque ipſum: atque vtinã nec in lucem eum nec ad vitam protuliſſet: idola vero honore afficere, eorúmque omni ex parte gloriam extollere, magnum ei egregiúmque facinus erat, in eóque curã omnem diligentiámque ponebat, cæterarúmque omniũ rerũ hac nulla ei maiori vnquam curę fuit. Vt igitur hæc ipſa rabies hæreſis ipſius latè manauit, (impietas enim quaſi flamma quædam arrepta apta materia, ſurſúmque ſublata, vicina etiam conſumere inſtituit) eiúſque animũ vt accommodatam materiam nacta eſt atque occupauit, inflammatur, incitatur, mittítq; cum minis acerrimis, qui omnes Chriſtianos perderent. Poſteà verò quàm furor maiores & amentia maximas vires ſumpſit, quid attinet etiam commemorare, quæ quot quantáq; tormentorum genera in Chriſtianos ab iſto Atheo excogitata ſint? aluorum amputationes, iliorum inciſiones, acria verbera, vterorum exuſtiones, oculorũ effoſsiones, linguarũ præciſiones, crurium effractiones, incendia ignis varia atque malis artibus excogitata, crates, lebetes, eculeos, ſartagines, eáque omnia inſtrumenta, quæ tum Chriſtianis adhibebantur? Iſto furore agitatus ſceleſtus ille, cùm finẽ potentiæ & impietati apponere non poſſet: qui enim cædebantur, martyres Chriſti patientia declarabantur: qui autem nondum tormentis pœníſque adhibiti erant, ij dolores illos quaſi præclarum quoddam exemplũ ac ſpecimẽ ſpectantes contẽnebant, & vnuſquiſque ſigillatim virgis

cædi, mortéq; mulctari nō poterat, & simul vtilitas in ea re nulla proposita erat: necesse enim erat, vt omnibus de medio sublatis, ipse regnū cui nemo præesset, & in quo nemo regi parêret, teneret: Hęc inquā, cùm ita esset, fidésque nostra quę maximè Christo nititur, minimè obscuraretur, & illius cor intus vitiorum flamma vreretur, consilium acerbum & inhumanū capit. Quo ego loco quæso vos, vt mihi summa iam cū voluptate rem exponenti, aures benignas prębeatis. Cùm huc atque illuc sceleratus ille aciem animi intendisset, tandē aliquando tēpus, & rationem excogitat, id est impietatem, constituítq; nec virgis cædere quenq̃, nec morte mulctare, omnésque ciues desperatione coactos cultui ac religioni simulachrorum tradere. Sed Deus impium eius consiliū irritum fecit. Incidentibus enim sanctis diuiníſq; quadragesimæ diebus, in quibus omni ætati eorū peccatorum ac scelerum quæ superioribus tēporibus cōmisit, venit in mentē, in quibus facilè est cadere ac peccare, quòd tum acriùs ab hoste oppugnetur, & resipiscere redireque in gratiā cum Deo difficillimum: cùm iam tum illud tempus venisset, accersito præfecto prouinciæ, qui eodem quo ipsæ, & perfidię vitio atque sensu inquinatus erat, & crudelitatis, hac eum oratione allocutus est, Quoniam multis variíſq; ô præfecte, rationibus artibúsq; adhibitis, Christianorū religionem extinguere nō potuimus, mihíq; ea res magnæ curæ erat, mihi à diis consiliū missum est & pręclarum & certissimū. Nam quoniam Christiani hebdomadam hanc primā ieiuniis suis consecrant, omnésq; sanctos ita habēt, si hanc diligentiùs quàm alios ieiunij dies obseruauerint, impero vt omnia quæ in foro proposita, ad victum pertinēt, tollātur, nihílque aliud proponatur, nisi ea esculenta & poculenta, quæ tibi præbuero, mixta cum hostiarum sanguine. Quod cùm factum erit, alterutrum necesse erit, aut omnes emptos cibos edere, nobísq; parêre, vt qui Deorum hostiam gustauerint, aut fame enecari, cùm consilium cognouerint, nec habuerint vnde indigentiā desideriúmq; expleant. Hæc cùm ille, ore illo impurissimo tyrannum magis q̃ præfectum dicentem audiuisset, dixisse eū ferūt, Nunc cor regis in manu Dei esse intelligo, & simul verbū

res cõsecuta est, quęque in foro vęnalia ꝓposita fuerant, domũ repositę sunt, & regis scelestę inquinatęque epulę propositæ sunt in foro. Quid ergo? nũ parẽs noster Deus nos neglexit, atque contẽpsit? Minimè verò, sed grauissimo miserrimóque isti consilio salutem attulit. Pontifici enim vrbis huius, primóque Christianorum pastori impium facinus declarauit ac patefecit, cũ Dei martyrem Theodorum, qui quasi Dei donum, nostrę fidei cõseruãdę causa datus est, in visione ad eũ misit. Ac Christi quidem martyr cùm patriarchæ verè, non per quietem visus esset, hac ad eum oratione vsus est, vt eius sancta verba cõmemorem, quorum ad verbũ hęc sententia est. Cùm surrexeris, Christi gregem conuoca, omnibúsque diligẽter veta ne quid ex esculentis, & poculentis quę in foro proscribunt, emant. Impius enim Iulianus impuro hostię idolorum sanguine omnia fœdauit. Pontifex autem sancto dixit, Quo tandem pacto hoc fieri potest? Nam locupletes fortasse id facere possint, qui ea parata habent quæ ad victum pertinent: egentes autem quibus ne vnius quidem diei victus suppetit, vnde ea quæ ad victũ necessaria sunt, parare poterũt? Martyr ad hæc, κόλυβα, inquit, eis præbe, eorũque ita indigẽtiæ leuamentũ præsidiúmque affer. Cũque pontifex, quidnã hoc esset, quæreret, ꝙ ignorare se vim vocabuli diceret, sanctus vir, (ô firmũ certumque eius, ac callidum præsidium) ei frumẽtum vt quęreret, imperauit, ídque suis ad victũ diuideret. eũ enĩ cibum κόλυβα proprio facetorum sermone & lingua vocari solitum. Hoc ipse remedio Christi gregem integrũ sanúmque seruaret. Cũque pontifex quæreret, quis nam esset, cui communis omniũ salus tãtæ curæ esset, tũ ille se Christi martyrẽ Theodorũ esse respõdit, qui omniũ salutis causa ad eum missus esset. Quid hoc mirabilius quõdã à Iona propheta gestũ est, eo qui Niniuitis interitum & euersionẽ prædixit, eósque ita ad pœnitentiam cõuertit? Hæc quidem illa re maiore admiratione digna est, ꝙ ille vrbis euersionem solã prædixit, martyr autẽ Christi Theodorus, animorũ interitum futurũ indicauit: & quòd ille vrbẽ euersum iri tantũ exposuit, Theodorus autẽ & causam euersionis, & remedium quo adhibito vt animo-

rum euersio atque interitus, idolorũque cultus impediretur, planè nobis aperuit. Quanto enim animus corpore prȩstat, tanto hoc illo & maius & admiratione dignius: quantóque excursus quæ animos euertit, & interimit, grauior est, tãto mea quidẽ sentẽtia, is qui hũc sustulit eũ qui illũ pdixit, præsidij auxiliíq; magnitudine præstãtiáq; superauit. Nec verò aliquid indignum, prophetæ martyrem æquantes diximus. Vnius enim & eiusdem Christi Dei vterque extitit, eáque quæ ille iusserat, vterque perfecit. Sed vt quæ dicturi sumus, superiori orationi respõdeant, simul atque hæc ipsa pontifex audiuit, stuporis ac gaudij plenus surrexit, Christíque populo primo quoq; tẽpore cõuocato, omnibus Christi martyris prouisionẽ prȩsidiũq; diligẽter exposuit, eóque perfecto quod pscripsisset, Christi gregem à scelere incommodóque liberauit. Expletis enim septem diebus, posteà quàm Iulianus inutile ac stultum insidiarum suarum consilium esse intellexit, planè atque omnino victus, ex foro cibũ sacrum abstulit, proponíq; ea quæ mos ferebat, iussit. Christiani verò vt sabbato veniente consilium furentis imperatoris diremptũ esse cognouerunt, laudibus agendis gratiis Christi martyrem victorem efferre cœperũt, diémque ei festũ læti celebrarunt, coctum frumentum egentibus erogarunt, salutísque ac conseruationis suæ rationem omnibus exposuerunt. Hinc factum est, vt ex eo tẽpore ad hodiernum diem Christianis miraculi Theodori martyris pclari memoria ad recolendum relicta sit. Hoc ipsum quod à nobis nunc agitur & celebratur, eiusmodi est, Theodori martyris quæ in nos extitit, beneficentia, & impij Iuliani impij consilij retardatio. Sed quis pro dignitate Dei nostri bonitatem laudare potest, qui ex Diaboli faucibus eos qui tum erant puncto temporis eximia martyris sui Theodori prouisiõe extraxit, & nos hoc tempore nostra negligentia Diabolo deditos conseruat ac tuetur, ab iísque periculis, quæ ille in nos intentare solet, liberat. Quȩ quoniã perspecta cognitáq; habemus, aliquid etiã nos Deo, q ea largitus est, largiamur. Quid autẽ aliud, nisi eleemosynam ei erogabimus? prȩsertim cũ nihil ea Deo gratiùs sit, nihil acceptiùs. Ieiunij enim hoc tempus est, & sã

cti ieiunij,in quo &animi & corporis castimonia iis qui horũ verè sunt participes,solet existere:hoc etiã tempus est largæ copiosęque remunerationis, in quo etiam ea quæ ipse nulla sua culpa pertulit recolentes, expiemus nosmetipsos, & abstineamus non solùm à cibô & potione,verũ etiam ab omni alio vitio ac scelere, periurio dico obtrectatione,mẽdacio,inimicitiis,intemperantia, & auaritia,quæ primum & extremum est malorum omniũ. In horum depulsione,tum præclara expiatio consistit,tũ verum sanctúmque ieiunium. Sed maiore studio, & pari eleemosynam amplectamur,quæ non in tertium cælum, sed in ipsum cælum euehit, quæ non in ignis currum,sed supra cælum eos quos receperit, transfert. Hac duce & adiutrice præclarum erit, Deóque gratum ieiunium nostrum,precésque nostræ vt incensi odores dirigentur. Nõ est quòd mihi quatuor aut etiam sex dierum ieiunia cõmemores. Sunt hæc etiam præclara illa quidem & accepta,vitiorum enim sunt depulsiones. Sed quemadmodum sine animo corpus nostrum inutile est,& minimè operosum,ita sine eleemosyna nulli nobis vsui & vtilitati erit ieiunium.Vnde hoc vobis planum faciam? Ipsius scripturæ testimoniis. Ait enim, Eleemosynæ & fides te non deserant. Et rursus, Quem misericordia antecedit. & alibi, Misericordiam volo, non sacrificium. &, Qui miseretur pauperum, Deo fœneratur. Sed vt complura nunc prætereã,potius ex re ipsa exempli causa eleemosynæ vobis dignitatem maximam potestatémque exponam. Si enim cras ita incedas,vt & facies tua pallore exalbescat, & humi defixi sint oculi tui, omniáque ieiunij omni ex parte clarissima documenta & signa præ te feras,tibi verò occurrat egentium multitudo,qui & fame ac siti confecti sint, & animo sint eiusmodi, quem pœnitentia desyderat,iíque te sexcentis precibus ad misericordiã prouocent,ac postea ita abeant,vt ne semel quidẽ in te vllũ inopiæ præsidium auxiliúmque cõstitutũ senserint: quo quæso in numero ieiunium tuum habebitur? an non corporis solùm macies dicetur,quæ nullũ fructum ei qui illius est particeps,afferat?Sed dices, Quisquis es tandem qui hæc commemoras,(noui enim frigidas vestras reie-

ctiones,

ctiones,& nullius momenti excusationes) liberorũ mihi magna copia est,curæ meæ ac diligẽtiæ tradita est cõiunx,serui,& famulæ. Si his ea quæ ad victum pertinent, suppeditare non possum, multò minùs pigris viris & ignauis, qui quoniã laborem in opere faciendo perferre nolunt,voluntate sua sibi paupertatem comparant & excogitant:& præterea id quod vulgo dici solet,affers, primam mercedẽ in suos extare. Quid tu excusationib⁹ quæ culpæ affines sunt, vteris?cùm pro liberis quorum te parentem,& pro ea familia,cuius dominũ te Deus esse voluit,& ei agere gratias,& eius præceptis parêre deberes, rebus tuis in egentes tibi similes conferendis: tu contrà beneficiũ ad duriciei causam transfers,neque hoc solũ facis,sed etiã eos q̃b⁹nihil dũ suppeditauisti,probris eiicis. Quid facimus,viri Christiani? Vereamur,si minùs aliud, at certè naturam ipsam, quòd similem omnes,& tenues & locupletes,naturã animũque accepim⁹,ab vnóque cõditore omnes ficti sumus,vnáque est adoptionis & renouationis nostræ dignitas,etsi nescio quo modo vitę vsura dispares hominibus viuendi rationes occasionésque distribuit:quódque maius est,quòd ab vno iudice iudicabimur,ęquóque tribunali sistemur. Hæc igitur cùm intelligamus,dum solennes conuentus festique dies agũtur,salutis subsidia eleemosynis emamus: diligẽtiam adhibeamus,vt patronos,nõ accusatores in illo tribunali pauperes habeamus. Animaduertamus,quemadmodum dominus qui omnia tenet,ac superat,cùm à nobis quotidie cõcitetur,& contumeliis afficiatur, tamen nullo nos odio dignos ducat,nec auersetur,sed precib⁹ nostris adduct⁹, q̃ primũ ea quæ vsui nobis sunt,largiatur. Ac Deus quidẽ hoc modo,atq; Deus qui ab ingratis seruis rogatur. Nos autem gentilẽ nostrum,eũ qui nũq̃ nobis animũ bilẽmq; mouit,imo verò q nos dominos suos cæterísq; nominib⁹ eiusdẽ generis appellat,vt ad mĩam flectat & alliciat,negligimus,aurésque nõ aliter atq; aspis ad cãtiones,obturamus. Sunt ne hæc humanitatis,& misericordiæ?imò verò sunt acerrimi supplicij. Si quidẽ Deus pro sua benignitate & hunc spiritũ quẽ ducim⁹,& aquarũ fluxiones,solis lumẽ ex æquo omnib⁹ largè & copiosè, tã locupletibus q̃

tenuibus præbuit. Alióqui pauper nemo liberè vlla aëris particula vteretur, nemo lucis vsura frueretur, sed antè quàm ex terrę vtero existerēt, miseri de medio sublati essent aut sedibus expulsi: vt si diuites spiritum ad se ipsi ducerent ac raperent, & terminis ac mensuris, eum vt terrā & mare definiuissēt. O duriciā, ô crudelitatē. Quòd etiam spirāt, ꝙ viuūt pauperes, hoc ipso offēdimur. Dem' opera christiani, cū nostra in pauperē Lazarū duricia hoc cogat, ne fortè & ipse illinc nos vt diuitē, persequatur, & nos eius manum quæ nobis tota ad misericordiam porrecta est, auertamus. ne illinc eum rogemus, vt extremū digitum intingat, nec assequamur: ne grauemur egētes vel eorum quæ superant, participes facere: ne audiamus,
Luc. 16. Accepistis bona in vita vestra. Omnia peribūt, omnia effluunt: eleemosyna autem ad perpetuitatem manet. Nihil in vitam nobiscum attulim', omnia nobis Deus largitus est: nos quoq; egentibus largiamur, quæ etsi Dei sunt, tamen quasi nostra sunt. Sic prēmiū ab eo ferem'. Quòd si quis amicorum, aut princeps aliquis nobis hoc imperaret, vt non solùm pecuniam, sed vitam etiam pro sui amore cōtemneremus, nulla oratione explicari potest, quanto studio, quantáque animi alacritate prēceptis eius parere niteremur. Nunc cùm omnium Deus, non alius a-
Matt. 25. pertè in euangeliis clamet, Quicquid vni ex his minimis fecistis, mihi fecistis, cōtemnimus, despicimus. Colligamus ipsi nos, videamúsque quàm facile factu sit, & salutare prēceptum. Hæc illius vox est, Iis quæ vobis superāt,
Luc. 11. & inutilibus rebus, cælorū regnum comparate, nec volumus. Quantis quæso lamentis conficiemur, cùm largiri volemus, nec poterim'? Sed ego, inquies, egentior, qui ne iis quidem quæ ad vitam necessaria sunt, abundem. Quid ais? nec gelidę aquę poculū petenti dare, nec iustā causam afferre vis. Quòd si hęc interdū iusta causa niterētur, at pro iis Deus qua est misericordia & benignitate, si summa voluntate egentibus erogentur, se regnum suū nobis laturum esse promisit. Quapropter cùm hęc nobis explorata sint, ieiunio eleemosynam coniungamus, vt animus noster penis è terra in cælum efferatur, & nos ieiunij præsidio perturbationibus corporis liberati, e-

leemosynęque subsidio vitam æternam consecuti, cùm nihil in nobis desyderetur, vnà cum spōso Christo intremus, & simul Theodorum martyrem dignis laudibus ornemus, miraculúmque hoc noua semper memoria recolētes, clarissimo martyri hęc summa fide dicam, O martyrum splēdor, sanctorúmque pulchritudo, ô Dei verè donum, ô custos & propugnator Christianorū inuictissime, te etiam atq; etiam rogamus, vt nostræ inopiæ, humilitatísque ne obliuisci velis, nec vnquam defatigari pro nobis precādo, nec eos qui quotidie à Iuliano eo qui sub sensum non cadit, quíq; animorum nostrorum cùm illis fuit, tum his tēporibus hostis est, maliq; auctor, bello lacessuntur, cōtemnere. Te enim etiam post mortem viuere credimus, quemadmodum Dominus ait, Qui in me credit, etiam si mortuus fuerit, viuet. Tu verò qui nō simpliciter omninóque credidisti, sed pro eo etiā mortē perpessus es, martyr laude dignissime, apud Deum, vitam quę senio & fine caret, degis. Cùm ergo apud Christū viuas eiq; sis proximus, tuis eū precibus seruis tuis placa, vt præsidio beneficióque tuo his tot ac tātis malis liberati, bonis tandem cælestibus perfruamur, Domini nostri Iesu Christi gratia & humanitate, cui & nunc & semper potestas & gloria tribuatur. Amen. *Ioan. 5.*

IOANNIS CHRYSOSTOMI IN ILlud propheticum, *Veruntamen frustrà conturbatur omnis homo viuens.*

Psal. 38.

Ioachimo Perionio interprete.

PIscatorem sinus altus excitat, cùm iacto rete magnámq; marinorum piscium copiam nactus, laborās onere verriculum trahit: & venatorem sylua ferarum altrix, cùm montes scrutatus, densóque vertice aperto, cū praeclara & opima praeda reuertitur. Quòd si iis qui in quaestu & venatione occupati sunt, voluptatem affert labor is qui his in rebus suscipitur, quantò maiorem afferre debent pericula Ecclesiasticorū sinuum piscatoribus, quibus praemium non diurnum, nec terrenum, sed ipsum caelorū regnum proponitur? Age ergo Dauidicae lyrae psalmorum cantū pulsemus, & cùm Dauide generis hominum obscuritatem & abiectionem notemus his verbis, Verūtamen frustra conturbatur omnis homo viuens: perturbatur, & tandem interibit ac peribit: perturbatur, & antè quàm cōfirmat⁹ sit, conculcatur: vt ignis incenditur, & instar arūdinis in cinerem occidit: vt procella extollitur, & vt puluis terrae adaequatur: vt flamma excitatur, & instar fumi dissipatur: vt flos forma est praestanti, & vt foenū in exiccādo imitatur: vt nubes conglobatur, & tanquàm gutta im minuitur: vt deniq; bulla inflatur, & scintillae instar extinguitur: perturbatur, & insatiabili cupiditate foedū tetrūq; odorē sibi parit: perturbatur, & cùm ei perturbatio nulli vsui fuit, extinguitur. Ei⁹ sunt motus & perturbationes, aliorum deliciae: eius labores, aliorum thesauri: eius curae, aliorū voluptates: eius aduersae res, aliorū secūdae: ei⁹ execrationes, aliorum clientelae: eius rapinae aliorum voluptates: ei⁹ gemitus, aliorum omnium rerum abundantia: eius lachrymae, apud alios pecuniae: ipse denique in inferis suppliciis afficitur, alij contrà bonis eius cum cantu perfruuntur. Veruntamen frustra conturbatur omnis homo viuens. Homo, vitae vsura quae ad tempus durat, mortis non fictum debitum, consultò indomitum animal, improbitas quae per se docetur, insidiae quae sponte sua docētur, id quod arte instructum est ad maleficium, quod ad

iniuriam industria prælitum est, ad auaritiam compositum & paratum, ad expletionem insatiabile, natum ad perfidiam, infinitus spiritus, gloria ostentatrix: exultatio & ferocia quæ facilè sedatur: elatio quæ paruo negocio deletur: audacia quæ facilè capitur, cœnum arrogantiæ plenum, cinis seditiosus, puluis elato animo, cinis inflatus, scintilla quæ facilè extinguitur: flamma quę facilè marcescit, lucerna instabilis, lignum cuius interitus procliuis est, fœnum quod exaruit, herba quæ facilè ac citò moritur, natura quæ facilè conficitur & consumitur: qui hodie minatur, & cras excedit è vita: qui hodie diuitiis abundat, cras sepulchro tegitur: qui hodie regia corona ornatur, & cras inhumatur: qui hodie purpura fulget, & cras effertur: qui hodie in thesauris versatur, & cras in bustis: qui hodie cum assetatoribus viuit, cras cũ vermibus: qui hodie est & cras nullus est: qui nunc à cohorte custoditur, & paulò pòst lugetur: qui in secundis rebus tolerari non potest, & in aduersis nulla consolatione leuari potest: qui se ipse ignorat, & in iis cognoscendis quæ naturam ipsius longè multúmque superant curiosè occupatur: qui id quod adest & præsens est, nescit, & de rebus futuris cogitat: qui natura sua mortalis est, & animi elatione ductus, vt sibi videtur, immortalis est: omniũ morborum proposita accessio, facilimum omnis perturbationis domicilium, quotidianũ febrium sine vllo delectu gymnasium, omnis denique doloris paratum diuersorium homo est. Quanta nostræ abiectionis tragœdia? quantus nostræ abiectionis & obscuritatis triumphus? Quot quantáque protuli, cùm interea nihil prophetica hac voce aptius inuenerim? Verumtamen frustra cõturbatur omnis homo viuens. Sed vt finẽ faciã dicendi, vide quęso, vt hominũ res mare imitãtur: vt tẽpestate illi⁹ vita hæc nostra implicatur: vt diuti⁹ & sæpi⁹ q̃ aqua in terra tempestate iactamur: vt vehementiùs inter nos quã venti, collidimus: vt pecuniæ quasi clypei nos inter nos committunt, & quasi in tempestate maris huc atque illuc impellimur. Hic ex illo agro fruticem auellit: alius cuiusdã seruos abduxit. Atque hic de aqua vicinum in iudicium adducit: ille cum ciue de aëre & cælo contendit. Hi pro-

pter terrę mensuram concertant, illi inter se de ędificandi ratione digladiantur: hic in ea quę non dedit, vt accipiat, impetum facit, ille quæ accepit, non dedisse in iudicio agit. Hic vsuris non satiatur, ille forte etiam se spoliari confirmat: hic cum est inops, molestia afficitur, ille rerum omnium copia abundans, tumultuatur: cùm nihil habet, probris afficitur, cùm habet, insidiis appetitur: qui magistratus gerit, in suspicionem venit: qui potestate præditus est, in odium omnium incurrit: qui in imperio est, armatur: bella sempiterna quadam serie inter se connexa sunt: inuidia alia ex alia incidit, insatiabilis cupiditas dominatur, auaritia regnat, mendaciũ sũmis laudib⁹ effertur, mutua fides euasit, veritas terram reliquit ac deseruit, amicitia mensa definitur. Alij vim suam perdiderunt, terra iam mala ferre non potest, aër vsque ad ipsum æthera inquinatus & cõtaminatus est. Propter pecunias vita non est vitalis. Pecuniarum cupiditate elementa libera vendidimus: vię vectigalia pendunt: terra forte diuiditur: aquę & flumina imperio tenentur: aër venditur: decumarum, tributorum & vectigalium coactores vrbib⁹ imperant: diuites curis conficiuntur. Fœneratores solicitudine tabescunt: direptores vitam perturbationibus implent, cupidi pecuniarum in iudicio foróque versantur: mercatores calamitates & iacturas studiose quęrunt: calumniatores mendacium vendunt: quoniam mentiri inter nos soliti sumus, iurisiurandi religionem sustulimus, iurare, atque per Deum vnũ, scimus. Cùm ita omnes malis sceleribúsque deditos Propheta cerneret, miserámq; hanc vitã esse duceret, hac oratione vsus est, Veumtamẽ frustra conturbatur omnis homo viuens. Homo solus ô propheta, conturbatur? Creatura ea sola quę rationis est particeps, accusatur? Nullum animans aut elementũ quod commoueretur inueni. Commouẽtur, inquit, aquę, & iterũ sedantur: mouetur terra, & rursus cõfirmatur: vẽti impelluntur, & iterum quiescũt: omnis fera tumultuatur, & satiata desinit: flamma excitatur, & materia subiecta cùm cõsumpta est, extinguitur. At verò homo cùm semel pecuniæ cupiditate inflammatur, nunquam desinit: cúmque hoc accepit, ad illud cupiditate rapitur, & cùm illud

illud assecutus est, ad aliud impellitur: centum duplo maiora facere & augere studet, & ad tot tantásque opes tamē rursus tantundem addere conatur, nec vnquam congerendi finem facit, quoad ipsius finis coaceruatus sit: sitique auaritiæ confectus, auro pallidior volitat, propter diuitias quæ magnopere expetuntur, quarum amicitia infirma & instabilis est, quarum cupiditas insidiarum plena est: q̄ deridēt, vt dñ æ, multorū q̄ irridēt. Vt q̄ vehemēter amētur, quæ vinctæ sunt & suspectæ, mortuæ sunt, sed hostes: quę in mūdo congestæ, venti vim obtinēt: propter diuitias inquam, quæ sunt omnis absurditatis parentes, inuentrices malorū omnium, luxus animi, corruptoris adiutrices, hostes continentiæ, inimicæ temperantiæ, occultæq; omnis virtutis fures. Sed quid diuitias criminor, iis prætermissis, qui possidēt? Iniuria ipsi etiam diuitiarū Deo infertur, cū ab illis vincitur & colligatur pedibúsque compescitur. Videtur enim mihi ad eos hac vti oratione, Quid me ô studiosi pecuniæ, pedibus constringitis? cur me quasi fugitiuum aliquem innumerabilibus vinculis ligatis? quamobrem me vt amicum complectimini, & vt flagitiosum quempiam à metallis in vestras manus mittentē in vincula coniicitis? Si vultis me etiā somniis leuiorē quiescere, me ad pauperum manus venire patimini. Sed dicet aliquis, Liberis diuitias cōgero & paro, vt ne sint paupertatis hæredes. Præclarè scilicet diues qui plurimùm visis vtitur, ea quæ adsunt, ignorat, & res curat futuras: ea quæ ad se attinent, ignorat, & de liberis cogitat: an sepeliendus sit nescit, & hæredibus consulit. Stulte, dic mihi finem tuum, & tum de liberis certus ac tutus esto: expone res hodierni diei, & tum tibi res crastini diei credo. Cur te etiam post mortem decipis & fallis? Cur & mortuus esse vis, & irrideri? cur Deo litus determinas? cur diuinæ prouidentiæ leges dicis, quibus ea quæ tibi data sunt, administret? Nihil ad te de iis statuere, quæ tempus vitę tuę cōsequuntur. Non & mortuus esse potes, & viuorum administrator: non & mortuorum iudex, & iuris cuiusque æstimator. Cur igitur, ô diues, frustra operam cōsumis in eo, vt bona inopum cum tuis reponas, nec scis cui illa pares? cur res pupillorū tenes? cur

acerbè fers cùm rogaris, quasi de tuo impendas? sua illi petunt, nõ tua: ea quæ tibi ipsorum causa tradita sunt & credita, non quæ tecum procreata sunt. Eroga quæ accepisti, & vsum accipe, quòd tibi vt dares, non vt acciperes, præscriptum est. Præclarè tecum agitur, quòd tibi Deus propter inopem, dextram porrigit. qui ex cælo pluit, aëris tibi guttã largitur: qui tonitrua & fulgores iacit, vt misericordia vtare tibi præcipit? qui nubibus cælum obducit, pannum abs te petit. Hoc tibi satis est, quòd te pauperes tanquàm Deum rogant. Da, commiseratio & misericordia te commoueant ad subueniendum, vt misericordiæ locum inuenias. Tu verò ne supercilia quidem vis tollere: & cùm illi te supplices rogant, non flecteris ad misericordiam. Da eis sua, antè quàm te rationis referendæ dies opprimat. Eis sua largire, quæ non ita multò pòst recepturus es. Patrem regem habent: da eis sua, & ab eorum patre curarum vacuitatẽ & requiem accipe. Quam nam, inquies? Quod, inquit, v ni horum fratrum meorum minimorum fecistis, mihi fecistis. Qui enim intelligit super egenum & pauperem, is non solum chirographum peccati delet, sed etiam confessionem ac promissionem accipit, vocem eam quæ ait, Qui dat egenti, Deo fœneratur. Deo fœneremur eleemosynam, vt ab eo parem humanitatis gratiam accipiamus. Sed ô verbum prudentissimum. Cur igitur non dixit, Qui miseretur pauperis, dat Deo, sed fœneratur? Nouit scriptura auaritiam nostram: intellexit appetitum nostrum insatiabilem, qui sibi maiora ad habendum proponit, redundantiam ac plus semper quærere: ob eãque causam nõ dixit omnino, Qui miseretur pauperis, dat Deo, vt ne simplicem largitionem & vicissitudinem mercedis existimes, sed, Qui miseretur pauperis, Deo fœneratur, vt auarus & lucri cupid⁹ audito vsuræ nomine, se ipse misericordiæ dederet. Qui misericordia cùm paupere vtitur, Deo dat fœnori. Si Deus à nobis fœnori accipit, ergo noster est debitor. Vtrum ergo eum habere vis, iudicem, an debitorem? Debitor creditorem veretur: iudex eum qui in iudicium adducitur, nõ veretur. Videndum est, fratres, necessariò alia ratione, cur Deus dixerit, Mihi fœneratur, qui miseretur pauperis.

ris. Quoniam auaritiam nostram vidit ad maiora & plura propensam, iam vt dixi, nec vnquam eum qui pecunias & diuitias habeat, velle sine fide & quasi securitate credere, petit enim creditor vel hypothecam, vel pignus, vel fideiussorem, hisque tribus quasi securitatibus fretus, pecunias suas credit, vel fideiussorem vt antè dixi, accipiēs, vel rerum hypothecam. Quia igitur intelligit Deus neminem his non extātibus, solitum credere, nec humanitatis habere rationem, sed lucrum vnum spectare, pauperem autem ab his omnibus desertum & destitutum esse, cùm nec hypothecam habeat, nihil enim possidet, nec pignus ferat, nudus enim est, nec fideiussorem exhibeat: scit enim eum propter inopiam non posse, & eum qui pecuniis abundet, nolle propter inhumanitatem: medium se & quasi sequestrem præstitit, pauperi quidem sponsorem, pignus autem creditori. Non habes, inquit, huic fidem propter inopiam: mihi crede propter copiam. Vidit pauperem, & misericordia motus est: vidit pauperē, neque contempsit, sed se ipse pro eo qui nihil habebat oppignerauit, & pauperi in causa patronum se pro sua benignitate pbuit. Qui miseretur pauperis, fœneratur Deo. Ne time, inquit, mihi fœneraris. Quidnam lucrifaciam cùm tibi fœneror? centuplum do & vitam sempiternam. Vt quando mihi hæc reddas, sciam, repeto consona, contractum confirmare velim: da mihi referendæ gratiæ tēpus, constitue mihi diem reddendi beneficij. Audi sapienter quando & vbi debitum officium præstaturus sit is, cui inopum causa & nomine alij fœnerantur. Cùm sedebit filius hominis in solio maiestatis suæ, oues quidem ad dextram suam, hedos autem ad sinistrā collocabit, dicétque iis qui ad dextram suam erunt, Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à mundi origine. pro quibus? Quia esuriui, & me pauistis: sitiui & mihi potum dedistis: nudus eram, & me vestistis: in carcere eram, & ad me venistis. Deinde ij qui in tempore rectè administrauerunt, suæ infirmitatis conscij, & eius cui fœnerati sunt, dignitatis, respondebant, Domine quando te esurientem vidimus, téne pauimus, & tibi sitienti potum dedimus, in quo omniū oculi spē collocant, an cùm indi-

gentem te vidimus,tum hęc tibi fecimus?Quod,inquiet, vni ex his minimis feciſtis,mihi feciſtis. An nō vera illa eſt oratio, Qui miſeretur pauperis, Deo fœneratur?Sed quemadmodum iis qui ad dextram erunt, regnum datū eſſe oſtendit propter humanitatem, ſic iis qui ad ſiniſtrā erunt,ſupplicium minatus eſt, Diſcedite à me maledicti in tenebras exteriores,quæ paratæ ſunt Diabolo eiuſque angelis. Quid ita? pro qua re? Quia eſuriebam,nec mihi cibum dediſtis.Non dixit,quòd ſtupratores fuiſtis, quòd adulteri,quòd furtum feciſtis,quòd falſum teſtimonium dixiſtis,quòd peieraſtis:quāquàm hęc quoque conſtabūt, ſed inferiora ſunt inhumanitate, & vacuitate miſericordiæ. Sed cur Domine, nihil aliud tibi in memoria verſatur? Non condemno peccatum,ſed inhumanitatem: non condemno eos qui peccauerunt, ſed eos quos inhumanitatis non pœnituit. Vos condemno,quòd cùm tantum ac tale remedium ſalutis, eleemoſynam haberetis, tam magnum beneficium prætermiſiſtis. Obiicio ergo vobis vt probrum inhumanitatem,radicem,ſtirpémque malorū omniū,totiúſque impietatis matrem:laudo porro humanitatē bonorū omniū:& minor illis quidē ignem æternū,his autem regnum cælorum concedo:

In Chriſto Ieſu Domino noſtro, cui
gloria & potētia in ſeculorum
ſecula tribuatur.
Amen.

CHRYSOSTOMI ORATIO DE ILLO PROPHETAE LOCO, NOLI TIMERE CVM DIVES FActus fuerit homo, aut cùm multiplicata fuerit domus eius gloria:& de amore hospitalitatis, Ioachimo Perionio interprete.

Psal.48.

AGricola quidem in arua quæ purgata sint, vomerem trahit,& sentes spinásque resecat & euellit,& ita semina iacit, cùm euulsa est spina, quæ semen extingueret. Vos autem nauiganti ex animi sententia, sed hoc multò iucundius est dicenti, cùm in auribus sensa animi & sententiam quasi semen iacit sublato tumultu. Itaque summa cum voluptate ad dicendum aggredior, quòd hoc aruum purgatum esse videam. Si enim mentem vestram minimè intuemur, at sensa animi vestri aperta cernimus: auréśq; vestræ arrectæ mihi animorum vestrorum trãquillitatem significant. Vt enim in animorum vestrorum conscientiã venire non possim, tamen oculi vestri in sublime erecti quasi vocem mittunt,& loquuntur, nullam in animis vestris inesse perturbationem, sed clamatis studiose potius, Sparge semina: accipiemus si iacias, quòd fructum nos percepturos esse speramus. omnem enim mentis curam excoluimus. Proinde altiorem ego intelligentiam attingo, quòd generosum ac nobile aruum videam. Neque enim scriptura sapientem doctorem tantũ quærit, sed etiã intelligẽtẽ auditorẽ. Ob eáque causam beatos vos duco, beatũq; me quoq; existimo. Beat⁹, inquit, is est, qui apud audientes & attẽtos verba facit: &, Beati qui esuriunt & sitiũt iustitiã. Ergo in vos qui magno cũ studio & vltro hîc adestis, intelligentiã iacimus. Omnis enim populus nũc in foro & curis ad mundũ pœnitẽtibus marcescit: vos autẽ superiores terra facti, intelligentiam à materia distractã & diuulsam excipitis. Et illi quidẽ quibus curę est caro, seruæ obsequũtur: vos autẽ liberũ nobiléq; animũ ornãtes cõseruatis. Vbi nũc hõ versaris? ĩ foro. Quid vt cõgeras? cœnũ & lutũ. Veni, apud me vnguẽtũ accipe. Cõgeris cogisq; pecunias q̃ pereũt: auaritiã q̃ tyrannorũ plena est:

magiſtratus qui abeunt & cedũt: negociorum ad mundũ pertinentium, abũdantiam, quæ hodie eſt, & cras nõ eſt. Cur flores decerpis, & fructum omittis? Cur vmbram ſequeris, nec verum aſſequeris? Cur ea quæ pereunt perſequeris, & ea quæ ſtabilia certáq; ſunt nõ quæris? cũ omnis caro herba ſit, hominíſque gloria omnis herbæ florẽ imitetur, exiccatáq; herba flos decidat, verbũ autem Domini in perpetuum maneat. Tibi magna vis pecuniæ ſuppetit: quid hoc ad animum? pecuniis locupletior, pauperior animo: foliis coronat' es, & fructu eges. Quid quæſo, vtilitatis capis? pecunias accepiſti, quas hîc relicturus es. Magiſtratum atque imperiũ accepiſti, ex quo tibi inſidiæ parantur. Veni, fructum verborum philoſophorũ, ſapientũque percipe: impẽde peccata tua, cõſume tua delicta: cõſciẽtiam expia, erige cogitationẽ atque rationẽ: euade homo & angelus, linque carnis naturã, & leuẽ pennã vitæ ſume: liberum ſolutũque te redde ab iis quæ vidẽtur, & ad ea quæ ſub aſpectum non cadunt, te excita: aſcẽde in cælos, verſare cũ angelis, ſiſte te pro tribunali excelſo: fumum & vmbram, herbam, araneorũq; telã abiice. Neque enim poſſum ſatis aptũ nomẽ huic vilitati imponere. Hæc autẽ dico, nec dicendi finẽ faciã. Veni, téque hominem præſta, ne naturalis tua falſa ſit appellatio. An quod dictum eſt, vobiſcum conſyderaſtis? homo, ſed homo quidem nomine eſt plerũque, verùm homo nõ eſt prudentia. Cùm enim te vitã à ratione alienã agentem videro, quónam modo te hominem in nominabo, nõ bouẽ? Cùm rapientem te animaduerto, quomodo te hominẽ, non lupũ vocabo? Cùm ſtuprãtem te video, cur te hominem appellabo, non ſuem? Cũ ex dolo & inſidiis agere te videro, quó nã pacto hominem te, non anguem ac ſerpẽtem nuncupabo? Cùm venenum tibi videro, quid eſt quãobrem hominẽ te, non aſpidem nominem? Cũ ſtultum te animaduertam, cur hominem te, non aſinum vocabo? Cũ te cũ aliena muliere concũbere cernã, quî te hominẽ, nõ inſanũ equũ appellabo? Cũ incredulũ & ſtupidũ te videro, cur te hominẽ poti', quàm lapidẽ, aut ſaxũ nũcupabo? Accepiſti à deo nobilitatẽ: cur naturę vim prodis? Quid quęſo, facis? Alij homines arte prędici ſunt: ea q̃ rationis ſunt

expertia quoad ei' fieri poteſt:in hoīs nobilitatē trāſferri pſittacos homines diſciplina docet & vocē hominis mittere,artéque naturam cogunt:& leones cicures reddunt, dum eos per forum trahunt. Leonē qui manſuefieri non poteſt,tamen cicurem facis:& te magis ferum, quàm lupus eſt,præſtas?idq; eò grauius eſt, quòd vnaquæque belua vna conditione prædita eſt, veluti lupus ad rapinam natus eſt,anguis ad dolum,aſpis ad venenum dandum,in homine autem improbo hoc non ineſt: non enim vna varietas naturæ ſæpe ineſt in homine,ſed ſimul & rapax eſt, & dolo agit, & virus ſpargit,vitiáque beſtiarum in animū ſuum concludit. Quo igitur pacto hominem te nominabo, cùm regni conſenſum non habeas, diadema nō habeas,non purpuram? Faciamus enim hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram. Cognoſce, cuius ad ſimulachrum effectus ſis homo,nec te ad beſtiarum humilitatem abiice.Si regem videris purpuram abiiciētem & coronam,ac cum militibus ridentem, prodentémque imperium: quo tandem modo illum talem regem vocabis? Tu homo es, noli ergo mihi demonſtrare aut exponere, in te hominis animum ineſſe, ſed an in te hominis inſit prudentia. Præes tu animantibus quę ſunt expertia rationis:& perturbationum quæ in te ſunt auerſæ à ratione,factus es ſeruus. Quo autem modo hominem me præſtabo,inquies? Si cogitationes carnis quæ alienæ ſunt à ratione,vincas: ſi ſtuprum abieceris, ſi pecuniarum alieno tempore cupiditatem expuleris, ſi improbum illum tyrānum eieceris,ſi purum & mundum agrum tuum reddam. Sed quî hominem te præſtabis? Si huc veneris,vbi homines fiunt.Si te equum accipiam,hominem te reddo: ſi lupum te nactus fuero,hominem reddam,non naturæ quidem,ſed voluntatis mutatione.Sed quid ais? Liberos habeo,domui ac familiæ præſum:vxor mihi curæ eſt: filios habeo,ad neceſſarium victum propero. Excuſationes hęc ſunt,atque prætéxtus.Si enim te omnino hîc detinerent, nec te exiguum punctum temporis in rebus ac negotiis domeſticis ac familiaribus verſari ſinerent, te mihi purgare poſſes,atque hoc afferre.Liberos habeo,familięque præſum,idq; præclarè ac rectè faceres: aut potiùs hæc ti-

bi commemoranda non essent. Potest enim Deus hîc tibi occupato, res omnes tuas maiore abundantia augere. Nunc autem nullius horum tibi impono necessitatē: nec moneo, vt quotidie vaces, sed bis in hebdomada. Quid in eo graue est? quid importunum ac difficile? non totū diē, sed exiguum punctum temporis veni ad concionem, & intelligentiam menti atque animo consentaneam accipe, ne vulnera accipias: non vt alios deiicias, sed vt ex foro templum facias. Veni, arma sume, vt armatus noxiam plagam ne accipias. Sta in acie, solum armatus sta in loco expiato, oculis animi prçditus. Incurre in fluctus, tantúmque cum diligentia nauem commoue. Hæc potes hoc in loco discere. Sed nudus etiam in aciem progrederis. Intellige, quantum sit ex Ecclesia exire omnes humanos casus despicientem, molestiásque calcantem, & rebus vtilibus superiorem altiorémque factum, sic vt illarum rerum sit nulla, quæ eum labefactet, aut deprimat, qualis Iob ille fuit, quem nec paupertas deiiciebat, nec diuitiæ efferebant, sed in æquabili rerum statu æquabilem conseruabat mentem & sententiam. Accede, sume apud me arma. Quæ autem arma? Quæ tibi sæpe salutem pollicentur. Exis & vides hominem, cui animos tollit equus aureo freno insignis, multósque stipatores: rursum tenuē aliquem & abiectum: non te inflammat inuidia? non pauperem contemnis? Accedit ad te Dauid, præsto est, & monet, Ne time, cùm diues homo euaserit. egredere cū propheta, nec time: abi quo tibi præscribo cū propheta, cum magistro, cum bacillo, cum præcone: Ne time cùm diues factus fuerit homo. Sed hoc monentis est, & dantis consilium, & dicētis sentētiam. Expone mihi quid ita hominē timere non debeam, Quia hominum natura diuitiarum naturā imitatur. Quo tandem modo? Quid est homo? animal abiectum, caducum, exigui temporis. Tales sunt diuitiæ, aut potiùs non sunt eiusmodi, sed multò instabiliores. Neque enim post hominem plerūque desinunt, sed etiam ante hominem. Scitis enim vos innumerabilia in hac vrbe incertarum diuitiarum documenta & exempla: compertúmque habetis, eum qui opes nactus est, viuere, & illas perisse: quòd si possessio periit, non etiam pos-

sessorem

ſeſſorem interiiſſe. Itaque non errabit, qui diuitias ingratum ſeruum dixerit, ſanguinis deuoratorem & parricidã, quippe quæ domino pro gratia cædem referant. quódq; grauius eſt, non quando eas linquit, hominẽ in diſcrimen deducit, ſed antè quàm deſerat, eum conturbant. Noli enim cernere eum qui ſericis veſtibus fulgeat, vnguentúmque ſpiret & redoleat, atque extrinſecus obſeruetur: ſed eius conſcientiam aperi, mentémque ipſius locupletis explica, ac vide in animo eius tumultum & perturbationes. Cùm autem altum eius caſum periclitãtem videris, tuam calamitatẽ caſúmq; conſydera. Quid enim humanis rebus inſtabilius? id quod ſæpe commemoraui, curſus & fluxionis naturam diuitiæ imitantur, quæ ſimul & videntur, & labuntur: vno eodémque puncto temporis & tenentur & effluunt. Ne time, cùm diues factus fuerit homo. Eius rationem ſume, & ſpiritalem viam. Cùm incęſsit inuidia, accedat etiam verſus, perturbationem delet verbũ, Ne time, cùm homo locuples fuerit. Hæc ſunt remedia mea, quæ non pecunias, ſed cælos petunt. Non enim corpus curo, ſed animum ſano: nec veſtrum tantùm dico, ſed etiam meum. Etſi enim magiſter ſum, tamen communi naturæ obnoxius & parens, communem quoque doctrinam eruditionémque præbeo, Noli timere, cùm diues factus eſt homo. Sume hunc verſum theſaurũ & argumentũ, accipe verſum ſtirpem diuitiarũ atque copiæ. Non enim diuitiis abundare, ſed nolle opibus florere, eæ demũ diuitię ſunt. Num illud intellexiſtis? Qui vult diues eſſe, poſſeſsionibus eget & pecuniis. Qui autem locuples eſſe non cupit, ſemper eſt in abundantia. Noli timere cùm diues factus fuerit homo, aut cùm multiplicata fuerit domus eius gloria. Noli timere: quid ita? quia enim metuendi ſunt diuites, vitã propheta profert. Cur times hominem, elegantis cultus ſtudioſum? Cur hominem metuis qui ſemper in tremore viuit? Seruus enim tuus te metuit: ille autẽ Dñm intus circũfert: & quocunq; ſe verterit, eũ pecunię amor & ſtudiũ ſequitur: diuéſq; & ſeruos, & amicos, & inuidos, & eos qui in eũ beneficia cõtulerũt, hoſtes habet. magnã enim inuidiã excitat: pauper enim ſine vllus metu viuit, quoniã ſolus diues eſt. At diues,

ues,quoniã in maiore studio plura habendi viuit, in odiũ omniũ incurrit,& in publicis cœtib⁹ inimicus incedit,ita tamẽ vt vultu ei homines assententur, animo eũ oderint. Hæc aũt ita habere hinc intelligi potest, ꝙ cùm vẽtis aduersis vtitur locuples, foliáq; deiiciũt, id est, cùm rerũ fit mutatio, tum denique assentatorũ vultus deprehenditur, tum cœtus eorum qui amicitias fictas colunt, inuenitur, reiq; fictio:aperiuntur ora omnium dicentium, iste scelestus est,improbus,summáq; improbitate præditus. Quid ais? an non heri ei assentabaris? nónne in eius manuum oscula ruebas? simulatio hæc erant omnia:vênit tempus, & simulationem deposui, dixique quod animo sentiebã. Cur ergo times eũ, qui à tot accusatur? Sed quid hoc est, nisi se ipse accuset? Hac quidem oratione vtor charissimi,non quòd diuites accusare & criminari velim,sed eos qui diuitiis & opib⁹ abutũtur. Pecuniæ enim cũ actionib⁹ honestę sunt,si paupertatis onus subleuent,si inopię corrigant. Audi,Ego sum cęcorum oculus,pes claudorum,& pater ægrorum. En tibi diuitias,sine peccato:sed amor atque studium inopię meum facit, vt domus mea omnibus qui veniunt,pateat. In hoc sunt diuitiæ, ministrę diuitiarum,sed diuitiarum prætextu. Sic enim nomen quidem appellatum est:ille autẽ & nominis & rei veritatem obtinet. Quis? Is qui virtutum, is qui eleemosynæ re vera nomen habet. Quæ mea oratio est? Diues est,is qui res omnium rapit:& diues est,is qui sua egentibus erogat, quorum ille congerendo,hic consumendo est locuples:atque ille quidem in terra serit,hic cælum colit. Quo cælum terræ præstat, eo illius vbertas hac infirmior est. Hic ab innumerabilibus amatur, quódq; mirum est, raptorem & auarum non solùm ij qui iniuriam intulerunt,magno clamore accusant,verùm etiam ij qui ab illis nulla iniuria affecti sunt,illos oderunt, vicem eorum dolentes, de quibus illi malè meriti sunt. Eum autem qui aliis subuenit, non ij modò,quorum misertus est, sed ij etiam quibus opem non tulit, charum habent: virtus enim vitio est præstantior:quippe cùm vitium eos etiam hostes & inimicos habeat,quos non læsit: eleemosyna autem eos etiam amicos nacta sit, quorum calamitates minimè subleuauit.

Omnes

Omnes enim ita loquũtur, Ei Deus gratiam referet. Quo enim bono ab eo affectus es? ego nullo, sed frater meus: non ego, sed membrum meum. Beneficium enim quod in illum extitit, in me collatum iudico. Vidisti quanta sit virtus? quàm optanda? quàm pulchra & honesta? Vir qui miseriis aliorum subuenit, communis est portus, commune perfugium, omnium parens, bacillum senum. Ac si quid ei aduersi acciderit, precantur omnes, Deus eius miserere: bonis eum affice. Si verò ad raptorem veneris, omnes his verbis vtuntur, Impurus ille, improbus, scelestè quam tibi iniuriã intulit? mihi nullam, sed meo fratri. alięq; sexcentæ voces ac clamores quotidie si incideris, ab omnibus in istum mittuntur. Iam verò diuitiæ huic sunt tortore acerbiores. Tortor enim corpus vincit: diuitiæ verò animum vincunt. Vides eum vinctum nec illius te miseret. Eum propterea odi, quòd vincit, non necessitate, sed consulto, quòd catenam attraxit. Rursum tu ad pauperes, nos rursum in eos qui rapiunt. Vos pauperum deuorationũ satietas nulla capit, & ego corrigendis vobis non defatigor. Semper tu pauperem prohibuisti: discede ab oue mea, abi à meo grege. Si verò labefactas & corrũpis gregem meum, noli mihi crimini dare, quòd te persequar. Pastor sum, non lapide peto & persequor, sed oratione: atq; adeò non persequor, sed voco. Sis ouis, veni, esto gregis mei. Cur gregem corrumpis? Cùm augere gregem debeam, non te persequor, sed lupum: si lupus non sis, te nõ persequor. Te accuso, quòd lupus factus es. Non sum locupletum oppugnator, sed eorũ propugnator. Nam præclara honestáque est mea oratio, etiamsi minimè sentias. Quomodo me defendis? quia culpæ te eximo, à rapina te libero: amicum te reddo omnibus, facio vt omnes te optent, & desyderio tui teneantur. Semper tibi denuncio & omnibus, Auxisti nimio studio pecuniæ, res tuas: veni, te accerso, mutabo inimicitias in amicitiam, periculũ in securitatem, huc ades, & regnum tibi cælorum do, ne ad æterna supplicia rapiaris, vt bona percipias, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec hominis in cor mentéq; venerunt. Hæccine exagitantis sunt, an consulentis? amicitia tecum coniuncti, an tecum inimicitias gerentis? At

me odisti, inquis. Imò verò te amo. Præceptum enim habeo Domini mei, Diligite inimicos vestros. non discedo à te, cùm tibi medeor. Dominus noster in cruce dicebat, Ignosce illis: non enim sciunt quid faciant. Non te exagito, sed animi tui morbũ pertubationémq; profligo. Nõ enim tecum inimicitias exerceo, sed cũ vitiis tuis. Num me in te beneficia conferre ducis? num mihi te curæ esse ducis? num me potiùs patronum propugnatorémque omnium esse ducis? Quis te alius de omnibus commonefaciet? Princeps? non de re vlla harum verba faciet, sed de accusationibus & criminibus. An mulier? de auro, de ornamentis. An puer & filius? de hęreditate, de testamento, de parte hęreditatis. An minister & famulus? At de ministerio, de seruitute, de libertate agit. An is qui conuiuia sequitur? At de cœnis loquetur, de prandiis. An is qui ludos spectat? At de indecoro obscœnóque risu, de libidine intemperantis & incontinentis. An is qui in foro versatur? At de testamentis, de hęreditate, de libertate verba faciet. Vbi de his audire potes, si à me non audias? Te omnes metuunt: ego te contemno. quandiu eris eiusmodi, te contemno, te despicio: cõtemno motum, & perturbationem tuam ego reseco. Tu ais, Non metuo vocem tuam. Ego vero salutem tuam cupio. Sum enim medicus. An nõ si vlcus haberes, medicum accerseres? ac si ferrum acutũ esse videres, nónne diceres, Pręcide? etsi enim ægroto & ægrefero, tamen salutem quam ferrum procurat, excipio. Me autem non pręcidentẽ fugis, sed sola oratione expiãtem mentem tuam. Atqui medicus quid facit? præcidit sæpe vlcus, ac deterius facit. Ego nõ deterius facio, sed melius. Illic enim est naturę caro quę interit, & remediorũ imbecillitas: hîc autem vis orationis. Medicus tibi salutem nõ pollicetur. audi me, Vnigenius Dei filius eò descendit, vt nos reducat, & rebus humanis excelsiores faciat. Vnum modò pertimesco, culpam: cætera valeant omnia, etiã diuitię, paupertas, & quiduis aliud. Hęc dico, nec finem dicendi faciam. Neque enim quẽquam gregis mei perire volo. Quid ergo? Potéstne fieri vt diues salutem assequatur? certé. Iob admodum diues erat, Abrahã diues. Eius diuitias vidisti, at eiusdem hospitalitatem consydera-

ra. Eius mensam vidisti: at vide eiusdẽ comitatem & benignitatẽ. Quid? Abrahamus diues erat? nõ cõcertaui tecũ. diues erat Abrahamus? certè diues fuit. Vidisti eius diuitias? Quid tibi vis? Vides etiam eius vitæ genus. Meridie cùm ad ilicem Mambræ sederet, Dominum vidit, ac tres viros, surgénsque (neque enim eũ qui aderat, Deũ esse existimabat) vbi enim? adorauit, & dicit, Num iudicastis me dignum in cuius domum ingrederemini? Vidisti quid senex meridie faceret: non domi sedebat, sed peregrinos & viatores diues ipse ac præclarus vir inspiciebat. Is sublatis diuitiis, domo, vxore, liberis, seruísque relictis, quos trecentos decem & octo habebat, relictis, inquam, omnibus, piscatum hospitalitatis rete explicato exiit, num alicubi esset viator, num peregrinus, & domum præteriit. Vide quid senex faciat: non famulo hoc onus imponit, quanquam trecentos decem & octo haberet. Intellexit negligens & iners esse seruorum genus, ne fortè famulus somno opprimeretur, & interim mercator præteriret, & prædam amitteret. En Abrahamum, en diuitem? Grauaris tu etiam videre pauperem, etiam ei respondere, etiam cum eo loqui: quòd si fortè aliquãdo ei das, hoc tu per famulũ facis. Sed quid? non erat ita vir iustus, sed calidum radiũ excipiens sedebat. Vmbræ autem ei vicem præbebat hospitalitatis studium, sedénsque hospitalitatis fructũ percipiebat. Atque hoc quidem diues. Confer mihi huius ætatis diuites. Vbi sedent? In inferis, in morte ebrietatis. Vbi sedent? In publico dispersi ac dissipati, ebrij, cæci animo, à ratione alieniores quàm beluæ. Sed iustus hic non ita. Vis tu Abrahamum imitari? Imitare hoc modo, non prohibeo, sed suadeo. Quanquam maiorem Abrahamo exquirimus. Nisi enim maior sit, inquit, iustitia vestra, q̃ iustitia Scribarum & Pharisæorum, vobis in regnum cælorum minimè aditus patebit. Intereà verò tu etiam Abrahamum anteuerte. Hospitalis erat, surrexit, & veneratus est, cùm ignoraret quínam essent, qui præterirent: Si enim sciebat, nihil admiratione dignũ faciebat, quòd Deum colebat, sed eorum qui aderant, ignoratio maius eius hospitalitatis studiũ declarat. Et sedebat, eósq; excepit. Quonã modo? largè & comiter: vitulũ immolauit &

occidit. Sarrámq; accersit, hospitalitatis participem vxorem facit, neque eam in cubiculo abstrusam, sed sub ilice sedentem. Illa enim iusta fuit. Aperuit eius vterum, naturæque imbecillitatem correxit. Occidit vitulum, & Isaacum accepit. Conspersit farinam, & semen vt cæli astra accepit, atque vt arenā quæ est in maris litore. Sed planè dices, Da etiam mihi fructum verorum liberorum. Infelix, miser, & abiectissime, terrena quæris, tibi do cęlum, angelorū comitatū & societatem: voluptatem quęris seculi, & mortem quæ imminet: tibi vitam do, quę finē nō habet nec terminum: maior est remuneratio, maior retributio. Audi studiosè, quæ dico, vt rerum conuersionem videas. Cùm enim Abrahamum hospitalitatis studium declarare atque ostendere oportuit, quid Sarrę vxori suæ dixit? Fac properè tria sata similæ commisceas. Commune enim nobis spectaculum, & vtrique naturæ ac sexui proponitur. Audiant mulieres ea quæ commemorantur, atque adeò viri, & sibi hæc proponant ad imitandum. Propera, tria sata similæ fac commisceas. Ac ipse quidem ad armentum boum abiit. ambo inter se laborem partiūtur, vt etiam coronam diuidant. Communia sunt iura & fœdera nuptiarum: sint etiam virtutum officia communia. Adiutorem te accepi: sis etiam mihi præsidio & adiumēto in rebus altioribus. Propera, coge vxorem, ne sit negligentior, & ad desidiam peregrinos impellat. Fac properes, & tria similæ sata permisceas. Præceptum laboris plenum est, graue & importunū id quod imperatur. Tria sata similæ. Non quæsiuit, quid hoc sibi vellet: eóne ipsa illi nupsisset, vt eam ad pistrinum & panificium condemnaret, mulierem præsertim tot diuitiis abundantē: nec ipse qui trecentos decem & octo seruos haberet, eis onus illud imponeret, sed se ad illud ministerium adigeret. Non inquam, tale quicquam dixit, aut in animum induxit dicere: sed quoniam Abrahami vxor erat, non ad corporis solùm coniunctionem, sed ad virtutis officiorúmque communionem: idcirco dicit, Fac properes, statimque præceptum arripias. Fructum enim hospitalitatis erumpentem sentiebat. Propera, permisce. Nouerat etiā vxoris curam & diligētiam. Vbi sunt huius ætatis vxores? Eas cum Sara com-

ra comparemus. porrige mihi illius manum, & extrinsecus eam inauratam vides, sed in intimis partibus obsidionem & oppugnationem ferentem. quot quęso, pauperum lucrum manus tua portat? porrige mihi manum tuam, eã ostende, cur lucro & fraudatione induta est? Profer mihi Sarræ manum: qua re amicta est? hospitalitate, eleemosyna, charitate, paupertatis studio. O præclarã dextram! Illic fontes lachrymarum, hîc coronæ & præmia. Hæc eò commemoro, vt nec vxores talia à viris quærãt, nec viri vxores hæc petere sustineant. En tibi Sarra, en diues tres similæ modios permiscebat. Quantus labor? at laborem, spe fructus & lucri freta non sensit. Propera, permisce tres similę modios. Quid agis mulier? Te comis & ornas. Quamobrem? an vt viro tuo omni ex parte placeas & grata sis? Si tantam operã in eo ponis, vt viro tuo proberis & placeas: quônam modo continẽtiæ placebis? quomodo benignitati, sapientię, mansuetudini, charitati, concordiæ, consensui? Hic enim ornatus & mundus est tuus, mulier: hæ virtutes tuę concordiam efficiunt. Illa autem ornamenta non probant te viro, sed potius ei te ingratam importunámque reddunt. Cùm enim dixeris, Rape & mihi affer, exiguo quidem tẽpore places, in posterũ autem hostem eũ habes. Sed vt intelligas, te ne viro quidem placere, domi ea exuis, & in templo eadẽ profers. Quòd si viro placeres, gratáque esses, domi eadem ferres. Quod dixi, Intras in templa inauratis manibus, si venerit Paulus terribilis ille, atque amabilis: terribilis peccantibus, amabilis autem piis atque religiosis, & clamet & dicat, Non auro neque margaritis fulgentes, nec vestitu eleganti. Deinde venerit etiam Græcus ac Barbarus, & videat in superiore quidem parte illas ista ferentes, infrà autem Paulum hęc dicentem, nónne hæc fabulã & simulationem esse dicet? Non enim nostra ad simulationẽ spectant, etiam si hæc ita fiant, sed Barbarus læditur & offenditur. Itaque hoc dicit Barbarus, Ingressus sum in templum Christianorum, audiuíque Paulum dicentem, Non in auro, nõ in margaritis, sed ibi cõtraria facta vidi. Quis tibi vsus est auri, mulier, vt honesta pulchráque videare? At nihil ad animi pulchritudinem pertinet. Fac sis animo

pulchra,& corpore etiam eris amabilis. Sapientiam hominis vultus tuus illustrabit, & animi eius sapientia. nihil adeò desyderium vel amorem parit, vt charitas. Si enim chara sis viro tuo, etiam si deformis sis, tamen amabilis videbere. Sin autem te oderit, quanuis honesta facie sis, te æquo animo videre non potest. Animi enim tui odium, tui aspectus pulchritudinem videri non sinit. Cùm enim ab eo ornatum & aurum petitura es, tum ipse etiam te osurus est: nec tam eos qui petunt, osurus est, & declinaturus, quàm te quę petis, fugere non potest: quippe qui domi procacem habeat, repetentem officium, nec ratione ductam ad petendum. Hæc quidem omnia, non solùm aures tuæ mulier, audiant, sed etiam mens tua mutetur: remedia sunt, quæ ad tempus illa quidē mordent, & pungunt, sed perpetuam voluptatem afferunt. Medicus sum, vulneráque moueo, ne si nimiā vetustatem nacta sint, vlcus efficiant. Ego enim medeor, sanitatem concedens ac tribuens eā quę oratione procuratur. Alij id quod in hac vita ad tempus manet, incertúmque est, & contemnendū est, ostentant & iactant, sed id quod de Abrahamo commemorabam: (neque enim promissionis aut propositi mei obliuiscar) propera, & permisce. Hæc vnaquęque mulier in animo insculpat: hęc vnusquisque vir in conscientia habeat cōdita. Nolim mihi sericis vestib⁹ fulgeas: nolim equos frenis inauratis, & mulos faleratos habeas. Mulus enim infrà ornatur, aurum autem in tecto tenetur. Itaque cùm pecunias muli rationis expertes portant, frenis aureis comuntur: pauper autem fame confectus pro foribus tuis sedet, Christúsq; fame enecatur. O summam & singularem amentiam. Quę tibi reliqua defensio est? quæ venia debetur, cùm Christus stet pro foribus tuis mendici figura & habitu, tu verò nullo modo flectaris? Quis te ex iis suppliciis quę illic te manēt, eripiet? Date, inquit, eleemosynā. Sed nō solùm da quantū ille vult, sed quantum potes. Quid quęso, tum offeres, cùm supplicia quę ferri non possunt, manebunt? cum pœnæ illæ, & eximiæ eædémque terribiles virtutes? cum fluuius ignis feruebit, cum tribunal horribile, cum iudicium, cùm natura quæ principio caret, cum requies humanorum negocio-

rum:

rum: cùm nec parẽtes, nec vicinus, neque rex, neque viator, nec hospes præsidio esse poterit? sed homo solus cum suis factis vel cõdemnabitur vel corona donabitur? Tum dices, tum in mentem mea veniet oratio: sed quis tibi vsus erit? nullus: quandoquidem diues etiam ille recordatus est, quærebátque pœnitendi tempus, sed nihil profecit: verum dicebat, Mitte Lazarum, vt summum digitum suũ in lingua mea contineat, quòd vehementer excrucior. Quoniam enim tempore studij ac certaminis contẽptus fuerat, coronæ tempore nulla eum cõsolatione dignũ iudicauit. Hęc autem commemoro, vt nec pauper grauiter ferat cum lachrymis paupertatis incommoda, nec diues ex diuitiis voluptatem percipiat & gaudeat. Planè enim diuitiæ interibunt, nisi in medium veras debitásque diuitias conferas. Fac properè tres similæ modios admisceas: deinde vitulum macta, simul cursor fuit senex. neque enim ei soluta & remissa est carnis contentio, sed magis corroborata est studij sapientię ratio: studiúmque naturam longè multúmque superabat. Trecẽtorum decem & octo seruorum dominus vitulum portabat, nec onere opprimebatur, sed studio rationem mentémq; leuabat cursus seni adiunctus, & magnum officium, vxoríque labor: non enim liberalitas modò pecuniæ aderat, verum etiã mensæ largitas, & frequens ministerium nõ à seruis procuratum, sed eorum manibus atque membris, quæ administrabant. Deinde præsto erat vxor ancillæ habitu, & accubuerunt ignoti peregrini. (Neque enim ab hoc exemplo discedam.) Eos enim pauperes existimabant: nec verò hoc secuti sunt, sed quia peregrinos receperunt, & vterque illo in tempore præsto fuit, fructum hospitalitatis perceperunt sententia, philosophia, administratione, laborum susceptione, seruitio, charitate, procuratione, diligentia, rei nullius prętermissione. Et stabat vxor ad arborem, quæ & arbore pro cubiculo vsa est, & foliorũ vmbrã pro tecto habebat, nec indecorũ duxit in publico versari. Suũ enim ornatũ atque splẽdorẽ ostẽtabat, fructúmq; declarabat administrationis. Quid ergo is qui aduenerat? Hoc tempore, inquit, veniam, & erit Sarræ filius. Qualem fructum mensa protulit? quàm præclarum,

quàm pulchrum? vt vua maturitatẽ nacta est. Et exoluens promissum, in vterum ingressus est, & infantẽ effecit. Huiusmodi sunt hospitalitatis fructus. Postea.) Attende, audi quod sum dicturus, Postquam creuit) sed à mensa ostẽsus, posteaquam vir esse cœpit hospitalitatis fructus. Neque enim eum ita genuit vterus, vt mẽsa illa procreauit. In primis autem Dei verbum consydera, Postquam creuit, & vir factus est, & tempus nuptiarum reliquum erat, & deinceps mortuus senex. Beatus erat ille patriarcha, sed tamen cum mulieribus deprauatis improbissimáque gente habitabat. Itaque accersito seruo suo, ita eum allocutus est, Hoc in loco improbæ sunt Chananæorum mulieres. Quid ergo? Abi in terram vnde abductus sum, atque illinc vxorem adduc filio meo. Noua res est, & inusitata. Scitis vos, & planè nostis, cùm quispiam filium suũ vxorem vult ducere, tum & parentes solitos de eo inter se agere ac videre, & ad alienas domos ac familias se conferre, eísque assentari, pronubásque permultas, & multos coniugij ineũdi internũcios intercedere, pecuniarúmq; promissiones, parentésque omni studio per se colloqui & agere omnia, nec eos pudore affectos seruis suis præcipere, vt cùm hospes vel peregrinus venerit, abeant, eúmque in cubiculum inferius ducant & excipiant. Abrahamus autẽ contrà facit, cum res grauis magnóque studio & cura digna tractanda est. Ipse per se hospitalitatis ius & munus executus est, nec seruo id oneris imposuit, sed sibi atque vxori. Cùm autem vxor & nuptiæ appetiuerũt, seruo vt abeat, præcipit. Hîc mulieres contrà faciunt. Si enim cum aurifice agere velint, nullo pudore prohibentur, sed per se ipsæ exeunt & assident: ne aurum surripiatur, nec pecuniarum auiditas sinit eas dignitatis & grauitatis rationem ducere. Sed non ita Abrahamus, verũ cùm peregrinos & viatores vellet excipere, per se atque vxorem hoc officium præstabat: cùm autem nuptias facturus fuit, seruum adhibuit. Quid ergo? Tibi in mentem veniat Abrahamus qui diues erat, hęc de illo intellige. Sed vnde venit in mentem prophetæ hoc dicere? Ille enim versus, hæc peperit omnia: inuenimúsque thesaurum auro refertum. Ne timeas, cùm diues factus erit homo.) Sumpto il

lo e-

lo etiam scipione, Ne timueris cùm diues factus erit homo: hunc etiam sume, qui tremula corpora erigere & excitare posſit. Non enim ita scipio tremula veterum atque senum corpora erigere solet natura sua, vt adoleſcentum & eorum qui in libidine conſenuerunt, & peccatis oppugnantur tremulam mentem atque rationē hic versus excitat: Ne time, cùm locuples homo fuerit. Cur hominem qui diuitiis iniuria quæſitis abundat, & intus bellum circunfert, metuis? Sed mihi quid sentiret propheta exposuit, his verbis, Ne time, cùm diues homo euadet. Mihi quoque modum expone, Aut cùm aucta fuerit domus eius gloria. Quid hoc sibi vult, Aut cum aucta fuerit domus eius gloria? Cùm enim domum eius intrabis, & columnas mira magnitudine cernes, adiunctis aut insculptis aureis capitulis, & marmore incruſtatos parietes, & muros: fontes manantes & aquæ ductus, ambulationes, arbores quæ vento flectūtur, plenáque gemmarū omnia, gregémque spadonum auro fulgentium, magnum comitatum, ſtragulam veſtem solo inſtratam, splendeſcentem & fulgentem auro menſam, ornata cubilia: hæc inquam, domus gloria sunt omnia, non hominis gloria: sed gloria hominis eſt religio, bonitas, eleemoſyna, mansuetudo, animi demiſſio, pax, iuſtitia, non ſimulata cum omnibus charitas. Cur diuitem metuis? Ne igitur eius domum time. Illa enim diues eſt, non is qui habitat. Sed inquies, Non metuo, quòd aurū materia eſt animi expers. At hominem metuis. Quamobrem? Non enim eius opes & diuitiæ ſunt, splendor domus, marmora sunt annexa muris. Quid hæc ad Dominum? Aurea laquearia? Quid ad Dominum? aurea columnarum capitula? Quid ad illius caput, quod in peccatorum fece immerſum eſt? Sed mundum eſt ſolum & pauimentum? at immunda eſt conſcientia. Sed sericæ ſunt veſtes? at vilibus incultiſque veſtibus animus refertus eſt. Domus eſt diues, sed domus dominus pauper. Cùm aucta fuerit domus eius gloria. Atque vt intelligatis hanc eſſe domus dignitatem, nō hominis, vos veſtra oratione refello. Ingredimur in pulchras ædes alicuius, quid ais? Vidi marmora: non ais, Vidi forma præſtanti hominem: miri artificij columnæ ſunt, venuſtæ fe-

nestræ:non ais,admirationem sui excitat Dominus. Aurum est in illa domo:non ais,Eleemosyna magna est:multi sunt fontes,magna copia & abundantia. non ais, Magna est domini largitas. Vbique de muris,vbique de marmoribus,de fontibus,& aquæ ductibus,disseris. Vides rursus equũ freno aureo fulgentem,& ais,Pręclarum est frenum. An non aurificis ista laus est. egregia tunica? An nõ textoris est laus propria?insignes ac nobiles lecti. nónne laus est eius qui elaborauit? Ac ille quidem sine corona manet,laudes autem eius interierunt. At cùm videris hominem clarum,ais,Vir est clarus & facie honesta,bonus, egregius,ad subueniendum calamitosis & egẽtibus propẽsus,comis,semper precibus occupatus, semper ieiuniũ seruat,semper in temploversatur,nunquam à diuina doctrina se remouet:hæ sunt hominis laudes propriæ,hæ coronæ. Disce ergo quæ sint hominis diuitiæ, quæ domus, nec time. Si enim diuitias à diuitiis distinguere probè noris ac planè didiceris,nullus metui relictus est locus. Vides eum qui tibi habetur diues,inopem & egentem esse: ne time,cùm homo diues euadet. Atq; vt hæc ita esse intelligas,etsi hîc decipit & captat,tamen eum in morte cõsydera: nũ quid ex his quæ hîc sunt,sumit & abit? deinde excessit è vita,nudus sepelitur, qui serico vestitu amictus erat,& nudus in inferis humatur:seruíq; abeunt,curæ est iam nemini:neque enim eius serui erant: profectus est,& deinceps iacet. Rursus vxor eius laniatur ac discerpitur, crines soluit: omnes consolantur: in tutela sunt liberi. Vxor vidua,demissi abiectíque omnes sunt,pincernę,crateres,parasiti,assentatores, in animum inducunt aliquod illorum vasorum accipere, & abire. Sed quid?solus effertur:omnes laudi tribuunt? Sed quid hæc rursus ad illud? At inanis falsáque gloria eum celebrat. Non potest tibi adesse illo die inanis gloria. Tũ ad sepulchrũ venit is qui rapiebat omnia:intra cubitos tres sepelitur, nec eò amplius: terra inpedit quo minus ille videatur, & thecæ operculum,atque velum. Discedit etiam vxor. Vbi sunt diuitiæ?vbi serui?vbi rerum species & imago?vbi domus magna & nobilis? te omnes deserunt: te etiam vxor deserit inuita:Fontes enim vermiũ eã exagitãt. Abiit enim nihil

suum

ſuum ſecũ portans. At martyres beati ſunt,quia ſua accipiũt: ab eorum ſepulchris nõ diſcedimus. Atq; hoc quidẽ in loco ne vxor quidẽ manere vult. Illic autem rex & imperator regium pileum abiicit, atque in martyris ſepulchro permanet,orans & rogans,vt ſibi à periculis liberatio concedatur,& contra hoſtes victoria. Ne time,cùm diues fuerit homo. Hoc ſumpto verſu,ſcipioni innitamur. Sed pro his omnibus gratias agamus Patri, Filio, Sanctóque ſpiritui,nunc & ſemper, & in ſecula ſeculorum, Amen.

Chryſoſtomi de Publicano et Pharisaeo, ac de humilitate & oratione, concio, Ioachimo Perionio Benedictino Cormœriaceno interprete.

Principium videtur deeſſe.

Vemadmodum enim nubium cõcurſus principio quidem caliginoſum aëra facit, poſtq̃ autem ſe inter ſe contigerunt nubes, depoſita omni pluuia, totum cælum mundúmque tranquillum, & lætum reddit: ſic etiã inertia & deſidia, quãdiu intus in animo verſatur, rationi mẽtíque noſtræ tenebras offundit: poſteà verò q̃ orationis verbis & lachrymis, quę illius ſunt comites, expellitur, & foras eiicitur, magnam infundit alacritatem in animũ, Dei præſidio, quaſi radio quodam relicto in mente eius qui precatur. Sed aliquis frigidus dicet, Non audeo multis verbis orare: pudore, cuius plenus ſum, prohibeor: neque os aperire poſſum. Ab hoſte proficiſcitur hæc religio & metus: deſidiæ ſunt iſtæ excuſationes. Fores enim aditus ad Deum tibi vult Diabolus occludere. Non audeo, inquit, loqui. Magna quidem certè eſt fiducia, teipſum nõ audere loqui exiſtimare: quemadmodum ſummus pudor eſt, & condemnatio, exiſtimare te habere fiduciam. Si enim multa in te rectè facta ſint, nec vlli⁹ ſceleris te angat conſcientia, & te fiduciam habere putes, omnem ſalutem amiſiſti. Et, ſi innumerabilibus peccatis te inquinatum eſſe ſcias, atque hoc vnum tibi perſuadeas, te poſtremum eſſe omnium, magna tibi apud Deum eſt fiducia. Atqui non eſt hoc humilitas, eũ qui peccator ſit, peccatorẽ ſe eſſe profiteri. Humilitas & modeſtia eſt, cùm aliquis ſciens in ſe multa & magna præclarè facta ineſſe, nihil magnum de ſe ipſe ſentit. Neque enim eos modò qui demiſſo animo ſunt, ſed eos etiam qui peccata ſua ex animo atque ſimpliciter enumerant, recipit & probat Deus, éſtque propitius & clemẽs iis qui hoc ſunt animo conſtituti. Vt autem diſcas quanta virtus ſit, nihil magnũ

de ſe

de se sentire, duos mihi aurigas constitue, qui ratione ad curriculum venerint, currúsque iugauerint & coniunxerint, alterum iustitiam & superbiam, alterum peccatum, & modestiã: tum videbis peccati iugum iustitiam vincere, non vi sua, sed vi paris suæ, modestiæ: cõtráque illud superatum non iustitiæ imbecillitate, sed põdere ac mole arrogãtiæ. Vt enim modestia præstãti sua lenitate peccati grauitatem & pondus superat, & ad Deum properat ascendere: sic arrogantia magno suo pondere summam grauitatem vincere potest, séque facile deorsum trahere. Atque vt hoc iugum illo crassius intelligas, age verba Euangelij quæ modò à nobis recitata sunt, proponamus. Homines duo ascenderunt in templum, vt orarent, vnus Pharisæus, alter Publicanus. Aurige duo in stadium peruenerunt: Pharisæus iustitiam siue virtutem cũ superbia cõiunxit, Publican⁹ peccatũ cùm modestia. Orabat Pharisæus hæc dicens, Deus, gratias ago tibi, quòd non sum vt cæteri homines, raptores, iniusti, aut etiam vt hic Publicanus. O amentiam: ô summam arrogantiam: ô exuperantem iactationem. Non satiauit eius insaniam & amentiam omnis natura hominum ad probra obiicienda, sed in publicanum etiam qui in propinquo erat, cùm magna dementia inuasit. Quid igitur ille? propulsauítne ꝓbra? non acerbè tulit accusationem, sed maledictũ quod iactatum est, æquo animo accepit: ex inimici telo medicinam, ex vituperatione laudem, ex accusatione coronam consequutus est. Deus, gratias ago tibi, quòd non sum quales sunt multi homines, vel etiam qualis hic publicanus. Ieiuno bis sabbato: decimam do eorũ quæ possideo. Quid miser loqueris? Gloriaris in ieiunio & non sentis tantam morborum contemptionem? Arrogantię tuæ immodicæ magnitudinem non vides? Culicem excolas, & camelum deuoras: & cùm legis te dicis discipulum, quod scriptum est ignoras, Laudet te proximus, non os tuum: alienus, non labia tua. Publicanus autem à longè stans, nolebat etiam oculos leuare in cælum, sed percutiebat pectus suum, dicens, Deus propitius esto mihi peccatori) Audiuit humanitatis plenus Deus humilia abiectáq; verba: statímque corona illum donauit. Dico vobis, De-

Luc.18.

ſcendit hic, iuſtificatus in domum ſuam. Tantum eſt bonum modeſtiæ: tantum eſt lucrum, non morderi aliorũ conuiciis, neç efferari ad contumelias proximorum. Licet enim tibi etiam magnum generoſúmque fructũ, qui etiã publicano euênit, decerpere. Acceptis enim probris peccata depoſuit & eluit. & cùm dixiſſet, Propitius eſto mihi peccatori, deſcendit iuſtificatus in domum ſuam ab illo: ſermóque facta ſuperauit, & actionẽ verba vicerũt. Ille enim iuſtitia amictus erat, & ieiuniis atque decimis: hic autem nudum verbum protulit, & peccata deleuit omnia. Neque enim verba tantùm Deus audiuit, ſed etiã mentem, ex qua hæc promebantur: inuẽ táque mẽte quæ abiecta contritáque eſſet, miſertus eſt, humanúmque ſe præbuit. Hæc autem non eò dico, vt peccemus, ſed vt demiſſo animo ſimus. Si enim publican⁹ homo audito ſummo improbitatis genere, cùm non ſolùm ſe ſummiſſè geſſiſſet, verùm etiam æquo animo peccata dixiſſet, atque id quod erat profeſſus eſſet, tantam à Deo beneuolentiã ſtudiúmque impetrauit: quantum præſidium & auxilium ij qui magna præclaráque facinora perfecerunt, nihílq; magnum de ſe ſentiunt, ab eodem accipient? Itaque admoneo, vt aſsiduè confiteare. Neque enim te ad theatrũ duco conſeruorum tuorum: nec te cogo peccata tua hominibus enunciare: conſcientiam tuam Deo expone: ei oſtende facta & vulnera, & ab eo medicinam pete. oſtende te non exprobranti, ſed curanti. Vt enim taceas, tamẽ ſcit ille omnia. Dic ergo, vt lucrifacias: dic, vt depoſita ſarcina, illuc liber atque ſolutus à peccatis abeas, & ab illa publicatiõe intolerabili liberere. Pueri tres in fornace viuebant, vitãque pro Domini confeſsione profuderant, & tamen poſt tot & talia facinora dicunt, Non eſt noſtrum os aperire: pudor & probrum ſeruos tuos oppreſſerunt. Os igitur noſtrum aperiamus, vt hoc ipſum dicamus, non eſſe noſtrum aperire os, atque hoc ipſo Dominũ attrahamus. Vis precũ vim ignis reſtinxit: leonũ furorẽ repreſsit: bella ſedauit, pugnas diremit, tempeſtates mitigauit: dęmones expulit, cæli portas aperuit: mortis vincula dirupit: morbos profligauit, calũnias diſſoluit: ciuitates motibus agitatas cõſtituit: & plagas atque mala quæ ex ſuperiore

Hæc de confeßione publica intelliguntur.

riore loco delabũtur,& hominũ insidias,mala denique omnia sustulit. Orationem rursus dico,non eam quæ omnino ore profertur,sed eam quæ ex imo pectore mittitur. Vt enim arbores omnes quæ altas radices egerunt, si etiam mille ventorum impetus recipiant, non frangũtur, nec euelluntur, quòd radices tutò terræ altitudine coërcentur: sic etiam preces quæ deorsum ex imo pectore emissæ sunt,nixæ fibris,tutò ad superiora contendũt,nec vllo congitationis incursu deflectunt. Itaque propheta ait,De profundis clamaui ad te Domine. Hæc dico non modo vt laudetis,sed vt etiam in operibus specimẽ vestri edatis.Si enim hominibus suarum calamitatum enũciatio,& malorum quæ oppresserunt, deploratio,iis qui in dolore sunt,quãdam affert consolationem, quòd oratione ipsa quasi quædam respiratio pariatur: quantò magis si cum Domino tuo animi tui morbos communicaueris, oblectationem quandam capies magnámque alacritatẽ. Nam homo quidem eum qui secum dolet atque lamentatur offendit dolorémq; eius auget,& pellitur: Deus autẽ non ita facit, sed admittit,& allicit: ac si totos dies cũ eo miserias maláque tua communicaueris,tum magis gaudet & annuit precibus tuis. Hoc igitur Christus ipse ostẽdens,dicebat, Venite ad me omnes,qui laboratis,& onerati estis,&ego reficiã vos. Vocat,ne surdos nos præbeamus: Allicit,ne discedamus. Vt enim sexcentis peccatis sceleribúsque contaminati simus, tamen faciliùs atq; ocyùs accurramus,præsertim cũ tales vocet, Non enim veni,inquit, vocatum iustos,sed peccatores ad pœnitentiam. Vocat eos,qui toto corde & ex animo dicunt,Deus propitius esto mihi peccatori:atq; hîc eos qui onusti sunt, eos qui laborant,eos qui ex immensitate peccatorum laborant. Deus consolationis dicitur, Deus misericordiæ. Quoniam hoc semper eius officium est,eos qui doloribus afficiuntur consolari, etiam si mille peccatis inquinati sint, tantùm nos promoueamus, tantùm ad eum confugiamus, nec discedamus: tum denique eorum quæ dicta sunt re ipsa veritatẽ intelligemus,neque res vlla nobis dolorẽ atq; tristitiã poterit afferre,si cõtentã,&diligẽtẽ accuratámque orationẽ habeamus; quod si accesserit,

Mat.11. Matt.9.

Mũ videtur de esse.

facilè ea duce repellemur. Ecquid mirum si mala & pericula quæ homines opprimunt, vis orationis solet tollere, cùm etiam peccatorum naturam facilè conficiat & deleat? Quapropter vt facilè huius vitæ cursum conficiamus, omniáque ea peccata, quæ contraximus, deponamus & abiiciamus, atque cum fiducia stem' pro tribunali Christi: hanc quasi medicinam semper & assiduè nobis paremus, eáque conficiamus & condiamus lachrymis, studio, continuatione & perseuerãtia. Sic enim semper salute perfruemur, eáque bona quę futura sunt, assequemur, quæ vtinã nos omnes assequamur Domini nostri Iesu Christi munere & humanitate, cũ quo & Patri & Spiritui sancto, & nunc & semper ad omnem æternitatem gloria tribuatur.

Amen.

Chryſoſtomi de illo

PAVLI LOCO AD HEBRÆOS, *Heb. 10.*

Sponte enim peccantibus nobis percepta
& hauſta veritatis cognitione: & quæ
ſequuntur. & quemadmodum ad
Chriſti ſacramenta acce-
dendum ſit, con-
cio,

Ioachimo Perionio interprete.

OMnes arbores, quæ quidem ſatæ fuerunt, aliáque omni procuratione tractatę & cultæ, quáſque manibus ac laboribus ſuis dignas agricola cenſuit, nec emolumẽtum vllum impenſarum afferũt: ſtirpitus euulſæ igni adhibentur. Tale quiddam etiam in illuſtratione fit, quando nos Chriſtus ſeuit, & ſpiritalis irrigationis participes facti, fructum nullum poſteà proferimus: ignis gehennæ, & flammã quæ extingui non poteſt, nos manet. Paulus quidem poſteà quàm ad charitatẽ nos hortatus eſt, & ad fructum bonorum operum, incitauítque etiam à melioribus, his verbis, Aditus nobis patet in ſancta, quam nobis viam nouam & vnam patefecit: à moleſtioribus quoque rurſus idem facit his verbis, quæ tractamus. Cùm enim dixit, Non deſerentes cõſociationem noſtram, ſicuti moris eſt quibuſdam, ſed adhortantes, eóque ſtudioſiùs, quò magis diẽ appropinquare cernitis, qui conſolari poſsit: hæc ſubiecit, Sponte nobis peccantibus poſt acceptam veritatis notitiam, non iam pro peccatis relinquitur hoſtia. Expiatus es, liber es à criminibus, factus es filius: ſi ad priſtinam vomitionem reuerſus, rurſum exhæredabere, ignis te manet, cæteráq; eiuſdem generis. Neque enim hoſtię ſecundę locus vllus relinquitur. Hoc loco rurſus nos aggrediuntur ij qui pœnitentiam tollunt, & omnes qui ad baptiſmum dubitant accedere. hi quidem ſibi tutum eſſe negantes venire ad baptiſmum, ſi non ſit ſecunda remiſſio: illi quòd dicant non eſſe tutum ſacramenta impertire peccatoribus, ſi modò ſecundæ remiſſioni locus nullus relict9 ſit. Quid ergo v-

trisque respondebimus? eũ hoc loco non tollere pœnitentiã, nec placationẽ quæ pœnitẽtia procuratur, nec peccatorẽ repellere, aut maledictis vexare ꝓpter cognitionẽ, nõ est adeò salutis nostræ inimic⁹. sed quid? secũdũ lauacrũ tollit. Non enim hoc dixit, Nõ est iã pœnitentia, neq; hoc, Non est iam remissio, sed iã non est hostia, id est, secunda crux. Hãc enim hostiã nominat. Vna enim hostia in perpetuũ eos qui sancti efficiuntur, perfecit, nõ quemadmodum Iudaica. Ob eã enim causam suprà & infrà tot verbis de hostia disseruit, quòd vna sit: nõ quòd hoc vnũ docere vellet, hæc nostra à Iudaicis differre, sed tutiores etiã ac firmiores reddere. Itaq; nõ iã expectandã ex lege Iudæorũ aliã hostiã. Sponte enim, inquit, si peccemus: ita nõ cõsulto peccantibus venia relinquitur: post agnitionẽ veritatis, id est Christi, inquit, vel dogmatum omniũ, nõ iã ꝓ peccatis relinquitur hostia. Sed quid? terribilis quædã iudicij expectatio & ignis ira qui aduersarios cõsumpturus est. Aduersarios appellat, nõ infideles tantũ siue à religione nostra abhorrẽtes, sed etiam qui ea gerunt quæ cũ virtute pugnãt & ab ea discrepant, propterea ꝙ & domestici & aduersarij in eundẽ ignẽ supplicij causa cõiiciẽtur. Deinde vim eius deuorãdi declarat, quasi eũ animatũ reddidisset, cũ ait, Et ignis ira, qui aduersarios deuoratur est. Queadmodũ enim fera bestia cõcitata & vehemẽter sæua ac ferox nũq̃ finẽ facit, dũ aliquos rapiat & deuoret, sic ignis ille nõ aliter ac q̃spiã ira incitat⁹, q̃cquid cõprehẽderit, nõ amittit, sed cõsumit, & discerpit. Tũ minarum causam affert, ꝙ iure ac meritò, id quod ad fidẽ valet, cũ docemus aliq̃d iure fieri. Si quis enim Mosis legẽ abroget, sine vlla mĩa duorum aut triũ testimonio, morte mulctatur) Sine mĩa, inquit, ita fit, vt nullus sit illic veniæ relictus locus, nullus misericordiæ. Atqui lex Mosis est, multa enim ille statuit. Quid est, duobus aut trib⁹ testibus? Si duo aut tres, inquit, ꝓ testimonio dicãt, statim pœnas pẽdũt. Quòd si in veteri testamento, vbi legi Mosis derogatur, tãtũ suppliciũ cõstitutũ est: quãtò grauiore dignũ fore existimatis eũ, qui filiũ Dei cõculcauerit, sanguinẽq; testamẽti cõtaminatũ duxerit, spiritũq; q munera largitur, cõtumelia affecerit? Quo autẽ modo Dei filiũ ab aliquo cõculca

culcari asserit? Cũ enim is q̃ ei⁹ sacramẽtis participat, scelus admittit, an nõ, inquit, eũ conculcat? nõne eum cõtemnit? Vt enim ea q̃ conculcãtur, cõtẽnimus, sic peccãtes, Christũ contẽpserunt, & ita peccauerũt. Factus es Christi corpus, & te ipsum das diabolo. Ita cõculcasti. Et sanguinẽ, inqt, ĩquinatũ duxit. Inquinatũ q̃d est? id est, immũdũ, vel quod nihil amplius habet, q̃ cætera. Et Spiritũ q̃ gratiã largitur, cõtumelia affecit) Qui enim bñficiũ nõ accipit, ei qui bñficiũ cõtulit, iniuriã facit, eũq; cõtumelia afficit. Te fecit filiũ, tu seru⁹ esse vis: venit habitãdi apud te ac tecũ causa, tu in eũ praua cõsilia moliris. Christ⁹ stare ac rect⁹ esse apud te ac tecũ cupit? tu eũ crapula & ebrietate conculcas. Audiamus qui indigno modo sacramẽtis participam⁹: audiam⁹ qui indigni ad mẽsam illã accedimus, Nolite sãcta dare canib⁹, nec ante sues margaritas vestras spargere, ne eas pedib⁹ suis cõculcẽt: id est, ne cõtẽnãt ac respuãt. Sed hoc minimè dixit, verũ quod multo magis metuẽdũ est. Eo enim quod metuendũ est, animos cõstringit. Hoc enim nõ min⁹ q̃ cõsolatio potest cõuerte re, eadẽq; opera & dissimilitudinẽ ostẽdit, & suppliciũ & iudiciũ eis relinquit, ꝙ res ipsa nota & illustris esset. Quãto, inquit, acrius suppliciũ deberi putatis? Hoc quidẽ loco mihi obscurè de sacramẽtis videtur dicere. Testimonium etiã ꝓfert, cũ ait, Metuẽdũ est in man⁹ Dei viui incidere. Scriptũ est enim, Mihi vltio, ego reddã dicit Dñs. Et rursum, Dñs populũ suũ iudicabit. Nõ ait, In man⁹ hominũ incidetis, sed in man⁹ Dñi, nisi resipiscatis. Hoc horribile est, illud nõ est. Cũ ergo quẽpiã supplicio coercẽtẽ hîc videbim⁹, ne præsentibus exhorrescamus, sed futuris. Nã ꝓ eius misericordia, ira etiã ei⁹ est: & in peccatorib⁹ ei⁹ furor acquiescet. Sed quoniã sanctorũ sacramẽtorũ mẽtionẽ feci, libet mihi paucis agere vobiscũ qui initiati estis, paucis quidẽ numero, sed q̃ magnã vim & vtilitatẽ habẽt. Neq; enim verba nostra sunt, sed diuini Spirit⁹. Quid nã illuc est? Multi semel toto ãno sacramẽtis participãt: alij bis, alij sæpius. Ad oẽs igitur mea spectat oratio, nec ad eos modò qui hîc adsunt, sed ad eos etiã qui sunt in solitudine. Illi enim semel in anno participes fiunt, sæpe verò etiã biẽnio. Quid ergo? quos tãdẽ approbabimus, eósne

qui ſemel, an eos qui ſæpe, an eos qui rarò? Sed eos qui pura cõſcientia, eos qui corde mundo, eos qui inculpatæ vitæ ſunt: hi tales ſemper accedant: qui autem non ſunt eiuſmodi, ne ſemel quidem. Quid ita? Quia iudicium ſibi ſumunt, & damnationem, & ſupplicium, & pœnam. Quod quidem tibi mirum videri non debet. Vt enim cibus qui natura alendi vim habet, ſi in eum qui cibum reſpuit, incidat, perdit & corrumpit omnia, affértque morbi occaſionem: ſic hæc tremenda ſacramenta. Menſa ſpiritali frueris, menſáque regia, & rurſus cœno corpus inquinas. Vnguẽto perfundis, & rurſus tetro odore cõpleris. Mecum loquere, quęſo, Cùm ad mẽſam anno exacto accedis, quadraginta dies ſatis eſſe tibi ad expianda omnium temporum peccata exiſtimas: rurſúmque trãſacta hebdomada te ſuperioribus priſtiníſque ſceleribus dedis. Rogo te, ſi quadraginta diebus conualuiſti à diuturno morbo, & iterũ ea repetis quæ morbũ pariunt, nónne priorem operam perdidiſti? Si enim naturalia mutantur, quantò magis ea quæ à voluntate proficiſcuntur? Quid eſt quod dico? Natura cernimus, valentéſque oculos habemus, ſed plerumque à vitioſa conſtitutione vis noſtra cernendi læditur. Quòd ſi ea quæ natura nobis tribuit, mutantur, quantò magis ea quæ voluntatis ſunt ac iudicij noſtri? Dies quadraginta animi ſanitati tribuis, & fortaſſe non totidem, & tibi placatum propitiúmque fore Deum ſperas? Iocaris, quæſo, cũ hæc dicis? nõ quòd vos vno anniuerſario aditu, & acceſſu arceam: ſed quòd vos ſemper velim accedere. Sanctis hæc data ſunt: Hoc etiam diaconus inclamat, qui ſanctos accerſit & conuocat, eáque voce omnes diligenter obſeruat. Vt enim in grege, multæ quidem oues valent, multæ autem ſcabie refertæ ſunt, quas neceſſe eſt à ſanis & valentibus arceri: ſic etiam in Eccleſia quoniam aliæ oues incolumes ſunt, aliæ morbidæ, hac voce has ab illis arcet, quas vbiq; illa voce quæ maximè timenda eſt, ſacerdos ſanctos vocat & trahit. Quia enim non licet cuiquam res proximi cognoſcere, (quis enim, inquit ille, nouit quæ ſunt hominis, niſi hominis ſpiritus qui in eo eſt?) hanc vocem mittit ſacerdos perfecto toto ſacrificio, vt nemo homo ſine

religio-

religione & quouis modo, ad ſpiritalem fontem veniat. Et in grege, (nihil enim prohibet eodem in exemplo cõmorari) oues quæ morbo laborant, intus claudimus, & in tenebris continemus, eíſque aliud pabulum præbemus: nec patimur eas in cælum liberum prodire, nec herbis veſci, nec ex fonte qui extra ſit, haurire. Atque hoc etiam loco eadem vox inſtar eſt cuiuſdam vinculi. Non potes dicere, Nõ ſciebam, ignorabam cũ re coniunctum eſſe periculum. Maximè quidem huius rei etiam Paulus teſtis eſt. At te ignorare dices. Non eſt hæc defenſio, ſed crimẽ. quotidie in templum venis, & hoc etiã ignoras? Sed tamen ne hoc afferre poſsis, ſacerdos ſtans excelſo in loco magna voce, & tremoris plena, quaſi pręco aliquis manu ſublata in cęlum, ab omnibus cernitur, magnáque voce in religioſa illa quiete clamans, alios inuitat, alios excludit: neque hoc manu efficit, ſed lingua clariùs quàm ſi manu faceret. Vox enĩ illa in aures noſtras incidẽs, quaſi manus, alios arcet & eiicit, alios trahit, & exhibet. Dic quæſo, in ludis olympicis nónne ſtat pręco magna excelſáque voce clamans, Si quis hos accuſet, ne ſeruus ſit, ne fur, ne improbis morib' prædit'? Atqui certamina illa nõ animi ſunt, nec morũ, ſed virium & corporis. Quòd ſi vbi corporis eſt exercitatio, magna volũtatis ratio habetur: quãtò magis hîc vbi animus omnino exercetur? Stat ergo pco noſter, nec vniuſcuiuſq; caput tenet ac pfert, ſed omniũ ſimul caput int' tenet, nec alios eis accuſatores dat, ſed ipſos ſibi præficit. Neque enim ait, Ne quis hunc accuſet, ſed quid? ſi quis ſe ipſe accuſat. Cũ ait, Sancta ſanctis, hoc ait, ſi quis ſanctus nõ eſt, ne accedito, nõ omnino ait, liber à peccatis & expiat', ſed ſanct'. Sanctũ enim nõ peccatorũ modo liberatio facit, ſed ſpiritus etiã præſentia, bonorũque operũ abũdãtia. Nolo, inquit, vos à cœno tantùm liberari, ſed albos etiã eſſe & pulchros. Si enĩ rex Babylonius cũ adoleſcẽtes ex captiuitate deligeret, honeſta facie, elegãtiq; forma ſibi delegit: quantò magis nos qui adhibemur mẽſæ regiæ, elegãti forma eſſe debemus, ſic vt animi ornatus in nobis aureus ſit, veſtis ſit mũda, calcei regij, facies animi liberalis, ornat' eius aure', cingulum veritatis? Talis accedat, & poculum regiũ cõ-

tingat. Si quis autem ſordidis pannis amictus,& ſqualore obſitus ad menſam venire velit, vide quanta quámque grauia mala ſit perpeſſurus, cùm quadraginta dies non ſatis ſint ad eluendas totius vitæ maculas. Si enim gehēna quãuis æterna, non ſatis eſt,(ob id enim æterna etiam eſt) multo minùs breue hoc tempus, præſertim cùm non firmam & tutam pœnitentiam, ſed exiguam eſſe docuerimus. Spadones regi præſto eſſe primum ac maximè debent. Spadones dico, mente candida & ſplendida, in quibus nulla ſordes ſit, nulla macula, qui alta mente ſint, in quibus acies animi lenis ſit,& acuta, flexibilis, & acris, non ſomnolenta, non ſupina, magnæ liberalitatis plena, abhorrénſq; ab impudētia & temeritate: ſit vigilans, & valens, non admodum triſtis, aut mœſta, non diffuſa,& humida. In nobis ſitum eſt vt oculum eiuſmodi faciamus,& acutum & pulchrum. Si enim eum non in fumũ aut puluerem intendamus,(tales enim ſunt res humanæ) ſed in tenuem vẽtũ & leuẽ aëra, in res ſublimes & excelſas, plenáſque magnę & tranquillitatis & puritatis & delectationis: celeriter eũ recreabimus,& reficiem', quòd eiuſmodi rerum aſpectu ſeſe oblectet. Vidiſti maiorem quàm ſat eſt, rerum abundantiam, magnámq; diuitiarum copiam: noli eò aciem intendere, cœnum res illa eſt, fumus eſt, vapor, ſceleſtus, tenebræ, magnus angor cumulúſque curarum. Vidiſti hominem qui iuſtitiam excoleret, contentúſque eſſet ſuis, cui magna ocij abundantia ſuppeteret, qui has res & bonas negligeret ac pro nihilo putaret: illũ eò intende, atque erige, multóque meliorẽ clariorémque redde, nec eum terræ, ſed virtutis eum floribus paſce tẽperantiæ, bonitatis, aliarúmque omniũ. Nihil enim perinde oculum conturbat, vt mala cônſcientia. Turbatus eſt enim, inquit ille, ira oculus meus. Eum ab hoc malo libera, túmque pulchriorem firmiorémq; reddes cùm in bonis omnibus educaueris. Faxit Deus, vt nos omnes, & oculũ & cæteras animi functiones tales paremus, quales vult Chriſtus, vt eo capite quod nobis præpoſitum eſt, digni effecti, eò quò vult Dominus noſter abeamus. Ait enim, Volo vt vbi ego ſum, illi etiam vnà mecum ſint, vt gloriam meam videant. Id quod nobis continget, ſi conti-

continenter, si sobriè, si multis cum vigiliis Deum precemur. Vigilare autem dico, non solùm noctu excitari & surgere, sed etiam interdiu sobrium esse in precibus. Vigil enim tàlis nominatur: quandoquidem fieri potest vt & noctu qui orat, dormiat, & interdiu qui orat non vigilet, cùm animus in Deum intentus non est, cùm non intelligit quî cum sermonem conferat, vel quî cum loquatur: cùm non percipit animo angelos cum timore & tremore adesse, ipse autem oscitans & scabens progreditur. Magna arma sunt oratio, si cum apta sobrietate fundatur. Atque vt eius vim intelligas, impudentiam, iniuriam, crudelitatem, temeritatémque assidua oratio vicit. Audite enim, inquit, quid iniquus iudex dicat. Rursus negligentiam superauit, quódque non fecit amicitia, id etiam assidua præstitit oratio. Quòd si non proptereà quòd amicus est, inquit, ei dabit. & quæ sequuntur. Et quæ indigna erat, dignam continuata oratio reddidit. Non est, inquit, æquum filiorum panem sumere & dare canibus. At illa, Certè, inquit, Domine. Nam catelli edunt de micis quæ cadunt de mēsa dominorum suorum. perstemus in oratione Charissimi. Magna enim arma sunt, si cum animi contentione fundatur, si sine inani falsáque gloria, si syncero animo, si corde contrito. Hæc bella diremit: hæc gentem ingratam & indignam, gratā acceptámq; reddidit. Audiui, inquit, eorum gemitum, & descendi vt eos liberem. Oratio medicina est conseruatrix, expultrix peccatorum, delictorúmque remedium. Si enim cum animi demissione precemur, si pectus tundentes vt Publicanus, si cum eo dicamus, Propitius esto mihi Domine peccatori: omnia consequemur. Nam si minùs Publicani sumus, at certè alia in nobis sunt non leuiora scelera iis quibus contaminatus fuit. Neque enim est quòd mihi dicas, te leue aliquod admisisse flagitium. Eandem enim naturam res habet, vt enim æquè hominis cedem fecisse dicitur aliquis, cùm puerum interfecit, & cùm virum: sic & plus habere & cùm multa, & cùm pauca contra ius habet. Quin etiam malorum recordatio non paruum crimē est, sed graue. Eorum enim,

Paul.ad Hebr. inquit, qui malum corde retinent, viæ ad mortem ferunt. Qui etiam temerè ac sine causa fratri suo irascitur, pœna capitis & gehenna dignus erit: qui fratrem suum stultum vocabit & amentem: vt prætermittã innumerabilia alia eiusdẽ generis, quæ admittimus, nec participare horroris plenis sacramentis desistimus: & inuidemus, & cõuiciis alios vexamus: vestrũ verò nonnulli etiam vino sæpe obruuntur. Singula autẽ hæc etiã per se ex regno possunt expellere: cũ verò in vnũ collata & coaceruata fuerint, quæ nobis reliqua erit consolatio? Magna nobis pœnitẽtia opus est, charissimi, crebra oratione, magna constantia, magna perseuerantia, vt ea bona quæ nobis promissa sunt, adipiscamur. Dicamus ergo etiam nos, Propitius sis mihi Domine peccatori: aut potius, non hoc solũ dicamus, sed etiã ita sentiamus. Ac si quis appellet nos & accuset, ne succenseamus. Audiuit ille, Quòd non sum similis huic publicano, nec concitatus est sed magis cõpunctus. Probrum accepit, & probrum eluit: vulnus ille aperuit, & hîc remedium petiuit. Dicamus igitur etiam nos, Propitius esto, Domine, mihi peccatori: ac si quis in nos dicat, ne acerbè ferarnus. Si enim nos ipsi in nos innumerabilia crimina conferimus, & ab aliis audientes grauiter ferimus, non est hoc iam animi abiectio, non confessio, sed ostentatio vanáque gloria. éstne, inquies, ostentatio seipsum peccatorem vocare? certè. Abiecti enim demissíque animi opinionem adipiscimur, suspicimur, laudamur. Si verò contrà in nos ipsi dicamus, nósque accusemus, contẽnimur. Ita fit, vt hoc etiam gloriæ aucupandæ causa faciamus. Quid est autem animi abiectio? Cùm alius nobis aliquid vt probrũ obiectat, ferre: crimẽ ac culpã agnoscere: ferre maledicta: nec verò hoc abiecti animi & parua de se sentientis sit, sed bene sentientis. Nũc autem nosmetipsos peccatores dicimus, indignos, sexcẽtáque etiã eiusdem generis. At si quis vnum horum criminum nobis obiiciat, succẽsemus, atque sæuimus. Animaduertis hoc non esse confessionẽ, nec gratam voluntatẽ? Te ipse talem esse dixisti: ne acerbè feras cũ ab aliis audis & reprehenderis. Ita denique peccatorum tibi leuamentum affertur, si alij tibi crimina aliqua obiiciant. Sibi enim

enim pondus grauitatémque addunt:te verò ad ſapientiã introducunt. Audi quid beatus Dauid dixerit, cũ eũ maledictis Semeius vexaret, Omitte, inquit, illum. Dominus ei præcepit, vt humilitatem meam cernat, & me pro eius maledictis & contumeliis bonis afficiat. Tu verò qui grauiſsima etiam maledicta in te congeris, niſi eorum hominum qui magnis virtutibus præditi fuerũt laudes ab aliis audias, concitaris. Animaduertis iocari te in rebus ſeriis? etenim laudes aliarum laudũ cupiditate incenſi, deprecamur, vt ſcilicet maiores laudes conſequamur, vt maiorem aliis admirationem excitemus. Ita fit vt ſtudio laudis trahamur, non vt eam honeſta vita augeamus & amplificemus, ſed omnia ad gloriam noſtram referimus, non ad veritatem. Ex quo fit, vt inania vanáque ſint omnia, omnia perplexa. Quapropter hortor ego vos vt matrẽ malorũ vanã futilémque gloriam declinetis. Hac enim conſenuimus, & penè ad interitum internecionémque redacti ſumus. Hanc nos ſenectutem reſecemus. Lauacro quidẽ iã nõ poſſumus, pœnitẽtia autem poſſum⁹. Sed ſi quid in nobis vetus eſt, euellam⁹: ſi qua ruga, ſi quæ ſordes, ſi qua macula inhæſit, expiemur & abluamur. Pulchri efficiamur, vt rex pulchritudinem noſtram expetat. Is enim qui in ſummã etiam turpitudinẽ deformitatémque lapſus eſt, eam pulchritudinem recuperare poteſt, de qua Dauid loquitur his verbis, Concupiſcet rex decorem tuũ. Audi filia & vide, & obliuiſcere populum tuum & domum patris tui, & concupiſcet rex decorem tuum. At obliuio decorem non parit: decorem animi. quæ autem obliuio? peccatorũ. Alloquitur enim eccleſiã conflatam ex gentibus, eámque monet vt maiorũ eam capiat obliuio, id eſt eorum qui ſimulacris immolabant, ex iis enim conflata eſt. nec dixit, Noli de eis loqui, ſed quod mai⁹ eſt, noli recordari, quod etiã alio loco ait, Non repetam memoria eorũ nomina labris meis.]& rurſus, Vt ne loquatur os meũ opera hominum. Nec in hoc magna etiã virtus eſt. Magna enim quidẽ eſt, ſed nõ eiuſmodi. Illic enim quid ait? Nõ ait, Ne loquere de operibus hominũ, ſed ne memoria quidẽ repete, ne tibi in mẽtem veniant. Vides quãtò nos interuallo abeſſe à vitiis velit?

Qui enim non recordatur, is nō cogitat: qui non cogitat, nec loquitur: qui non loquitur, nec faciet. Vides quantis itineribus, quantóque quasi locorum interuallo nos disiunxerit? Audiamus ergo etiam nos, nostrorúmque malorum nos capiat obliuio, non eorum, inquam, quæ à nobis admissa sunt. Veniant, inquit, tibi primò in mentem peccata tua: & non recordabor iam ipse. Quid ergo dico? Non iam in mentem nobis rapinæ veniant: quin etiā superiora reddamus. Hoc est vitiorum obliuisci, cogitationem rapinæ ac furti ex animo expellere, nec vnquam eam sumere: quin etiam ea scelera delere, quæ admisimus. Vnde autem vitiorum nobis obliuio eueniet? Dei memoria & recordatione. Si Dei memores sumus semper, illorum etiam nos recordatio subire non potest. Recordabar, inquit, in stratu meo, mane de te meditabar & cogitabam. Cùm semper, tum vel maximè illo tempore, in animis nostris Deus versari debet, cùm cogitatio quiescit, cùm illa recordatione se condemnare potest, cū semper in animo retinetur. Interdiu enim etsi in mētem nobis veniat, tamen aliæ curæ atque perturbationes quæ obrepunt, eam rursus euellunt: noctu autem semper in animo versari potest, cùm tranquillitate ac quiete anim⁹ perfruitur, cùm in portu est, cùm est in serenitate. Quæ dicitis in cordibus vestris, inquit, & in cordibus vestris compungimini. In animis quidē vestris etiam interdiu hæc recordatio inesse debuit, sed quia curis agitamini, & diuellimini: & noctu Deus nobis in mentem veniat, & matutinis horis de eo cogitemus, vt cum magna securitate ad negocia obeunda veniamus: si propitium Deum oratione precibúsque faciemus, ita denique progredientes nullum inimicum habebimus. Bellum sunt, pugna sunt diurnæ res & negocia: fluctus sunt, & tempestas. Opus est igitur armis orationis, vt secundis ventis vtamur. Discenda sunt omnia, vt prolixitas diei sine naufragio, & vulneribus consumatur. Multi enim interdiu scopuli ostendūtur, sæpéque scapha deiecta & submersa est. Itaque nobis necessaria est oratio, maximéque matutina & vespertina. Plerique vestrum sępe spectatores fuerunt, nec spectatores modò & admiratores, sed etiam diligentes & attenti

tenti, eorum qui certabant, atque hic illius, ille huius. Scitis ergo, quemadmodum & diebus certaminum ac ludorum, & noctibus illis pręco nulla in re omnem curam, diligentiam, studiúmque ponit, ni sivt ne is qui certat, egressus indecorè se gerat. Quòd si ei qui in conspectu hominum certaturus est, tanta prouidentia adhibetur, & consulitur, quantò magis decet nos semper curare, & solicitos esse, quibus vita omnis certamen est? tota igitur nox insomnis ducatur, soliciti que simus, quemadmodum diem prætereamus, ne risu excipiamur. Nunc ad patris dextram sedet agonothetes noster, audiens accuratè, num quid quod se offendat, loquamur, num quid contra leges. neque enim rerum & factorum modò iudex est, sed etiam verborum. Pernoctemus Charissimi. Habemus etiam nos qui nobis studeant & faueant, si volumus. Vnicuiq; nostrûm angeli præsto sunt: nos autem totas noctes stertimus, neque hoc modò, sed plerique libidini parent, alij vino se onerant & obruunt, & ad rem non loquuntur: alij fraudes comminiscũtur & nectunt: quidam curis agitantur, atque hæc omnia talia malunt facere, quàm ea quæ ad Deum pertinent. Malè tibi eueniet Mammona, eique, qui te habet. An non hoc tibi quæso, deus minatus est his verbis? Non potestis duobus dominis seruire. Tu verò minas dissoluis. Nonne auarum idololatram vocat? Tu verò stas sine metu ridens etiam mulieres de populo. Hoc euertit omnia, hoc omnia sustulit: res nostræ sunt risus, ciuilitas, vrbanitas: nihil in rep. stabile est, nihil firmum. Nec verò hæc mea ad viros de populo tantùm habetur oratio, scióque quos obscurè significem. Risus enim plenum est templum. si quis vrbanum quiddam dicat, risus subito sedenti mouetur. mirúmque illud est, quòd plerique ipso etiam precationis tempore ridendi finem non faciunt. Omni in loco diabolus saltat, omnes irretiuit, omnes dominatu suo tenet: Christus nullo in honore est, nullo in precio: in nullo numero Ecclesia habetur. Nõ auditis Paulũ dicẽtẽ, Turpitudo, & scurrilitas, atq; vrbanitas à vobis tollatur? Cũ turpitudine vrbanitatẽ ponit: tu verò rides: stulta oratio quid est? ea q̃ nihil vtilitatis habet. Et tamẽ planè

rides, vultúmq; exporrigis tu qui vitam monachi profiteris: qui cruci suffixus es, qui luges, rides? Vbínam quęso hoc Christũ fecisse audisti? certè nusquã. sed tristitia & mœrore affectum plerũque. Nam & cũ Hierosolyma vidit, lachrymatus est, & cũ proditorẽ intellexit, cõturbat⁹ est, & cũ excitaturus esset Lazarũ, fleuit. At verò tu rides. Si is qui ex alienis sceleribus dolorem nullũ capit, accusatione dign⁹ est: ei qui ex suis nullo mœrore afficitur, & ridet, quæ venia debetur? tẽpus est luct⁹, angoris, castigationis, & seruitutis, certaminum, & sudorũ: tu verò rides? Non animaduertis quemadmodum Sarra obiurgata est? Non audis Christum qui ait, Væ iis qui ridẽt, quòd ipsi flebunt? Nũ hæc quotidie canis? Quid enim ais quæso? an te risisse: certè nõ, sed laborasse te in gemitu tuo. Sed fortasse hîc sunt nõnulli adeò dissoluti & molles, vt in hac etiã obiurgatione rideãt, ꝙ de risu disserã. Etenim eiusmodi amẽtia est, talis stupor, vt ne obiurgationẽ quidẽ sentiat. Stat Dei Sacerdos, omniúmq; orationẽ in cælũ mittit: tu verò rides, nec quẽquã metuis. Et ille quidẽ tremẽs ꝓ te sursũ precesfundit, tu verò cõtẽnis. Nõ audis scripturã dicẽtẽ, Væ iis q̃ cõtẽnũt? nõ exhorrescis? nõ te ipse colligis? Cũ in regiã ingressur⁹ es, tũ & formã tuã, & aspectũ, & incessum, cæteráq; alia cõponis: cùm autẽ hunc in locũ, in quo verè regia est, & eiusmodi q̃ in cælo, rides. Ac tu quidem scio, nõ vides, sed tamen hoc tibi persuadeas velim, angelos cũ vbiq; adesse, tũ vel maximè in Dei domo regi præstò esse, illarúmq; corpore carẽtiũ naturarũ plena sũt omnia. Ingressus es vt de peccatis tuis confiterere, vt te Deo demitteres ac prosterneres, vt eũ supplex precarere, vt tibi delictorum gratiã faceret: & cũ risu hoc facis? quonã modo eũ placare poteris? Sed quid in risu mali est, inquies? Nõ est malus risus, sed vitiosus est, cũ nõ in tempore & prẹter modũ adhibetur. Nobis risus insit⁹ est, vt cùm amicos longo interuallo viderimus, id faciamus: vt cũ aliquos stupore metúq; perculsos animaduerterimus, risu eos ad mẽtẽ traducam⁹: nõ vt nosmetipsi cachinnis & risu semper diffluamus. Risus animis nostris insitus est, vt interdũ animi relaxentur, nõ vt diffluãt. quãdoquidem appetitus etiã corporũ nobis tributus est, nec omnino eo vtendum

tendum eſt, ſed eum cohibemus: nec dicimus, Quoniam nobis inſitus eſt, eo vtamur. Serui Deo cum lachrymis, vt peccata tua abluere poſsit: & cum pura mundáque cõſcientia accede ad ſancta tremendáque Chriſti myſteria. Scio multos eſſe qui nos irrideant his verbis, Statim nobis lachrymas proponit. At hoc tempus lachrymarũ eſt, & lamentationum. Intelligo etiam eſſe qui augurentur his verbis, Edamus & bibamus: cras enim moriemur. Vanitas vanitatum, & vanitas omnia: non ego dico, ſed is qui res expertus fuerat. Ædificaui mihi domos, ſeui vites, & quæ ſequuntur. Quid tum poſteà? Vanitas, inquit, vanitatum, omnia vanitas. Quare lugeamus chariſsimi, lugeamus, vt verè in veri gaudij tempore rideamus. Huic enim gaudio dolor admixtus eſt, nec vnquam ſimplex inueniri poteſt. Illud autem ſyncerum eſt, ſine fraude ac ſimplex, nec quicquam ſimulatum ſecum admixtum habet. Illud nobis gaudium dari optemus, illud perſequamur. Aliter autem eo potiri non licet, niſi nos hîc, non ea quæ voluptatem pariunt, ſed ea quæ vtilitatem afferunt, amemus: ob eámque cauſam aduerſis rebus vltro ac ſpõte obruamur: omnéſque cum gratiarum actione toleremus. Ita enim denique & perturbationes animíque non rectos motus ſuperare poterimus, & regno cælorum potiri: in Chriſto Ieſu domino noſtro, cui gloria & potentia atque veneratio in perpetuum tribuitur.

Chryſoſtomi in pre-

CIOSÆ VITALISQVE CRVcis veneratione media hebdomada ieiuniorum, ſermo: Ioachimo Perionio interprete.

VEnit nobis anniuerſarius dies omni religione colendus, atque illuſtris ſanctorum ieiuniorum, qui & ter beatã vitalémq; conſeruatoris noſtri Ieſu Chriſti crucem profert, & ad venerandũ proponit, & eos qui eam ſyncero corde caſtiſque labris venerantur, atque ſanctos efficit, ad ſtadij ſanctorũ ieiuniorũ curſum paratiores robuſtioréſque declarat. Quia igitur hodiernus dies precioſæ crucis venerationi conſtitutus eſt, huc adeſte omnes, eã cum metu atque deſyderio amplectamur. Reſurrectionis enim Chriſti ſplẽdorem emittens, donis muneribúſque ſuis omnes illuſtrat & ſanctificat: ob eámque cauſam eam cõpleti in animis noſtris gaudio ſalutemus. Hodie cæli atque terræ incolæ ingenti lætitia afficiuntur, propterea quòd illuſtris vitalíſque Chriſti crux proponitur, cuius vi dęmones fugantur, morbi profligantur, caliginoſæ obſcuræque tenebræ pelluntur: omnéſque orbis terræ fines illuminantur. Hodierno die Chriſti Eccleſia, alter paradiſus eſſe monſtratur, quæ & ſanctum precioſæ crucis lignum proponit, & paſsionis Chriſti præſidium crucem facit, & eiuſdem reſurrectionis præmium. Hodie propheticũ verbũ completũ eſt, Adoramus enim in loco in quo Dei noſtri pedes ſteterunt. Lętare ergo & geſti gaudio Chriſti Eccleſia, liberóſq; tuos fac adducas perturbationum cõtinentia, ieiunióq; expiatos, ſplendidíſque virtutibus fulgentes, atque choreã ducas nouo inauditóque genere ſaltationis. Quemadmodũ enim in ſolitudine ij qui vulnerati erant, aſpecto ſpectatóq; æneo ſerpente à morte liberabantur: ſic etiam nunc ij qui medium ieiunij curſum confecerunt, huius contactu, ſerpentem qui animo cernitur & intelligitur, mortuũ præferunt: iidémq; immortalitatem aſſequũtur, ſociíque

corum

eorum quæ Christus pertulit, continentia declarati, socij atque participes eius resurrectionis esse mõstrãtur. Neq; hoc modò, verùm etiam ad id quod sequitur, fortiter currentes, victrices laudes deo afferunt. Crux enim Domini arma sunt victricia, & trophæum reportantia, quę regum armis vinci bello non possunt: eadem est cornu Ecclesiæ, hostium expugnatrix, salus fidelium. Beatíque verè sunt, atque admodum beati ij, qui castis labris, sanctóque ore eam vt amplexentur, exeunt. Re enim vera illud Domini verbum implét, Si quis me sequi vult, se ipse abneget, tollátque crucem suam, & me sequatur. Vide quemadmodũ nullam necessitatem verbis suis adiungit. Non enim dixit, velitis, nolitis, hoc vobis perferẽdum est. sed quomodo? Si quis vult me sequi, non vim affero, non cogo, sed sui quenquam iudicij ac voluntatis dominum facio: ob eámque causam dico, Si cui in animo est me sequi. Ob bonũ enim, & honestatẽ, nõ ob malũ & molestiã, nõ ob supliciũ & pœnã. Ipsa enim natura rerũ satis viriũ habet ad trahendũ. Si quis vult venire post me, siue vir, siue mulier, siue is qui præest, siue is qui alij paret, & seruari vult, hanc ingrediatur viam. Tria sunt quæ commemorat, abnegare seipsum, crucem portare, & sequi: sed primùm quid sit seipsum negare, videamus. Discam⁹ quid sit alterũ negare, ac tum denique negare se quid sit, intelligemus. Quid ergo est negare alterum? Qui alium negat, exempli causa, filium, vel fratrem, vel amicum, vel vicinum, aut quemuis alium, siue flagris eũ cædi videat, siue in vincula coniici, aut quiduis aliud perpeti, non præsto est, non fert auxilium, non vicem eius dolere se lachrymis testatur, nullũ sensum doloris eius sentit. Oẽs enim alieno ab eo sunt animo. Sic ergo vult nos Deus corpus nostrũ negligere, vt si qui nos ipsius causa vel verberent, vel supplicio afficiãt, vel exagitent, aut aliquid aliud faciant, negligamus. Hoc est enim negare, id est, nihil rei secum habeat, sed se ipse periculis obiiciat, & certamini: atque eo modo affectus esto, quo si quis alius pateretur, esset. Nec dixit, Neget seipsum, sed ábneget, hac parua adiunctione magnam declarans exuperantiam. Et tollat crucem suam. Vides quemadmodum eum militem, qui ipsum sequitur, rex cęlorum armauit: nõ scutũ dedit, non galeã, nõ sagittã, non

thoracem, non ocreas, non quippiam aliud eiusdem generis, sed quod his omnibus est fortius, præsidium quod à cruce proficiscitur, signum victoriæ quæ contra dæmonia parta est: hoc gladius est, hoc scutum, hoc thorax, hoc galea, hoc ocreæ, hoc tutum certúmque præsidium, hoc portus, hoc perfugium, hoc corona, hoc certaminis præmium, hoc bonorum omniũ thesaurus, & quę nunc sunt, & quę sunt, inquã, futura. Vt enim aliquis sumptis armis quibus facilè se tueri possit, ea etiam dat militibus suis: sic etiam Christus, Videte, inquit, omnia quæ crux mea perfecit: facite etiam vos arma eiusmodi, & perficite eiusmodi quæ vultis. Quanquã alicubi his etiam maiora pollicitus est his verbis, Qui in me credit, is etiam opera quę ego perficio, perficiet, atque his maiora præstabit. Quid autem vult sibi hoc verbum, Tollat crucem suam & me sequatur? An vt lignum vnusquisque nostrum ferat? certè non. quæ enim hæc virtus est? sed vt ad pericula instructi simus, & sanguinem in animis nostris circunferentes, ad cędem & mortem quotidie parati, ita omnia faciamus, vt si ad vesperum nos victuros esse nõ speraremus, quasi planè morientes. Id quod etiam Apostolus Paulus dicebat, Quotidie morior. An non tibi à natura mors constituta est? Et tamen licet tibi, si libet, millies pro Domino mortem oppetere. Hoc enim munus est, egestatem quæ apud amicos manet, Domini benignitate ad magnas diuitias perducere, qui non rerum modò euentu, verùm etiam certantium proposito & volũtate coronas metitur. Quid autem illud est, Tollat? Ita esto, inquit, paratus ad cædem & crucem, vt is qui eam portat: ita paratus, vt is qui eam in humero sustinet: ita vicinus morti esse existimetur. Omnes talem mortem extimescunt. neque enim adeò mille armis instructos homines, & has fortitudine fretos ac munitos pertimescimus. In hoc libertas sita est. Nihil enim tantopere mortem fugat, vt mortis contemptio. Sed ne quis existimaret hoc vnum satis esse, paratos esse ad mortem: (sunt enim & latrones, & venefici eiusmodi, & parricidæ omnes) ob eam causam addidit, Et me sequatur. Non fortem, inquit, modò quæro, nec eum qui appropinquãte morte non horrescit, sed etiam bonum, continentem,

nentem,moderatum,omníque virtute præditum. Vidisti crucis ministerium,nec in domino tantũ, verũ etiã in seruis tantùm valere.Hoc Petrum principẽ fecit, hoc Paulũ talem reddidit.Itaque dicebat, Quis nos à Christi charitate seiunget?oppressio?an angor? an periculum? an gladius?Hoc etiam eos qui ieiuno sunt stomacho, & se abstinent non ab esculentis modò, verũ etiam à perturbationibus fortes effecit. Armemus nos charissimi,vi crucis, atque muniamus: àrmatíque ad id quod reliquum est,ad ieiunium veniamus paratiores, cõtemnamúsque omnia voluptatum genera,quæ hæc vita suppeditat. Etenim diuitiæ,gloria,potentia,amor,omniáq; eiusdẽ generis propterea iucunda sunt,nostrósque sensus mouent, quòd nimia vitæ cupiditate ducimur, & hac vita deliniti sumus. Hac autem contempta, nullã illorum rationẽ ducimus. Bona enim hæc vita est, bona & iucunda: (est enim Dei donum) sed cùm futura apparuit,tũ æquum est eã cõtemnere.Ne igitur pudore afficiamur magnificis salutis nostræ signis,nec magnum caput bonorũ,quo & viuimus & sumus,depellamus,nos deliciis,crapulæ, ingluuieíq; dedentes,sed pro corona, Christi crucẽ feramus,id est,mortem perturbationum.Etenim ea quæ per nos fiunt,&nos attingunt,ea perficiũtur omnia: siue renascendũ est, crux præsto est,siue mysticus ille cibus sumendus, siue in clerum aliqui cooptandi sunt,siue quiduis aliud faciendum est,vbiq; signum nobis Crucis adest. Ob eámque causam & in ædibus & in muris,& in foribus, & in frõtibus, & in animo atq; mẽte eã studiosè depingimus & insculpimus. Salutis enim nostræ,communísq; libertatis, & bonitatis Domini nostri hoc signũ est & certissimũ & clarissimũ. Hinc signaculum siue signum appellata est,ꝙ testamenta & statuta diuina omnia quæ accepimus, hac,quasi signo quodam regio atque anulo obsignamus. Nec quicq̃ mali iam audet accedere. Si præfecturã alicui de populo mandemus,eúmq; ad sacerdotij dignitatẽ prouehamus, posteà quàm innumerabilia precati sumus,ac Spiritus sancti munus appropinquãs euocauimus,hac obsignamus,quasi certo firmóq; in loco donum quod donatũ est, includamus.Sic etiã in sacrificiis sumitur. Christi enim crux gla-

dius est & lignum,quo interfectus est à Dei interfectoribus Christus,& Diaboli opera deleuit,ipsúmq; diabolum deiecit,nostris in eo fixis criminibus.Ob eámque causam in sacrificiis sumitur,quasi gladius quidam & flagrum regium,quod omnem diaboli aduentum, satanæq; impetũ profligat & fundit.Hinc diuini pontifices quasi stipatores quidam regio flagro proposito,eò omnem hostium exercitum fundunt & fugant, cùm diuina regiáq; munera iis qui initiantur tribuũt, in quo vnà cum eis regem Christũ colunt atque venerantur. Cùm ergo signaris,tibi in mentem veniat omnis vis quam crux continet,ac tum iram omnésque à ratione auersos animi impetus extinxeris. Cũ frons cõsignabitur, cum pectus, cum oculi, cum reliqua membra, fac te ipse vt hostiam Deo gratam offeras. Hoc est enim à ratione profectum obsequium. Hoc etiã signũ fores clausas maiorum nostrorum memoria aperuit: hoc noxia mortiferáq; venena extinxit:hoc cicutæ vim eluit: hoc denique beluarum venenatarum morsus curauit. Si enim inferorum portas aperuit, & cælorum orbes laxauit,paradisiq; aditum renouauit, & diaboli neruos fregit: quid mirum videri debet,si noxia venena vincit & superat? Hoc ergo in mente tua insculpe, animorúmque nostrorum salutem amplectere. Hęc enim crux orbem terrę conseruauit,errorem expulit, veritatem reuocauit, terrã cælum fecit,homines fecit angelos. Ob eámque causam dæmones non iam horribiles sunt,aut metuendi, sed contemnẽdi:nec mors,est mors, sed somnus & vigilia. Hinc carnis non recti impetus qui eis qui ieiunant, aduersantur & obsistunt,obruuntur. Quòd si quis Iudæus,hoc tibi dicat,Eum qui cruci suffixus fuit,adoras & veneraris, ei alacri magnáq; voce,ac læto vultu responde,Certè adoro,nec finem adorandi faciam:et si rideat, luge eum, ꝙ amens sit nec sciat,quid loquatur. Christóque Domino age gratias,quòd eiusmodi in nos beneficia contulit,quę sine cælesti diuináque enunciatione discere nemo possit. Ob eam enim causam iste etiam ridet, ꝙ homo qui corporis voluptatibus deditus est,ea quæ sunt spiritus,minimè capit & probat. Sed quidnã ait amens,ingratus,perfidúsque Iudæus? Si ergo Christus est Deus, vt defenditis,

ac

ac Dei filius, salutísq; hominum causa venit: cur tali morte quæ inhonesta est, in crucem actus est? Cui paucis respondebimus, quæ ex prophetis collecta sunt. Oportuit Christum cruci affigi, ô legis violator, & ingrate Iudæe, propterea ꝙ lex & prophetę ita prædixerãt, fore vt genus hominum à Christo conseruaretur. Primus enim Moses dicit, Videbitis vitam vestram suspẽsam in oculis vestris, nec vitæ vestræ fidẽ habebitis. Et Esaias, Tanquã ouis ad cædem ductus est, & quasi agnus coram tundente, obmutescet. Itémque Hieremias, Venite, inquit, immittamus lignum in eius panem. Et, Dederunt precium eius in agrũ figuli, quemadmodum mihi Dominus constituit. Deũ autem esse Christum qui in crucẽ sublatus est, audi Esdram asserentem, Laudandus est Dominus, qui manus suas extendit, salutémque Hierosolymis spectantibus nobis dedit. Iam verò cùm serpentes populum interficiebant, iussúq; Dei Moses in ligno serpentem sublimem proposuisset, monebat populum, vt serpentem intuerẽtur: ita fore, vt minimè morerentur. Rursúsque Hieremias ex eorum persona, qui eum cruci suffixerunt, Venite, inquit, & eum ex viuorum terra exterminemus. Et rursus Christus per eundem prophetam, Ego verò, inquit, quasi agnus innocens, qui ad victimam cædémque ducitur. Dauid quoque ex Christi persona, Foderũt manus meas & pedes meos, diuiserúntq; inter se vestimenta mea, & sorte egerunt, cuius esset vestis mea. Idémque rursus, Expandi manus meas toto die ad populum incredulũ & contradicentem, qui via bona & recta nõ incedebãt, sed peccata sua sequebantur. Colendam autẽ adorandámq; esse Christi crucẽ, eiúsq; figurã & effigiem: hoc etiam prophetę docent, Date significationẽ in frontibus eorum qui ingemiscunt, & dolore afficiũtur ex peccatis suis omnibus, cędite, discerpite, nec parcite: senem, iuuenem, mulieres, & infantes lactentes delete: ad eos porrò qui signũ habuerũt, ne acceditote. Salomon quoque his verbis, Laudate lignũ, quo iustitia oritur. Esaias etiam vnde esset & qualia crucis ligna essent, exponit his verbis, In cupresso, picea & cedro simul locum sanctũ celebrate. Quinetiã Moses demisso ligno in Merram, amaras aquas dulces reddidit in figurã

crucis Christi, qui mundũ ex diaboli amarore dulcem effecit. Mosis etiã virga, quæ silicem discidit, crucem Christi significabat, qui corda voluntatémq; hominum diuisit, spiritúsq; sancti munus in eis inseuit. Hæc etiam verę vitæ via est: omnésque qui eam tenent, viuunt: qui autem eam reliquerunt, ab eáque deflexerunt, mortem suppliciúmq; æternum habebunt. Lex enim & prophetę sanctã trinitatem prædicant: veréq; hic est, qui à lege prophetísque prædictus est, Iesus Christus Dominus, qui Domini nomine venit: nec est alius, nisi is qui Bethleemi Iudææ oppido ex virgine & Dei parente Maria Augusto Cæsare imperatore natus est. Quòd si quis eum non recipit & probat, nec ei credit, is Dei desertor est. Itaque Esaias de vobis qui errastis clamat his verbis, In captiuitatem populus meus abductus est, ꝙ Dominum minimè norũt. Ex quo enim Christus venit, vis exercitus vestri, Iudæi, dissoluta est, sublatúmque sacerdotium, & à Romanis dispersi estis. Ait enim Esaias de iis qui Christum in crucem egerunt, Propter peccata nostra auertit faciem suam à nobis, & reliqui nostrum in peccatis. Si enim ipse Christus nõ esset, is qui ex Maria natus, qui à Deo electus est, verúsque eiusdem filius, qui à lege & prophetis prædictus est, natio vestra Iudaica in honore & nomine esse, séq; erigere atq; regnare potuisset, vt quæ Dei hostem & inimicum, impostorémque morte mulctasset. Verùm iam ex eo tempore cùm crux nata est, & à maioribus vestris ei Christus suffixus est, adhuc cum ignominia & dedecore perit: vobísq; Deus grauius succenset, quàm in captiuitate Babylonica. Tum enim sexagesimo anno pòst Deus misertus est, vósque reuocauit. Hoc verò tẽpore omnino repulit, patérq; vester: idémq; propheta & patriarcha verum prædixit, iura vestra omnia conciderunt: ex Iudæa patria vestra excessistis: in diuersa loca dispersi estis, atque in orbe terrarum ab oriente ad extremum terræ vos omnes & contemnũt & rident. At res nostræ Christianorum in dies magis florent, crescunt, & corroborantur, atque per omnes mundi angulos religiosæ fidei nostræ prædicatio peruasit: nos Christus regit, & in nobis regnat: eiúsq; preciosam atque vitalem crucem adoramus, & pro thesauro magni precij

tene-

D. IOANNIS CHRYSOSTOMI HOMILIÆ DVÆ

VERSAE QVIDEM PRIMVM NVNC ET per excusionem editæ, vnà cum dramate lepido nec aspernabili Pluchiri Michaëlis, Godefrido Tilmanno Cartusiæ Parisiensis monacho, Interprete

His adiuncta est appendix ex Chrys. Sophronio & Ioan. Cassiano pro secunda editione.

כַּבֵּד אֶת-אָבִיךָ וְאֶת-אִמֶּךָ:

Honora patrem tuum & matrem tuam, vt sis longæuus super terram. Exod. 20.

Ἱκανῶς βιώσεις πολυχρονίους χρόνους.

PARISIIS,

Apud Sebastianum Niuellium, sub Ciconiis, in via Iacobæa.

1554.

S. Patris noſtri, Ioannis CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLItani Homilia habita, quo tempore extra eccleſiam deprehenſus eſt Eutropius, déque paradiſo ſiue horto & ſcripturis. In illud item: Adſtitit regina à dextris tuis, Godefrido Tilmanno Cartuſiæ Pariſienſis monacho, interprete.

SVaue quidem eſt pratum & hortus: vtroque tamẽ ſuauiùs multò ſpirat diuinæ ſcripturæ lectio. Illic ſiquidem flores inuenire eſt, ſed qui tempore marceſcũt: hîc autem occurrunt ſententiæ in natiuo vigore perennantes. Illic aſpirat Fauonius: hîc afflat aura Spiritus ſancti. Illic ſpinæ pro muro obſepiunt hortum, hîc Dei prouidentia tutum reddit lectorem. Illic cicadæ ſtridore ſuo obſtreperę, hîc prophetæ ſuaui iubilo perſonantes. Illic ex ipſo aſpectu quiddam oblectationis concipitur: hîc autem ex ipſa mox lectione, plurimũ decerpitur vtilitatis. Hortus vno quopiam circunſcribitur loco: diuinæ autem ſcripturæ nullo non loco terræ habitabilis circunferuntur. Hortus vtique pro temporum qualitate ſeruit neceſsitatibus: ſcripturæ autem perinde hyberno atque æſtiuo tempore perennant comãtibus vndique foliis, & fructuum pondere degrauantur. Attenti itaque ſimus lectioni ſcripturarum. Ad ſcripturam enim attẽtus ſi fueris, anxietatem à te depellet, cordi tuo inſeret incredibilem voluptatem, ſublata malitia radices virtutis affiget animæ, intérque turbelas iſtas negotiorum quæ ritu vndarum ſeſe agitantium fluctuant, non te ſinet vlla conflictari perturbatione. Inſanis licet agitetur mare procellis, tu in tranquillo nauigas. Habes enim quæ te moderetur ac gubernet, ſcripturarum lectionẽ. Neque enim funiculum hunc interrũpit vlla tentatio negotia-

ὁμοίωσις, perquàm elegans.

Ζέφυρος.

Lectionis ſcripturarum vtilitas.

tionum. Quòd sanè nihil affingam veris, res ipsę sunt testimonio. Ante dies aliquot, oppugnata est ecclesia, venit militaris exercitus, ex ipsa oculorum acie ignem eiaculabatur: ne sic quidē vel oliuam vllā marcescere fecit. Nudabantur enses, nemo proinde vulnus accepit Regiis foribus in angore constitutis, ecclesia in tuto collocata est. Et quidem defluxit hîc bellum. Qui enim huc confugerat, quęrebatur: sed & ipsi adstitimus nihil veriti illorū furorem. Quid ita tandē? Habebamus tutelarē ac firmū arrhabonem, nimirum hunc: Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam. Ecclesiam sanè dico non locum modò, sed & statum siue formulam viuendi: non ecclesiæ parietes, sed leges ecclesiæ. Quando sub asylū confugeris ecclesiæ, non loco sed mente eò capesse fugam. Ecclesia enim non paries, nec conuexum tecti siue fastigium, sed fides ac vitæ ratio. Ne mihi dicas, quia qui proditus est, proditione ecclesiæ est abreptus. Nisi deseruisset ecclesiam, non esset proditus. Ne dixeris, quia eò confugit & proditus est. Non deseruit eum ecclesia, sed ipse ecclesiam. Non in intimis ecclesiæ est proditus, sed extra ecclesiam. Quamobrem se subduxit ab ecclesia? Volebas seruari incolumis? Debueras vtraque manu complecti altare. Non hîc erant muri, sed tutelaris Dei prouidentia. Peccator eras? Ne sic quidem te auersatur Deus. Non enim venit vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam. Consequuta est salutem etiammeretrix, pedibus Iesu apprehensis. Quid hodie lectum sit, audistis. Hæc eò dixerim, vt nunquam hæreas dubius, dum sub ecclesiæ asylum confugis. Mane in ecclesia, & non prodéris ab ecclesia. Quòd si ab ecclesia transfugeris, iam ecclesia non est tuæ proditionis author. Introrsum enim si es, lupus non ingreditur. Foras es egressus? capi potes à belua. Sed nihil vsquā est, quod isti domicilio cōferatur, nihil quod ex ęquo respondeat magnanimitati ecclesiasticæ libertatis. Ne mihi commemores muros & arma. Muri quidem téporis prolixitudine veterescunt: ecclesia verò nunquam senescit. Muros barbari demoliuntur: ecclesiā ne dæmones quidem vincunt. Res gestæ hoc suo comprobant testimo

Ab exemplo.

Cōfirmat exemplo.

stimonio. Quot quantíque oppugnarunt ecclesiam, & inter oppugnandum disperierunt? Quin eadem ipsa cælos transcendit. Talem obtinet ecclesia amplitudinem. Oppugnatur, euincit. Appetita insidiis, euadit superior: iniuriis contumeliísve lacessita, illustrior cõstituitur. Sauciatus, nec cedit impressioni vulnerum. Vtcunque fluctuet, non submergitur. Immanes sustinet procellas, ne sic quidem patitur naufragiũ. Luctatur, sed non succumbit. Pugilatu exercetur, sed non vincitur. Cur itaque bellũ permissum est ei? Vt tropheũ reportaret splendidius. Illa die pręsto fuistis ac cernebatis, quot quantáve arma mouebãtur, ciebatúrq; militaris indignatio igne vehemẽtior, nos etiam tum properabamus ad aulã imperialem. Sed quid? Dei gratia, illorum minę nihil nobis terroris incusserũt. Hęc eò dixerim, vt vos quoque hanc imitemini constantiam. Qua autem ex causa nullo terrore sumus perculsi? quòd nihil pręsentiũ malorũ timuerimus perpeti. Quid enim graue inuehit mors? Nihil intolerabile adfert mors. Actutum enim per eam ad portum prouehimur prorsus tranquillum. Sed meo me peculio mulctabis? Nudus egressus sum de vẽtre matris, nudus hinc etiam abibo. Sed in exilium extrudes me? Domini est terra & plenitudo eius. Sed & aduersum me calumnię concinnabuntur? Gaudete & exultate, quum dixerint omne*malum verbũ aduersum vos mentiẽtes, quoniam merces vestra multa est in cęlis. Enses cernebam, & cęlum intenta mente agitabam. Spe bona pręsumebam mortem, & tacitus resurrectionem meditabar. Videbam hîc infrà mihi paratas afflictiones, & supernę ciuitatis pręmia mecum enumerabam. Adornatas aduersum me insidias obseruabã, & mẽte tacita supernam meditabar coronam. Certamen mihi propositum abũdè sufficiebat ad exhortationem simul & consolationem. Atqui abducebar ad carcerem: sed quod fiebat, nihil mihi inuexit contumelię. Vnum, idq; solum quod infert homini dedecus atque contumeliam, peccatum. Vt enim vniuersus orbis te malè tractet cõtumeliis, modò ne fueris tibi cõtumeliosus, nulla afficiére iniuria aut dedecore. Proditio tantum est à cõscientia pendens. Caue prodas tuam conscientiam, & nemo te prodit. Ra-

Inuitat ad constãtiam, ab exemplo.

Attende fortitudinem plusquam heroicam.

*πονηρὸν ῥῆμα.

piebar ad iudicis tribunal, & quæ gerebantur, videbam, imò veriùs cernebam mihi eas obtigiſſe moleſtias ex ſermonibus meis, nempe ex homilia mea quæ rebus ipſis in foro verbis præconis denunciabatur. Quam intelligis homiliam? Eam qua conſueueram dicere ſemper, ventus afflauit & deiecit folia. Exaruit fœnum, & flos decidit. Abiit nox, & dies inclaruit: conuicta argumētis vmbra, eluxit veritas. Aſcenderunt vſque ad cælos, & deſcenderunt vſque ad imam terræ planiciem. Qui enim in ſublime ſe ſuſtulerant fluctus, pro fragili rerum humanarum conditione ad temperiem reuocati ſunt ac repreſsi. Quo id pacto? Quæ enim fiebant tum, doctrinam ſuggerebant. Apud meipſum dicebam, Iſtíne tandem his geſtis ſe recipient ad ſaniorem mentem? Hæccine quæ geſta ſunt diebus nō plenè exactis duobus: ſunt tradita obliuioni? Ob omnium oculos expoſita erant de his commentaria. Dicam rurſus, iterum loquar. Quid hinc emolumenti? Enimuero vt non omnes audiant, pars ſaltem dimidia audiat. Quòd ſi ne dimidia quidem portio audierit ſermonem hunc, vel tertia pars. Etiam ſi ne tertia, vel quarta, ſin vel decem. Quòd ſi non decem, ſaltem quinque. Quòd ſi nec quinque, vnus ſaltem. Etiamſi ne continget vel vnum audire: mercedem accepturus ſum ego nihilominus perfectam. Exaruit fœnum, & flos decidit: verbum autem Dei manet in æternum. Videte, humanarum rerum quanta ſit abiectio. Agnoſcite, quàm fluxa ſit ac fragilis terrena potentia. Videte diuitias, quas ſemper vocabam ſeruum fugitiuum: nec fugacē modò dixerim, ſed & viricidam. Non enim ſe poſſidentes deſerit ſolùm, ſed & ipſos iugulat. Quum enim eas quis ſolerti ſtudio coluerit, tunc vel maximè proditionem moliuntur in ſuum cultorem. Cur diuitias tot captas obſequiis, quę hodie penes te ſunt, emigraturæ craſtino ad alium? Cur tantopere demereri ſtudes diuitias, quæ detineri non queunt? Vis eas obſequentiùs tibi conciliare? vis eas detinere? Ne eas defoderis, quin potius diſperti in manus pauperum. Bellua immanis diuitiæ ſunt. Si ipſas quidem detinueris, fuga elabuntur: contrà, ſi diſperſæ fuerint, manent. Dicit enim ſcriptura, Diſperſit, dedit pauperibus:

Att. δάνωσιν, Chryſoſtomo dignā

Diuitiæ, δραπέτης.

Diuitiæ cur ἀνδροφόνος.

bus:iustitia eius manet in seculum. Dispergito & tu, vt æternùm durent. Ne eas defoderis, vt ne effugiant. Libenter rogauerim eos, qui è vita hac abierunt, in quonam conditorio congestæ sint diuitiæ illorum. Non hæc dixerim, opprobrans (auertat Deus) neque vlcera concerpens: sed portum vobis adornans, contemplatione eorum qui naufragio interciderunt. Quum milites cogerentur ac distringerentur enses, quum ciuitas flamma furoris esset accensa, quum imperiale diadema nullis iam viribus polleret, simul & vulgi conuitiis pateret purpura, quum plena insaniæ essent omnia: quo in loco conditæ erant diuitiæ? vbi argentea vasa? vbi lecticæ ex argento affabrè factæ? Quò se proripuerunt famuli? in fuga omnes. Quo in loco Eunuchi? fugerunt ad vnum omnes. Quo in statu amici illi erant? Abiecerunt laruas. Quo item domus? Occlusæ sunt. Quò rursus opes illæ? Qui eas habet, fuga se proripuit. Ecquo tandem in loco ipsæ defossæ sunt pecuniæ? Vbi ipsa omnis congeries opum recondita est? Videórne vobis onerosus ac molestus, qui semper inculcem, quia diuitiæ proditionem moliuntur aduersus eos qui abutuntur ipsis? Aduenit temporis articulus, in quo eluxit veritas verborum meorum. Quid eas detines, quæ in tentationis periculo vsui esse non poterunt, nec tibi conferent quiduis emolumenti? Si quid habent virium, quin te inuaserit afflictio quæpiam, adsint tibi. Quòd si tunc abs te se subducunt, in quem vsum sunt tibi necessariæ? Quæ recèns facta sunt, abundè testantur, quid adferant vtilitatis, quum enses exacuerentur, intentaretur mors, militaris exercitus ferociret. Per metum expectationémque tantæ istius comminationis nusquam se ostentabant diuitiæ. Quò aufugit ille transfuga seruus? Ipse qui tibi hæc omnia adornauit, téque in necessitatis articulo deseruit, fuga elapsus. Etiam si me multi in ius vocent & obiiciant, quòd semper dicendo, sermonem accommodem diuitibus. Illi nanque semper imminent pauperibus: quare etiam ego sermonem accommodaui diuitibus: non eò quòd diuites sint, sed quia diuitiis minùs probè vtuntur. Semper enim profiteor me nullum traducere aut criminari vt di- δραπέτης

uitem, sed vt raptorem. Aliud enim est esse diuitem, & aliud raptorem: aliud abundè esse locupletem, & aliud per vim extorquere aliena. Res ipsas distingue: & quę impermixta sunt, ne confundas. Diues es? Nihil veto. Rapax es? hoc do crimini. Quę tui sunt iuris possides? iis fruere. Occupas aliena? Hoc nolim silentio transigere. Ob hoc vis me obruere lapidibus? Paratus sum sanguinem profundere. Tantùm est, peccatum tuum prohibeo. Mihi curæ non est odium, non vlla dissensio. Vnum alioqui & id solum me solicitum reddet, nempe auditorum profectus. Et vos ô diuites, mei estis filij: & vos ô pauperes, mei estis filij. Ambos enim eadem parturiuit aluus: eædem parturigines ambos sunt enixæ. Ipse igitur te coarguo, quòd immineas pauperi. Iniquitas nanque, siquam operetur pauper, non tantæ est grauitatis, quantæ fuerit, si par irrogetur pauperi à diuite. Etenim pauper nullam infert diuiti iniustitiam, quæ magni sit momenti. Fraudem enim patitur in facultatibus: tu verò noxam non leuem infers animæ. Qui vult, ceruicem desecet: qui vult, lapidum iactu adobruat me. Qui volet, oderit. Insidiæ istæ materiam mihi suppeditant coronarum: quæ mihi ingeruntur molestiæ, numerum augent præmiorũ. Itaque non mihi sunt timori adornatæ insidiæ. Vnum est & id solum quod metuo, nempe peccatum. Ne me quis coarguat quasi aberrem à veritate, etiam si aduersum me bellum promoueat orbis vniuersus. Bellum enim hoc me reddit multò splendidiorem. Ita enim vos cupio erudire. Vbinam sunt qui abierunt hinc? dic mihi. Nónne oculos dimittebant omnes? Nónne qui in magistratu sunt, timore militum intremiscebant? Nónne furorem eorum demulcebant ac venerabantur? Sed venit peccatum & argumentis deprehensa est omnium veritas. Qui eos colebant, erant Iudices: popularis multitudo eblandiebatur. Qui manus deosculabantur, ipsos ab ecclesia abripiebant. Hostis est hodie, ei cuius die hesterno deosculabatur manum. Quamobrem? Quia ne heri quidem verè diligebat. Se occasio obtulit, & personatæ laruæ sunt deprehensæ. Nónne heri osculabaris

manus

manus istius, cui & acceptam salutem tuam asserebas, nominabas patronum, ac de te quàm optimè meritũ? Nónne innumeras ordiebaris illi laudes? Qua de causa eundem insimulas hodie? Heri laudator, & hodie accusator? Heri recitabas laudes, & hodie crimina permisces? Quæ hæc est mutatio? Quæ est hæc status tui variatio? At non ego talis. Ego nanque cui insidiæ struebantur, præsidebam. Innumera mala sum perpessus, nec tamen immutatus sum. Etenim meum ipsius Dominum imitor, qui pendens à cruce dicebat, Dimitte eis: non enim sciunt quid faciunt. Hæc eò dixerim, ne qua vos malignantium suspitio corrumpat. Quot & quantæ mutationes cõtigerunt, ex quo ciuitati huic præfui? Et nemo se recipit ad meliorem vitę frugem. Quum dicam, quia nemo: non condemno omnes. Absit. Neque enim fieri potest, vt aruum hoc opimum ac fertile, susceptis seminibus nõ proferat vel spicam. Sed ego non queo exatiari. Cupio non paucos ad salutis portum prouehi, sed omnes. Quòd si vnus aliquis perditus destituatur salute: ego periclitor. Arbitror etiam imitari me pastorem illum, qui nonaginta nouem possidebat oues, & ad requirendam vnam erraticam cursu contendit. Quousque tandem pecuniæ? Vsquequo argentum, aurum, superflua vini effusio, famulorum blanditiæ, coronati crateres, conuiuia satanica, & quę diabolica redundant operatione? Non nosti quia vita pręsens, peregrinatio est? Num nam tu ciuis? viatores. Intellexisti, quid dixerim? Non es ciuis, sed * viator & itinerarius. Ne dixeris, Ego habeo ciuitatem, ciuitatem inquam hanc possideo. Nemo nostrûm hîc habet ciuitatẽ. Sursum est nostra ciuitas. Pręsentia, via sunt. Quotidie iter facimus, tantisper dum naturæ ratio vitalem cursum permetietur. Est vnus aliquis qui in via recondit pecunias? Est qui in via aurum défodit? Dic mihi, Ingressus diuersorium, illud ne adornas superuacaneo cultu? Non vtique, sed comedis ac bibis, illinc quoq; egrederis festinus. Taberna meritoria est vita pręsens. Ingressi sumus vitam hãc, & simul finimus vitam. Festinemus egredi bo[...] cũ spe. Nihil hîc manere finamus, vt nequid illic nobis depereat. Ingressus cauponã meritoriã, quid dicis puero?

* ὁδίτης, ὁδοιπόρος.

πανδοχεῖον, ὁ παρὼν βίος.

Vide quo loco recōdas omnia, ne quiduis hîc relinquas, vt ne quid dispereat, quālibet fuerit exiguū id, aut leuis momenti, vt in domum exportem⁹ omnia. Ad eundē modū nos quoque in vita præsenti, ipsi vitā cernimus quasi hospitium meritorium esse. Quare nihil hîc relinquamus in hospitio, sed bona cuncta ad metropolin conuasemus. Viator es & itinerarius: veriùs etiam viatore abiectior. Qua id ratione dico, attende. Viator vtique nouit, quando ingreditur hospitium, simul & quando egreditur. In eius enim arbitrio est egressus, quemadmodum & ingressus. Ego autem tabernam vitæ huius meritoriā semel ingressus quando hinc abeam, ignoro. Interdum tēporis permultū detero, dū paro viaticū, & e uestigio me euocat Dn̄s iuxta scripturā: Stulte, quę pręparasti, cui erūt? Nocte enim hac accipiunt animā tuam. Incertus est exitus, nec secum constat rerum possessio, innumera occurrunt præcipitia, nulla nō parte fluctus oboriūtur. Cur circa vmbras plusquam desipis? Cur omissa veritate, recurris ad vmbras? Hæc dico, nec desinam dicere, parturiginem animi ipso opere iugiter contestans ac supprimēs vulnera. Idq; non in eorum gratiam qui iam è vita migrarunt, sed qui hîc sunt. Illi enim abierunt è vita, suúmque finem acceperunt. Qui autem astant, animaduersa illorū calamitate, redditi sint cautiores. Dixerit quispiam, Quid faciem⁹? vnum hoc solùm facito, Pecunias *odio prosequitor, vitam tuam dilige, facultates à te excutito, nō dico omnes, sed eas imminue quę superfluunt, & accîde, aliena ne concupiscas, ne spoliaueris viduam, per rapinam ne interuertas, facultates pupilli: *eius domum ne accipias, non personas dico, sed res. Si quem verò remordet conscientia, se nouerit authorem esse, non meum sermonem. Quid rapto extorques alienū, vbi inuidia? Rapito, vbi proponitur corona. Ne rape terrā, sed cælum. Cælorum regnum eorum est qui vim sibi faciunt. Nam violenti rapiunt illud. Quid rapinā exerces in pauperem vt te criminetur? Rapito Christum, hoc rapinæ genus approbantem. Vidisti malignitatem & insaniam? Rapis pauperem, exiguum quid possidentem? Christus dicit, Me rapito, & gratiam tibi habeo rapinæ istius. Adnitere

*Quis est hic, & laudabimus eum?

*Οἰκίαν μὴ λάβῃς desit forsan αὐτοῦ eius.

tere per vim rapere regnum meum. Inferius regnū hoc si volueris rapere, immo potius si vel mente tacita reputare volueris, vtique dabis pœnas. Regnum verò supernum nisi rapueris, tunc lues pœnam. Vbi mundana, ibi inuidia: vbi spiritualia, ibi charitas. Hæc singulis diebus meditare, vt ne interim post biduum intuitus alium qui vehiculo gestetur, qui amiciatur veste sericia, qui fastu turgeat, ipse animo consterneris aut vllam patiare turbelam. Diuitem lauda, sed eū & solum qui iustè viuit. Pauperi ne conuitieris aut afflictes. Disce de rebus quibuslibet iudicium habere rectum & incorruptum. Ab ingressu ecclesiæ ne abstineto. Nihil enim fortius ecclesia. Ecclesia spes tua sit. Cælo est sublimior & latior terra. Nunquam sentit senectutem. Adolescit semper ac viget: quare scriptura ostendens eius inconcussam stabilitatē, mōtem vocat. Quódque incorrupta perseueret, appellat virginem. Reginam nuncupat, ob magnificentiam ac splēdorem. Ob necessitudinem & cognationem quā ad deū habet, filiam nominat prolis numerosæ. Viduam eandē vocat. Innumera illi indita sunt nomina, vt ipsi[9] generositatem scriptura repræsentaret. Vt enim domi Dominus, eius multa sortitur nomina, vocatur nanque pater, via, vita, lux, brachium, propitiatio, fundamentum, venatio, & quia ne peccare quidem potest, thesaur[9], Domin[9], Deus, filius, vnigenitus, forma Dei, imago Dei. Num nomē vnum satis esse possit. vniuersum repræsentandis filij Dei proprietatibus? Nullo modo. Ob hoc sanè nomenclaturas vix vlli munerādas scriptura continet, vt nonnihil de Deo doceamur, quanlibet id sit pusillum. Sic planè etiā Ecclesia multis nuncupatur nominibus. Virgo dicitur. At qui priùs fornicáta fuerat. Admirari enim libeat in spōso hoc, quia accepit meretricem & reddidit virginem. O rem nouam & admirabilem. Nuptiæ apud nos missam faciunt virginitatem: nuptiæ apud Deum perditam exuscitant virginitatem. Apud nos quæ virgo est, nupta non est virgo: apud Christum quæ erat meretrix, nupta mox virgo facta est. Hoc solum velim mihi interpretetur hæreticus qui curiosiùs inquirit supernam generationē, dicítque, Quonam modo pater genuit? Dic tu ei, Quomo-

τότι κολάζῃ Lege κολάσῃ.

Ecclesia, mons, virgo, Regina, filia, vidua.

Iesu Christi nomenclaturæ.

ἀναμάρτητος.

Arius & illius complices.

do Ecclesia, meretrix quum esset, facta est virgo? Rursus? Quonam pacto quæ genuit, permansit virgo: Æmulor enim vos Dei æmulatione, ait Paulus. Despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo. O sapientiam & intelligentiam! Æmulor enim vos Dei æmulatione. Quid est hoc? Æmulor dicit. Qui spiritualis es, æmularis? Respondet, Æmulor quemadmodum Deus æmulatur, nõ perturbatione sed charitate. Zelotypia ne? Æmulor enim vos Dei æmulatione. Dicam tibi quopacto æmuletur. Vidit terram dæmonum suggestione corruptam, eóque filiũ suũ tradidit. Verba enim quãdo de Deo dicuntur, non eandem habent vim. Exempli gratia, quòd æmulatur Deus, quòd irascitur, pœnitet, quòd odit Verba hæc ad humanos affectus pertinent: sed sententiæ nihil continent Deo indignum. Quomodo æmulatur De⁹? Æmulor vos Dei æmulatione. Irascitur Deus? Domine ne in furore tuo arguas me. Itaque etiã dormit? Exurge, quare obdormis Domine? Deum ne pœnitet alicuius? Pœnitet me, quia feci hominem. Odit Deus? Festiuitates vestras & neomenias odit anima mea. Cæterùm ne spectes vilitatem dictionum, sed sententias interpretare vti Deũ addecent. Æmulatur Deus, diligit enim. Irascitur Deus, nõ odij affectu, sed per hoc quòd vlciscitur ac punit. Somnum capere dicitur Deus, non quidem dormiens, sed longanimiter tolerans peccatorem. Delige dictiones, & ad eum modum quando audieris, quia generat Deus, nullã putes intercedere sectionem, sed eandem prorsus intelligas essentiam. Deus enim legitur plerũque vsus nostris hisce verbis: nos quoque ab ipso desumptis vtimur, honoris emerendi gratia. Intellexisti, quid dixerim? Animum huc cum exacta diligentia aduertito dilectißime. Nomina sunt & diuina & humana. Accepit à me ipse Domin⁹, & dedit mihi. Dicit proinde, Da mihi tua, & accipe mea: meorum indigentiam habes, nullius ego rei sum indig⁹, sed tu. Substantia siquidem mea incorrupta, nec vllo æuo labefactanda perseuerat: tu autem homo es corpori consert⁹, propterea dictiones inquiris cõsentaneas corpori: vt tu qui cõiũctus es corpori dũ eã perceperis per verba tibi cognobilia, intelligere possis sententias scripturæ
quæ

quæ te transcendunt. Cuiusmodi sunt, quæ à me accepit, quales item assimilationes? Ipse Deus quum sit, me etiã vocauit Deum. Illic natura rei, hîc honore nominis. Ego dixi, dij estis: & filij excelsi omnes. Verba quidẽ sunt hic: illic verò rerum natura. Vocauit me Deũ: hoc enim me dignatus honore est. Vocatus est ipse homo, vocatus est idem filius homini., Via, Ianua, Petra. Hęc à me accepit: quæ autem verba mihi dedit, illa à sua ipsius natura est mutuatus. Qua ratione vocat⁹ est via? Vt discas quia per eum nobis vnà hinc emigrandum est ad Patrem. Cur petra? vt discas fidei accommodã simul & incõcussam proprietatẽ. Quare fundamẽtum? vt docearis, quia is portat oĩa. Radix cur dicitur? vt noueris, quia in ipso flores proferimus. Qua de causa Pastor? Nos siquidem pascit. Ouis quare? quia nostræ salutis causa ĩmolat⁹ est, & est fact⁹ ꝓpitiatio. Cur vita? ꝙ nos qui mortui eram⁹, excitarit ad vitã. Vt quid lux? quia nos à tenebris subduxit. Quare brachiũ? ꝙ Patri sit coëssentialis. Verbũ quare dicitur? q̃a ex Patre genitus est. Quẽadmodũ enĩ verbũ meũ generatur ab anima, ita & fili⁹ à Patre genit⁹ est. Quãobrẽ vocatus est vestimentũ? ꝙ eũ sim indut⁹ in susceptione baptismatis. Cur mẽsa? q̃a ipsum edo, dũ perfruor sacramẽtis. Qua de causa dom⁹? ꝙ ipsius efficimur tẽplum. Caput quare? quia membrũ eius cõstitutus sum. Quãobrẽ spõsus? quia sponsam me sibi adiunxit. Qua ex causa dicor casta? quia virginẽ me*accepit. Cur vocat⁹ est Domin⁹? ꝙ sim ei⁹ ancilla. Vide enim Ecclesiã esse, quod dicebã. Siquidẽ spõsa est aliquãdo, nonnũquã filia, quãdoq; ancilla, interim vidua est, interdũ mons, sed & hort⁹ est: deniq; omnia est. Quocirca quũ hęc exaudieris, te hortor, ne existimes corporalia esse: mentẽ tuã potiùs intẽde ad scopũ. Neq; enĩ hæc, corporalia esse possunt. Exẽpli gratia sit quod dico: mõs, virgo nõ est, virgo, nõ est spõsa, regina, ãcilla nõ est. Omnia ecclesia est. Cur ita? quia hæc nõ in corpore, sed in anima sunt. Hæc etenim in corpore, loco angustiore stricta fuerint: in animo autẽ multã capacitatẽ obtinent, instar pelagi. Adstitit regina à dextris tuis.) Regina vtique violata & pauper, quanam ratione effecta est regina? Quuò ascendit? Sursum adstitit regina hæc. Quo pacto?

ὑψίσου altissimi.

** pro ἔλαβεν Lego, ἐποίησε fecit reddidit.*

Ecclesia, Regina.

Quandoquidem rex factus est seruus. Non erat, sed fact* est. Disce igitur quæ sunt diuinitatis, & sapienter intellige quæ humanæ sunt dispensationis: nimirum vt scias quis erat, & quis factus fuerit tui causa, & ne res ipsas cõfuderis, neque assumptionem tantæ erga nos benignitatis vertas in occasionem blasphemiæ. Eius natura sublimis erat & eadẽ facta humilis. Sublimis nõ loco, sed natura, nulla poterat labefactari violentia mortis. Essentia erat nulli obnoxia internecioni, aut corruptelæ patẽs natura, incogitabilis, inuisibilis, incomprehẽsibilis, semper existens, eodem modo, eius transcendẽs angelos, supernis illis virtutibus superior. Cogitationem vincit, intelligentiam transgreditur, videri non potest, fide tantum potest apprehendi. Cernebant angeli & intremiscebãt. Cherubim agmina omnia cũ timore alas suas submittebant, super terrã ipsam aspiciebat: & eã tremore concutiebat, minas intentabat mari, & exiccabat, fluuios ex deserta terra educebat, mõtes statuit in põdere & colles in statera. Quonã modo singula eloquar? Qua loquẽdi formula, omnia reprę̨sentabo? Maiestas eius, finem nõ habet, sapiẽtia eius nullo concluditur numero, iudicia eius imperuestigabilia, viæ eius inscrutabiles. Atqui hic tantæ, imò immensæ maiestatis, (siquidem hoc citra periculum dici potest) tantus talísque est. Sed quid tandem faciam? Homo sum & hominum more eloquor. Tantillam possideo linguã. Ignosci mihi efflagito à Domini benignitate. Hisce dicẽdi formulis neutiquã vsus sum per arrogãtiã, sed eò sum adductus perplexitate infirmitatis & ingenitæ habitudinis linguæ nostræ. Propitius mihi esto Domine. Non enim insolentia animi vsus, has pronuntio sententias. Atqui alias non habeo. Veruntamen non acquiesco isti qualicunque elocutioni, sed pręcepete ala intelligentiæ ad superiora conscendo. Tantus hic ac tantæ maiestatis.) Hęc eò dixerim, vt ne dictionibus immorari videar, neq; inopia eorum quę dicuntur laborare, ipse item discas hoc facere. Quid miraris, si hoc ipse facio, quod vtique ipse fecit, quando voluit quæ humana sunt transcendere? Vbi cũ hominibus fecit sermonem, similitudinibus etiã vsus est humanis, non quidem quæ pares essent repræsentandis his

Esaias Seraphim habet.

his quæ ab eo dicebantur, aut quæ possent omnimodam rerum ipsarum proportionem perducere in medium, sed quæ abundè satisfacerent imbecillo captui auditorum. Huc mentem tuam intende. Vt sit sermo meus expectatione tua productior, nolim tamē animo fatiscas aut delasseris. Verbi enim gratia, Deus quum se cuipiam videndum exhibet, non quidem nuda essentia se præbet conspicuum. Nemo enim vidit Deum secūdum id quod est. Condescensione quidem Cherubim agmina intremiscebant. Condescensione seu demissione montes quoque fumigant. Condescensione etiā mare exiccabatur. Quin etiam cælum ipsum commouetur. Nisi enim ipso condescendente se demisisset, quis ferre poterat? Non itaque conspicitur numen illud quod est: sed quod potest is, cui se exhibet conspicuum. Quare aliquando quidem, vt vetus & qui incanuerit, apparet: aliquando vt iuuenis, nonnunquam in igne, rursus sub specie lenis auræ: interdum in aqua, quandoque armis conspicuus, non quidem mutans essentiam, sed pro varietate subiectorum, figurā sui exhibet visibilem. Sanè quoties voluit de se pronūtiare, humanis vsus est similitudinibus: cuiusmodi est quod dico, Ascendit in montem & transfiguratus est ante eos, & splenduit facies eius sicut lux, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Ac si diceret, Insinuauit eis quadantenus suam diuinitatem sēque inhabitantem Deum. Et transfiguratus est ante eos. Aures attentas huic adhibete sermoni, & transfiguratus est ante eos, & vestimenta eius facta sunt alba sicut nix, & splenduit facies eius sicut Sol. Quando dixi, Tātus ac tantæ maiestatis, etiam adieci, Propitius mihi esto domine: nō enim persto in hac locutione, sed hęreo anxius. Non enim ad manum habeo aliam loquendi compositam formulam. Eò me ducit animus, vt nouerim, quia hoc sum edoctus per sacram scripturam. Voluit igitur Euangelista qualencunque scintillā claritatis eius declarare. Et dixit, Resplenduit. Quonam modo resplēduit? dic mihi. Multa cum vehemētia. Quanā ratione adiicis, Sicut Sol? Sicut Sol, dicis? certè, vt qd? Quòd inter alia astra nullum occurrat splendidius. Et albus erat quasi nix. Cur, quasi nix? quia inter materias, nul

ὡς τὸ φῶς

ὡς ὁ ἥλιος

λευκὰ ὡσὴν

la vincit huius albedinem. Nam quòd nõ ad eum modũ splenduerit, sequentis sententiæ contextu declaratur, Et ceciderunt in terram discipuli. Si quasi sol splenduit, non ideo ceciderunt. Solẽ enim nullo non die cernebãt, neque ob id in humum decidebant. Cæterùm quando supra Solis splendorem longè præfulserat, supráque alborem niuis albicarat, ob hoc non ferentes discipuli tanti splendoris radios, corruerũt. Dic igitur tu mihi (ô Euangelista) Supra Solem enituit, & tu dicis, sicut Sol? Certè, vt qui cupiam tãtæ lucis splendorem reddere tibi cognobilem. Non enim aliud sydus occurrit Sole illustrius. Nõ alia similitudo, quippe qui Sol inter astra regnũ obtinet. Hęc eò dixi, vt ne fixiùs hæreas in tenuitate loquutionis. Ostendi tibi lapsum discipulorum. In terrã collapsi sunt, vehementi sopore depressi & aggrauati. Surgite, ait: & excitauit eos, & erant degrauati. Neque enim ferebant splendoris exuperãtiam, sed intercepit grauedò soporis eorum oculos. Vsque adeo lux illa eis conspicua, multò erat Sole ipso illustrior. Dixit nanque Euangelista, Super Solem, quando sydus hoc nulli non nostrûm notissimum est, ídque excellenter. Sed quod dicebam, Tantus tantęque maiestatis quum esset, concupiuit fornicariam. Concupiscebat Deus fornicariam? Certè fornicariam, naturam dico nostram. Concupiscebat Deus meretricem? Et homo quidem si concupierit meretricem, condemnatur: Deus autem fornicariam cõcupiscit? Quàm maximè. Homo fornicariam concupiscit, vt fiat fornicator: Deus verò fornicariam concupiscit, vt eam reddat virginẽ. Itaque concupiscentia hominis, cõcupitæ meretricis est perditio: concupiscentia verò Dei, cõcupitæ adfert salutem. Tantus ac tantæ maiestatis concupiuit fornicariam? Ad quid? Vt eam sibi despondeat: sitque ei⁹ sponsus, quid facit? Ad eam, neminem mittit seruorum, ad fornicariam non angelum mittit, non destinat archangelum, non ipsis Cherubim aut Seraphim munus hoc delégat: sed ipse amator áduenit. Rursus quum audieris eum esse amatorem, nolim tecum repures quiddam hîc subesse sensibile. Ex ipsis dictionibus collige sententias, longè optimã imitatus apiculam quæ inuolat atque insidet floribus, eliciens

Collatio.

ciens

ciens inde, quo fauũ concinnet ac cerã, herbas interim sinens incolumes. Concupiuit meretricem. Ecquid fecit? Non sursum mox eam perducit. Non enim volebat in cælũ eam, quę eatenus fornicabatur, prouehere: sed in inferiores partes terræ descendit. Nam quando non poterat ipsa sursum ascendere, ipse deorsum descedit ad meretricem. Venit ad eam, ne sic quidem suppuduit. Ad ei⁹ venit prostibulum. Videt eam ebriacam. Quonam pacto venit? non nuda essentia, sed fit quod erat fornicaria, non voluntate aut consilio, sed natura fit hoc, ne ei⁹ aspectu ipsa consternaretur, ne resiliret ab eo, ne se fuga proriperet: venit ad meretricem & fit homo. Quonam pacto? gestatur in vtero, adolescit sensim & ad plenitudinem ætatis meæ prouehitur dispensatio assumptæ carnis, non ipsa diuinitas: serui forma, non Domini: caro mea, non essentia illa: paulatim ad iustum incrementum perducitur & permistim cum hominibus conuersatur, etiam si eam inuenit hulceribus scaturiẽtem, bellua quauis plus efferatam, dęmonum præstigiis degrauatam. Ecquid facit? Ad eam propiùs accedit. Vidit illa, séque in fugam dedit. Aduocat ad se Dominus magos, Quid timetis? Non sum Iudex, sed medicus. Non veni vt iudicem mundum, sed vt saluem mũdum. Magos confestim ad se acciuit. O rem nouam atque admirabilẽ. Magi mox primitiæ nascentis fidei efficiuntur. In præsepi iacet, qui totum baiulat orbem: & pannis inuoluitur, qui complectitur & exornat vniuersa. Conditum est templum & inhabitat Deus. Veniunt magi, moxque prócidunt ac venerãtur. Venit publicanus, & fit Euangelista. Venit meretrix, & fit virgo. Venit chananæa, & clementiam sentit atque adipiscitur. Amantis vtique erat, quòd nõ reposcebat pœnas peccatis debitas, quódque cõdonabat præuaricationes delictorum. Ecquid facit? Accipit eam. Sibi eam accommodat. Quid dat ei? Annulum. Quemnam? Spiritum Sanctum. Dicit Paulus, Qui autem confirmat nos vobiscum Deus, qui & signauit vos ac dedit arrhabonem Spiritus Sancti Spiritum ei dat. Deinde addit, Nónne in paradiso te plantaui? Respondet, Certè. Quonam pacto illinc excidisti? Venit diabolus & à paradiso me assump-

Pro τὴν ὁδὸν Lege πρὸς ἀδροτῆτα.

sit. Plantata eras in paradiso,& te à paradiso extrusit. In meipso planto te. Porto ego te, Quonam modo? Non audet is propiùs ad me accedere. Te autem non iam velim subuehere in cælum: sed tibi confero quiddam ipso cælo præstantius. In meipso te porto qui sum Dominus cæli. Portat pastor, nec Lupus iam venit: magis verò ab ipso resilit: nec audet accedere. Portat nostram naturam, & accedit Diabolus, sed vincitur. Conserui te in meipso. Et hac ratione dicit, Ego radix, vos palmites. Et plantauit eam in seipso. Ecquid reliquum est? Sed peccator sum. Noui vas quod meum est. Noui planè, quibus suadelis deprauatum est. Priùs erat vas luteum, & peruersum est. Refingo vas per lauacrum regenerationis, & trado illud igni. Accepit puluerem à terra & fecit hominem ac formauit eum. Venit Diabolus & peruertit eum. Venit ipse & rursus accepit, eúmque fecit renasci, conflauit ipsum in baptismate, neque siuit prætereà vt esset luteus corpore, sed corpus ipsum fecit, vt esset testaceum. Tradidit puluerem igni Spiritus. Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne * in aqua, vt reformetur in igne, & vt consolidetur. Ob hoc propheta superiùs dicebat, Quasi vasa figuli conteres nos. Non dixit, Quasi testea quæ singuli quique possident. Sed & sunt vasa figuli Lutea quæ effingit per rotam. Sunt & vasa lutea, nostra autem sunt testacea. Prædicens igitur conflationem nostram per baptisma repetitam, Quasi vasa figuli (ait) conteres nos. Dicit, Reformat & conflat. Descendo in fontem Baptismatis, & reformatur mea figura, conflátque eam ignis Spiritus Sancti, & fit testaceum. Verba hæc quòd neutiquam prodeant ex arrogātia & animi elatione, audi Iob, Fecit autem nos lutum. Paulus insuper, Habentes autem thesaurum hunc in testaceis vasis. Atqui aspice quæ sit testæ istius fortitudo. Non enim igni concocta est, sed Spiritu. Quonam pacto testaceum? Quinques quadraginta vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum: ne sic quidem vas illud testaceum perfractum est. Nocte & die in profundo maris egi. In profundo egit, nec tamen vas illud testaceum dissolutum est. Naufragium est passus, non tamen

* ἐν ὕδατι.

men dispenit thesaurus: nauigium submersum est, & onnus nauigij cursum suum tenuit atque Euangelizauit. Habentes autem thesaurum. Quemnam thesaurum? Suppeditationem Spiritus, iustitiam, sanctificationem, redemptionis precium. Cuiusmodi thesaurum? dic mihi. In nomine *IESV CHRISTI*, surge & ambula. Ænea sanat te *IESVS CHRISTVS*. Tibi dico maligne spiritus, Exi ab eo. Vidisti thesaurum istis regalibus thesauris illustriorem? Quid enim tale facere aliquando potuit quanlibet preciosum ac regale margaritum, cuiusmodi ediderunt verba Apostoli? Appone innumera licet diademata defunctis corporib⁹, ne sic quidem excitantur: ab ore autem Apostoli egressum verbum, idque vnum & redintegrauit naturam ab integritate dissidentem, ac pristinæ integritati restituit. Habentes autem thesaurum hunc.) O thesaurus non seruatus solùm, sed & domum asseruans in qua reconditur. Intellexistíne quid dixerim? Reges terræ ac principes congestis thesauris, ædes amplas admodum exædificant & apparant videlicet muros, repagula, fores, custodes, ac clathra seu vectes adiicientes, vt tutò thesaurus conseruetur. Christus quod cum hac consuetudine pugnat, fecit. Non in lapideo, sed in testaceo vase thesaurum posuit. Si tam multæ molis est thesaurus, cur imbecille vas? Atqui vas istud ob eam causam fragile est, quòd magnus sit thesaurus. Non enim thesaurus iste à vase conseruatur, quin potius thesaurus conseruat vas. Expono ego thesaurũ, quis deinceps potest eũ suppilare? Venit diabolus, venit orbis terræ, innumeri venerunt, nec suffurati sunt thesaurum. Tagris concisum est vas, ne sic quidem proditus est thesaurus. Præceps vndis inuolutum est marinis, nec tamen naufragio periit. Mortuus denique est, thesauro incolumi. Dedit igitur arrhabonem. Vbi nam sunt, qui Spiritus sancti blasphemant maiestatẽ? Huc mentem adhibete. Qui confirmat vos nobiscum Deus, qui etiam dedit pignus Spiritus sancti. Scitis omnes vos, ꝙ arrha pars est totius debitę summę perexigua. Abit quis coëmpturus domum precij permulti? dicitur,

Da mihi arrhabonem, vt certa ſpe confirmerer. Abit quis ducturus vxorem? De dote paciſcitur, de rebus ipſis init rationem, ac dicit: Da mihi arrhabonem. Quinetiam in auctione ſerui, & cæteris ad vnum omnibus commerciis intellige dari ſolere arrhabonem. Quum igitur Chriſtus nobiſcum conuenta quædam iniret (me etenim velut ſpōſam erat aſſump turus.) dotē mihi vt decerneret, dotis nomine non facultates aut pecunias mihi præſtituit, ſed ſui precium ſanguinis. Dotem verò hanc mihi conſtituit, nempe largitionem bonorum quæ non vidit oculus, non auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt. Statuit igitur ſe daturum dotis nomine immortalitatem, gloriam cum angelis, mortis ſublationem, immunitatem peccati, hæreditariam poſſeſsionem regni (multæ enim ſunt eius diuitiæ) iuſtitiam, ſanctificationem, præſentium malorum defunctionem, obtentionem futurorum bonorum. Eximia mihi dos propoſita erat. Huc aures adhibe ſedulò. Quidnam facit? vide. Venit accepturus ſcortum, dico autem meretricem (ſicut erat) obſcœnam & conſpurcatam, vt diſcas quantus fuerit iſtius ſponſi amor. Venit, accepit, mihi quoque decernit dotem. Dicit, Tibi impertior opes meas. Addit, Quonam pacto paradiſum perdidiſti? Recipe eam. Perdidiſti ſpeciem? eam ipſam accipe. Hæc denique omnia accipe. Atqui ea dos non eſt hîc mihi exhibita. Aduerte huc animum. In dotem hanc prædicit ob id daturum ſe mihi in reſurrectione corporum, incorruptionem. Non enim omnes in reſurrectione comitatur ea incorruptio: ſed duo erant hæc. Etenim reſurrexerūt permulti, & iidem reciderunt in mortem, quemadmodum Lazarus & corpora ſanctorum. Atqui hîc non ita, ſed reſurrectionem hanc largietur & immortalitatem, vnà cum angelis tripudium, occurſum filij in nubibus. Et ſemper cum Domino erimus. Conferet manumiſsionem à morte, peccati libertatem, finem imponet extremæ conſummationi. Qualem illum? Eorum quæ oculus non vidit, non item auris audiuit, nec in cor hominis aſcenderunt quæ præparauit Deus diligentibus ſe. Bona

Pro ἔτος Legito ὤ-δε.

mihi das quæ non noui? Certè ait, Hîc ea præparo, hîc me ama. Cur non hîc mihi dilargiris dotem? Quum ad patrem meum veneris, quum prouehêris ad atrium regale. Ego ad te veni. Indignum ne censes, vt ad me venias? Veni, non vt hîc maneas, sed vt te assumam & ascendas. Ne hîc dotem quæsieris, Omnia in spe reposita sunt, omnia in fide. Nihil ne hîc das mihi? Respondet, Accipe arrhabonem, vt certa fide quod futurum est, speres. Accipe ineundi mecum coniugij pignus. Arrham accipe confirmandis nuptiis accommodam. Ob hoc Paulus dicit, Despondi enim vos. Deus enim præsentia dona, vice sponsalium munerum nobis contulit. Quæ enim in præsenti gratuitò exhibentur, vicē obtinent spōsalium, arrhabo sunt futurarum nuptiarum. Tota enim dos illic reposita est. Quo id pacto? Dico, Hîc sentio incommoda senectutis, illic non item. Morte hîc mihi finienda est vita, non item illic Hîc mœrore conficior, nullus me illic dolor reddet anxium aut solicitum. Mihi hîc occurrunt paupertas, morbus, insidiæ: illic nihil tale. Hîc tenebræ, illic lux, nec aliud diuersum à splendore Lucis. Hîc insidiæ, illic mera libertas. Hîc morbus, illic sanitas. Hîc vita, sed quæ fine claudatur: illic etiam vita, sed quæ nullum habitura est finem. Hîc peccatum, illic iustitia, peccatum illic nusquam. Hîc inuidia: nihil illic tale. Mihi, ait, das hæc? Aliquantum temporis præstolator: vt conserui tui ad salutem pertingant, sustine. Sanè nos confirmat dato nobis arrhabone. Quénam dedit arrhabonem? Spiritum Sanctum, Spiritus erogationem. Atqui de eo Spiritu loquor qui apostolis annulum dedit, dicens, Accipite et date omnibus. Annulus ne in partes scinditur? Vtique in partes scinditur, quæ tamen non distrahuntur: partitionem sentit, nec consumitur. Disce quàm benigna sit Sancti Spiritus erogatio. Accepit Petrus, accepit & Paulus Spiritum Sanctū: Terrarum orbem obambulauit: peccatores à suis absoluebat peccatis. Claudos erigebat. Induebat nudos. Mortuos excitabat ad vitam. Mundabat leprosos. Diabolo os obturabat. Præfocabat Dæmonas. Cùm Deo verba faciebat. Plantauit Ecclesiam. Templa gentilium demolie-

batur & æquabat solo. Altaria euertebat. Aboleuit malitiam: virtutem plātauit. Homines reddidit angelos. Hęc omnia eramus. Vniuersum terrarum orbem compleuit arrha hæc. Cæterùm ipse quum dico, vniuersum: quatenus scilicet Sol suo splendore obseruat terram, mare, insulas, montes, nemora, loca item inaccessa & inhospita, obambulauit, perinde atque pernicibus alis peruolans Paulus, vno tantùm ore decertans, qui peritia excelluit texendorum aulæorum, qui concinnandis coriis scalprum cōtrectauit manu, & pelles consuit. At nec id artificii impedimento fuit, quominus virtute inclaresceret: quin potiùs iste tentorij artifex dæmonibus extitit fortior, is imperitus sermone quantoslibet euicit Philosophos. Vndénam? Accepit arrhabonem, annulum exportabat secum & circunferebat. Perspiciebant omnes Regem sibi connubio copulasse naturam nostram. Obseruauit id Dæmon, séque ab eo procul submouit. Vidit arrhabonem, denuóque vidit ac secedebat. Indumenta vidit & fuga dilabebatur. O Spiritus potentiam. Non animæ, non item corpori eam contulit facultatem, sed vestimento, veriùs vmbræ. Pertransibat Petrus, & morbos profligabat vmbra eius, propellebat Dæmonas, mortuósque excitabat. Perambulabat Paulus orbem terræ, spinas resecans ex vniuerso terrarum orbe, secum assumpto semine pietatis, haud secus atque peritia aratoriæ artis longè experientissimus, vt qui aratrum doctrinæ obtineret. Ecquò peruenit? Ad Thrachas, ad Scythas, ad Indos, ad Mauros, ad Sardonios, ad Gothos, ad beluas agrestes illas, nihílque non cōuertebat. Vndénam illi hæc? Ab arrhabone. Cum suam virtute, vnus satis esse potuit? Aderat illi Spiritus gratia, ei qui nullo munere publico fungebatur, qui nudipes ac nudus erat. Qui & dedit arrhabonem Spiritus.) Qua de re his addit, Et ad hæc, quis idoneus? Verùm isthæc nostra idoneitas propendet à Deo, qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non litera, sed Spiritu. Quid Spiritus sanctus fecerit, vel nunc vide. Inuenit terram adopertam dæmonibus, & cælum ex ea constituit. Nolim quę præsentia sunt, cogitetis: sed quæ tū erāt,

ad

ad memoriam reuocetis. Tunc erant lamenta, tunc nullo non loco delubra, omni in loco fumi, nusquam non nidores. Scortationes vbique locorum exercebantur, vbicunque terrarum hostiæ sacrificiáve gentilium. In quibus nón terris debacchabantur Dæmones? Vbique gentium arx summa Diabolo consecrata erat. Nulla non regio palmam tribuebat impudicitiæ: Et vnus erat Paulus. Quo is pacto non est tot immersus fluctibus? Quo modo nõ interrupt⁹ & mẽbratim distractus? Quare fiducia fretus, os aperuit? Ingressus est Thebaidẽ, & eos in captiuitatẽ abduxit. Aulã intrauit regalẽ, & ex rege fecit discipulũ. Forum iudiciale introiuit, & ei iudex dicit, In modico suades me Christianũ fieri: iudex nihilomin⁹ illius se dedidit disciplinę. Carcerẽ ĩgressus est, & ad se pertraxit carcerariũ. Ad insulas barbarorũ se cõtulit, suóq; artificio illos effecit doctores. Illinc cõcessit ad Romanũ populũ, illũq; ad se pertraxit senatoriũ ordinẽ. Peragrauit flumina, ad deserta secessit loca. Quocunq; tandẽ habitati orbis, nõ terra, nõ mare expers fuit eorũ, quæ ab ipso multa cũ laude gesta sunt. Arrhã enim ãnuli dedit, hac data subiicit, Hæc quidẽ priùs tibi do, cętera autẽ polliceor me daturum. Et hac ratione dicit propheta, Adstitit regina à dextris tuis, in vestitu deaurato. Non vestimentum dicit, sed virtutem. Qua ex causa alio loco dicit scriptura, Quomodo intrasti huc, non habens vestẽ nuptialẽ? Non itaq; vestimẽtũ indicat, sed vtique scortationẽ & quãlibet obscœnã impurãque actionẽ. Sanè vestimẽta sordida vti, exprimũt peccatũ: ita & deaurata virtutẽ insinuãt. Quare hoc genus vestimenti quod erat regis, is suæ spõsæ dedit? Nuda enim erat, squalẽs sordib⁹ ac deformis. Abstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato. Nõ indicat vestimẽta ipsa, sed virtutẽ. Nõ dixit, Aureo. Aduerte animum, nã ipsa dictio multiplicẽ cõtinet sentẽtiarũ vim, & eã sanè generosam. Nõ dixit, Aureo sed Deaurato. Solerter audi, vestimentũ quod aureũ est, filis cõtexitur prorsus aureis: quod verò deauratũ, particulis aliquot sericis intertexitur. Qua igitur ratione nõ dixit spõsam ferre aureũ vestimentum, sed deauratum? Causam aduerte exactiùs. Conuersationem subindicat Ecclesiæ, quæ diuersa est

Δικαςήριον.

Adstitit regina.

Vt sordida vestis, peccatũ: sic deaurata virtutem insinuat.

& multiformis. Nam quando non vnius eiusdémque propositi sumus omnes : sed hic quidem virginitatem exercet, iste autem sectatur viduitatem, ille verò religiosam pietatem meditatur & excolit: ob id multiplex ac variegata dicitur vestis Ecclesiæ. Quum igitur certissimè nosset Dominus noster quòd si vna & eadem via incederent omnes, permulti animi lentore fatiscerent & lassarentur, eóque vias nobis secuit distincti ac diuersi instituti. Non potes per virginalem statum regnum introire? Per nuptias ingredere. Non potes vnico coniugio contentus viuere? Per alteras nuptias ingreditor. Non potes per temperantiam frugalitatémve ingredi? Intra per eleemosynam. Non potes per eleemosynam? Introi per ieiunium. At ne hoc quidem potes? Illam age, fac, hoc age, exerceto. Ob hoc vestem non prodidit esse auream, sed deauratam. Aut enim serica est, aut purpurea, aut certè aurea. Non potes esse aureus? Esto sericeus. Suscipio te, tantùm inueniaris in vestimento. Hac ratione dixit Paulus, Si quis ædificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides preciosos. Non potes preciosus esse lapis? esto aurum. Non potes esse aurum? esto argentum. Solùm persiste in fundamento. Rursus alio loco, Alia claritas Solis, & alia claritas Lunæ, & alia claritas stellarum. Non potes esse Sol? Esto Luna. Non potes esse Luna? Esto stella. Non potes esse eximia quædam ac præclustris stella? Esto vel vna de minoribus, tãtùm sis in cęlo. Nõ potes esse virgo, Ducito vxorem cum continentia coniugali, modò in ecclesia perseueres. Non potes expers viuere prædiorum ac facultatum? Facito eleemosynam: tantùm permane in ecclesia, in vestimento, sub regina. Deaurata vestis, variegata est ac versicolor. Viam nolim tibi occludere. Virtutum enim copia exuberat ea vestis. Nullo negotio administret quis regiæ istius domus dispensationem. Deaurato vestimento circũdata.) Versicolor est vestis sponsæ: Quòd si malis, interpretare sermonis istius profunditatem iuxta id quod dictũ iam est, proinde etiam vide, num vestis sit illa quæ deaurata est. Hîc etenim solitarij quidã degunt: isti autem nuptias exercent, sed temperanter ac pudi-

ὀυ χρυσοῦ ἀλλὰ διὰ χρυσου.

pudicè, qui & illis non adeò sunt longè inferiores. Et hi quidem vnico contenti coniugio, hę autem viduę etiam dum ætate florentes. Vt quid hortus? vt quid & sic diuersicolor? Quòd flores habeat differentes, arbores insuper, nec paucas margaritas. Stellę quàm multę sunt? Vnus tamen sol est. Multiplex viuēdi propositum ac formula, sed vna paradisus. Multa templa, sed vna paradisus. Multa tẽpla, sed templorum vnica mater. Et hoc quidem corpus, istud verò oculi, illud verò digitus. Cæterùm sumus omnes vnus: vnum & idem sumus, perinde paruum atq; magnum, & quod vtroque inferius est. Indiga enim virgo est eius quæ viro iuncta est. Etenim virgini prouidēdum est, ne nuptias aspernetur, quũ per nuptias prognata sit. Virgo radix est nuptiarum. Copulata sunt omnia & conserta parua magnis, magna paruis. Adstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato, circundata versicolore amiculo. Ad eius quod reliquum est, accingor interpretationem. Audi filia. quam pronuba tanquam deductura sit ad sponsum, qui sit essentia superior, qui naturę cōditione pręcellat sponsam. Ego pronuba, audi igitur filia. Actutúmne illi facta est vxor? ita sané. Nihil enim hîc quod sit corporale. Etenim quasi vxorem sibi eam despondit, & vt filiam diligit, ac veluti ancillæ prouidet, seruátq; perinde ac virginem, & sicut hortum cingit muro, ceu etiam membrum fouet & adornat, ac velut capiti prouidet: instar radicis progignit fructum: sicut pastor oues pascit, & tanquam sponsus se exornat, vtque propitiatorium, peccata condonat, sicut ouis immolatur, quasi sponsus se conseruat in decore ac decenti ornatu, & tanquam vir quæ officij sui sunt, satagit ac prouidet. Multæ sunt intelligentiæ è quibus saltem aliqua ex parte perfruamur earum dispẽsatione. Audi filia & vide & respice ad connubilia ac spiritualia. Audi filia. Hæc priùs filia erat dæmonum, filia terræ, ipsa tellure indigna: eadem nunc facta est filia regis. Hoc vt esset voluit, qui flagrabat eius amore. Qui enim amat, non magnopere obseruat modum, qui amat, non perspicit deformitatem. Ob hoc plane dicitur ἔρος, quòd plerũque amat rem quanlibet deformẽ. Sic & Christus fecit. Num dubitem dicere eam fuisse deformem?

γνώμη. ἔρως.

Vidit & amauit, eámque innouat & instaurat non habentem maculam aut rugam. O sponsum, qui tam bellè exornat, additque formæ decus suæ sponsæ. Audito ô filia & vide. Duo dicit. Audi & vide. Duo hæc à duobus pendēt, ab oculis tuis & ab auribus, quoniam dos sponsæ in auditu sita erat, quanuis nonnulli acrioribus oculis præuideant, tolerent interim ac pręstolentur infirmiores: vósque commendo qui præoccupastis, illis etiam ignosco qui posteriùs affectantur, quoniam dos sponsæ in auditu erat. Quid est, in auditu? In fide, non in fruitione, nondum in experientia vsquequaque. Superiùs dixi, quia dotem sponsæ in duas distinxit partes. Et quidem illa iam ei contulit vice arrhabonis: hæc verò daturum se pollicitus est futuro tempore. Quid sponsæ dedit? Gratuitò indulsit peccata, absoluit à debitis pœnis, dedit iustitiam, sanctificationem, dependit precium redemptionis, nempe corpus dominicum, mensam diuinam ac spiritualem, mortuorum resurrectionem. Hęc omnia habebant Apostoli. Itaque dedit quidem hæc: illa verò est pollicitus. Illa quidem in experientia erant & fruitione: hæc verò in spe & fide.* Audi rursus, Quid dedit? Baptisma, hostiam. Et hæc in experientia. Vide autem.) Quid est pollicitus? Resurrectionem mortuorum, incorruptionem, vnionem cum angelis, cum archangelis tripudium, familiarē cum ipso sponso congressum: denique vitam immortalem cū perenni fruitione bonorum quę non oculus vidit, non auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præparauit Deus his qui diligunt eum. Dictum hoc meum intelligite, ne hoc ipsum per obliuionem sinatis deperire. Ob hoc delassor in præsenti ac laboro, vt intelligatis. Dos igitur sponsæ in duo partita erat, in præsentia & in futura: in ea quæ videntur, & in ea quæ solo auditu percipiuntur: in ea quæ dantur, & in ea quæ creduntur datum iri: in ea quæ doctrice experientia accipimus, & in ea quibus speramus nos perfruituros: in ea quæ in præsenti vita conferuntur, & in ea quæ speramus nos adepturos post resurrectionem. Illa vides, hæc audis. Vide igitur quid dicat sponsæ, vt ne putet quia hæc solùm accepit, etiam si eximia erant dona, licet ineffabilia, quanuis mentem

** Pro ἄκουε hîc lego βλέπε, ordine conuerso.*

mentem transcendentia. Audi filia & vide. Audi illa, nempe futura: vide hæc præsentia. Vide hæc, vt ne dicas, rursus in spe, rursus in fide, rursus in futuro. Etiamnum vide, hæc quidem do: illa verò me daturum polliceor. Quæ polliceor, in spe reposita sunt: interim pignora hęc accipe, hæc accipe vice arrhabonis, hæc cape in specimẽ & argumentum. Promitto tibi regnum, certissimam fidem sume ex præsentibus donis, mihi crede. Regnum mihi polliceris? Certé. Tibi quidem quod maius est, dedi: nempe regni Dominatorem, qui proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit ipsum. Quomodo non etiam cum eo omnia nobis donabit? Resurrectionémne das corporum? Certè. Quod maius est dedi tibi. Cuiusmodi est illud? exemptio à peccato. Id doni qua ratione est maius? quia peccatum mortem peperit. Iugulaui matrem, non occidam filium? Radicem arefeci, fructum non tollam? Audito ô filia & vide.) Quid visura sum? Mortuos excitatos ad vitam, leprosos mundatos, suffrenatam maris intemperiem, in paralyticis astrictam neruorum resolutionem, apertam paradisum, panes velut è fonte effusos, absoluta peccata, claudum subsilientẽ, latronem ius municipale ciuitatis illius paradisi obtinentem, telónem siue publicanum euangelistã factum, meretricem virgine pudiciorem. Audi & vide.) Audito illa & vide hæc. A præsentibus tibi sume argumentum totius. Et quidem de futuris iam pignora cõtuli. Hęc illis potiora sunt. Ecquid tandem dictura es? Mea hęc sunt. Audi filia & vide.) Hæc tua dos sunt. Quid infert spõsa? Videamus. Subiecit sponsus, Ecquid tu tandem, vt ne maneas indotata? Ait, Ego quid possim inferre à collibus, à nidore immolatitiæ carnis, à dæmonibus? Quid inquã, inferre possim? Quid? vtique voluntatem ac fidem. Audi filia & vide) Ecquiduis faciam? Obliuiscere populũ tuum. Quénam populum? Dæmonum inquam populum, idolorum, nidoris immolatitij ac vaporis & sanguinis. Et vide & obliuiscere populum tuum & domum patris tui.) Sine valere patrem tuum, & ad me venito. Ego patrem dimisi & veni ad te, tu non derelinques patrem? Cęterùm illud ἀφῆκα dimisi de filio dictum, nolim sic interpretére, quasi

Matrem, peccatum scilicet: filium, mortem.

desciuerit à patre aut deseruerit. Demisi me siue condescendi, & arcana dispensatione assumpsi carnem. Dicitur hoc à sponso ad sponsam, vt suos relinquat parentes, & inuicem nexu coniugali copulentur. Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui.) Ecquid mihi das, siquidem oblita fuero? Et concupiscet rex decorem tuum. Habes Dominum tui amantem. Si illũ tui decoris habeas amatorem, quę illius sunt vtique possidebis. Quæ illius sunt, accipe: & ea iam possides siquidem potueris contueri quod dictum est. Subtilis enim est sententiæ intelligentia. Atqui volo Iudęis istis oppilare os consuendo linguam. Quare huc aduertite mentem. Siue enim quis audiat, siue non: ego defodio terram, ego deduco manu aratrum. Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui, & concupiscet rex speciẽ tuam.) Formę pręstantiam pręsenti loco cõtendit Iudęus accipi pro ea quę percipitur sensu. Non item eam intelligit esse quę intellectu apprehenditur, sed corporalẽ istã. Animum aduerte huc, discamus quęnam sit corporis pulchritudo, quę item abstractæ mentis siue intellectilis. Est anima, est & corpus. Duę sunt essentię. Est pulchritudo corporis, est & pulchritudo animæ. Quæ est corporis pulchritudo? Supercilium porrectum, oculus suauiter & gratiosè arridens, genę rubore purpureo suffusæ, labia coloris phœnicei, collum erectum, coma vltrò se vibrans ac motitans, digiti in longum producti, statura arrecta, candor efflorescens. Hæc corporis pulchritudo ab ipsa prouenit natura potiùs quàm à studio aut destinata voluntate: quod ipsum in confesso est, quoniam naturæ beneficio obtingere solet. Attentus esto, vt noueris sententias commentationésve philosophorum. Pulchritudo hęc, tã quæ aspectus est siue oculorum, quàm quæ frontis & comæ, suapte natura oboritur. Quæ etiam studio & electione voluntatis acquiritur, liquet à natura eam prouenire. Fœda enim ac deformis facies si est: licet innumera pigmenta adhibeat quis parandæ formæ ac venustati, operam suam luserit, quod ad corpus attinet. Quæ enim naturæ sunt, non violanda manent. nam ratis certísque finibus compedita sunt & adstricta, non transcendentia sibi

Διαγραφὴ, pulchritudinis corpis.

sibi præscriptos fines. Quæ igitur pulchra est, pulchra est semper: etiam si studium non accommodet conciliandæ sibi pulchritudinis. Quæ autem deformis, nullo se studio potest reddere formosam. At ne formosus difformem. Cur id? Siquidem naturæ sunt hæc. Vidisti tãdem quæ sit pulchritudo corporis? Eam ipsam introrsum reuocemus ad animam, citetur ad dominã ancilla. Eam adducamus ad animam. Vide, quin potius audi illam. Neque enim videre illam potes. Inuisibilis enim est. Audi illam, nempe pulchritudinem. Quę igitur est animæ pulchritudo? Temperantia, æqualis morum moderatio siue placabilitas, misericordia in indigos, charitas, mutuus amor fratrum, erga filios pietas, morigera & obsequens erga Deum obedientia, legis plena obseruatio, iustitia, animæ contritio. Hæc decora sunt, hæ sunt animæ pulchritudines. Atqui non sunt hæc naturæ, sed propensioris studij ac liberę voluntatis. Quem penes hęc non sunt animæ ornamenta, potest is suo iure sibi sumere: qui autẽ ea iam habet, si solutiùs ac supinè se gesserit, ea vtique iam perdidit. Quemadmodum enim dicebam de corpore, quia qui turpitudine laborat corporis ad formam reuocari non potest liberalem ac venustam: ratione ex contrario sumpta de anima sentio. Potest siquidem anima deformis vt sit, ad formam de integro instaurari planè egregiam. Quid enim anima Pauli deformius, quum blasphemus adhuc & cõtumeliosus esset? Quid ẽ diuerso eiusdem anima formosius, quo tempore dicebat, Certamen bonum certaui, cursum consummaui, fidem seruaui? Quid vsquam occurrit turpius anima latronis? Contrà, quid venustius, quàm quando eadem exaudiuit, Hodie mecum eris in paradiso? Publicano quid difformius? Quid è regione illo pulchrius, quando propria volũtate se dedidit Domino? Vides, quia excellentem corporis formam transmouere non potes. Id enim non liberæ est voluntatis sed naturæ: animæ verò formositas ab electione & animi destinatione nobis comparatur. Accepisti quid sit pulchritudo? Pulchritudo enim animæ pendet ab obedientia erga Deũm. Anima enim quamlibet deformis si quidem obtemperauerit Deo, deponit peccatum, & speciosa redditur. Saule,

Ab exemplo. Saule, quid me persequeris? Ille verò, Quis es Domine? Ego sum Iesus. Obediuit, & obedientia ipsa deformem priùs animam, apprimè formosam reddidit. Rursus, Publicano dicit: Veni, sequere me. Et surrexit Publicanus, & factus est apostolus. Vtique anima deformis priùs venustatem recepit formæ. Vnde? Ab obedientia. Rursum, Piscatoribus dicit: Venite post me, & faciam vos fieri piscatores hominum. Eorum proinde mens nitore formæ irradiauit, virtute obedientiæ. Quam hîc dicat pulchritudinem, perspiciamus: Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui. Et concupiscet rex decorem tuum.) Cuiusmodi decorem siue pulchritudinem concupiscet? nimirum animæ. Vndenam? quia oblita est. Audi igitur & obliuiscere. Vtiq; hæc liberæ sunt voluntatis. Audi.* Dic peccatrici animæ, Audi. Quòd si obaudierit, mox vide quali decore exornanda est. Siquidem sponsæ turpitudo non naturalis erat, sed voluntaria. Nõ enim morem gesserat Dei præceptis, sed præuaricata est: quare eam reuocat, alteram admouendo medelam. At certè deformis effecta es, non conditione naturæ, sed voluntaria electione: nunc apprimè decora facta es, merito obedientiæ. Audi filia & vide, & obliuiscere populum tuum & domum patris tui: & concupiscet rex decorem tuum.) Denique vt discas, quia nihil hîc dicit quod subiaceat sensuũ organis, quum hæc audis, ne interpretéris insinuari oculos, non nasum, non os, neque collum seu ceruicem: sed pietatem siue religionem, fidem, charitatem, quæ interna sunt. Omnis enim gloria filiæ regis abintus. Porrò nos pro his omnibus debitam Deo rependamus gratiarum actionem. Ipsum siquidem & solum addecet gloria, honor & imperium, in secula seculorum, Amen.

Desyderatur hîc q̃dã in exemplari.

S. Patris nostri, Ioannis CHRYSOSTOMI, ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLItani enarratio in Psalmum centesimum, Godefrido Tilmanno Cartusiæ Parisiensis monacho, interprete.

NOs rursus dilectissimi, beatissimus propheta Dauid adhortatur, vt spiritualiter cantemus. Ad hoc se rursus adornat, vt nos instruat voce perquàm suaui & concordibus animis cõcinere canticum hoc laudabile ac decorum. Et hoc rursus spirituale carmen ac cęleste depromens, spirituales nos reddit eius virtute. Hanc enim modulationem quum scriberet Spiritu sancto afflatus, & quasi cithara quæpiam animata ac rationalis, gratiâ pulsatus Spiritus sancti per omnia docet nos etiam spiritualiter canere. Cantat verò, non vtique cupiens oblectare & voluptate cantus delinire aures: quinpotius vult permista hilaritate menti nostrę adferre opportunam vtilitatem. Neque enim quæ canuntur, tantùm sistunt se aurium tenus: sed ad animam vsque transmittunt, quę dicuntur. Ea enim auribus tradit Dauid pro cognitione veritatis: animæ autem eadẽ infundit ad prẹmuniendam confirmandámq; salutem. Canit vtique canticum non nudis verbis sermones proferens, sed vtilibus ei qui canit, rectam præscribens viuẽdi formulam. Hoc enim canticum non est eorum qui toti affiguntur curis pręsentis vitę & mundi istius: sed diuinũ ac spirituale, necnon omni plenũ honestate ac moderatione. Nã quæ ad vsum pertinent vitę huius cantica, adde etiam mundi istius cantilenas, tenore ac desinentia soni falluntauditum, simul & in fraudem pellicientes, animum abducunt longiùs ab vtilitate, inque concupiscentias pertrahunt authores perditionis. Obscœnis enim ac turpibus verbis scatent, plenáque sunt desideriis lege naturæ prohibitis,

Πρὸ τῆς ἀληθείας, πρὸ, ὑπὲρ

ad hoc consistentia, vt animos afficiant ad genialem vitam consectandam & eorum appetentiam quæ canuntur. Tali insuper illecebra melodiæ animum inclinant quamlibet virilem, simúlque generosam corporis habitudinem eneruant. Cælestia verò cantica, nimirum quę suggerit Spiritus sanctus, dum per moderatam temperiem verborum, per sententiarum decentem descriptionem, mentem reuocant ad affectiones suas ordine digerēdas, exornant vtique animam & illustriorem reddunt. Simul enim atque anima se promouit ad dictorum intelligentiam, & his assensa est quę apprehendit intellectu, eò trāsfert & mores, quò prolata sententia inuitat motiuum organum melodiæ à Spiritu sancto excitatæ. Canticum igitur quum tanta polleat virtute, quū melodia efficax adeò sit: agedum, ipsi consyderemus, quid in se contineat prophetica modulatio hodie nobis recitata. Quid igitur ait?

Aggressio enarrationis.

Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Perquàm vtile est, frugiferum ac salutare canticum hoc dilectissimi, quod initium sumit à misericordia & iudicio. Declarat enim quàm copiosa multitudo sit diuinæ erga homines bonitatis. Ostendit insuper quanta fuerit magnitudo beneficentiæ Dei in nos collatę. Indicat enim misericordiā, nempe propensam ad homines eius voluntatem sola ipsius gratia esse peractam. Gloria enim in altissimis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Iudiciū proinde submonet salutem iam ab initio fuisse prefinitam. Quos enim prædestinauit, hos & vocauit: quos autem vocauit, hos & iustificauit. Benignus enim Deus iudicium suum temperauit misericordia & clementi bonitate, vt eos qui peccato perierant, ad salutem proueheret. Itaque propheta quum id perpendisset, pręd1cat hoc cātico, nos interim instruens, vt iugem ei rependamus gratiarum actionem, dicens, Misericordiam & iudicium cantabo tibi domine. Designat autem & aliud aliquid per propheticam intelligentiam, vt qui afflatu Spiritus sancti pręuētus futura enarret quasi pręsentia. Equidem contemplatur iustum Dei iudicium, quo infidelem populum Iudæorum perculit. Eum enim qui venturus ab ipsa lege prædicabatur, à prophetis quoque, quia venientē excipere noluit,

ἐν ἀνθρώποις ἐυδοκία, habet exēplar.

Pro θεωρῶ lego θεωρεῖ nēpe David

luit,iustè quidem priuatus est promissionibus in lege con tentis. E regione idem contemplatus gentilem populum Dei commiseratione saluum fieri, quòd is facili persuasione,obedientiam & fidem complexus sit erga Dominũ, in vocem erumpit plenam dulcoris ac suauitatis,Domini clementiam commendans ac proponens omnibus, vt sin guli quique linguæ organo proferentes canticũ hoc,cũq; suauiloquentia exclamantes huius carminis melodiam, iugiter meminerint cum actione gratiarum Dominicę er ga nos beneficentiæ. Ait enim,Misericordiam & iudiciũ cantabo tibi Domine. Bonum igitur nos indiuulsè modu lari hoc canticum, vt ad vnũ omnes fuisse deprehendamur,non ingrati erga Deum quàm optimè de nobis meritum,nostrámque emendemus vitam, nihil nõ perficien tes pro eius misericordia & iudicio. Ait enim scriptura, Facite misericordiam & iudiciũ in medio terræ, quia misericordiam volo & non sacrificiũ,dicit Dominus. Quin & dicit eadem, Misericordiam facite vnusquisque erga proximum suum: &, Iustum iudicium administrate, quia in his voluntas mea est,dicit Dominus. Sic enim si pergemus & in istis fuerimus conuersati, vtique multa cum fiducia dicemus concinẽtes, Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine. Vtque hæc docearis charissime se ad eum modum habere, cogita scriptorum cõsequentiã: & eorum quæ dicta sunt,apprehendes veritatem. Infert enim, *Psallam & intelligam in via immaculata,quando venies ad me.* Vides,vt per omnem iustitiæ viam ambulans, nullam viis suis inusserit vituperij notam aut labem,omnem rectitudinem ac iudicium intellexerit, conuersationem insuper tenuerit iuxta præscriptam legis formulam testi monio operum comprobatam. Hilari porrò nutu in hoc canit cantico suas enarrans actiones. Et quidem intelligenter psallebat, corde nimirum irreprehensili sua enumerans opera, quum iuxta scripturam, parasset vias Domini,& rectas fecisset semitas Dei. Domini enim aduentum præstolabatur,inuitans ac dicens, Quãdo venies ad me? Ac si propemodum respondens diceret,Meę mentis domicilium adornaui,exæquaui cordis mei duritiam,offendiculum omne abieci,nihil quod aduentum tuũ præ- *Osee. 6.b.*

pediret, reliqui. Rectam feci animæ meæ viam: sensuum cordis mei domicilium expurgaui, cogitationes meas omneis puras in me reddidi. Paratus sum ad tui aduentus susceptionem. Quādo venies ad me? Submota quum sint impedimenta, adueni mi Domine. Viam malitiæ nullam in me deprehendes. Ambulabam enim in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Non proponebam ante oculos meos rem iniustam: facientes præuaricationes odiui. Non adhæsit mihi cor prauum, declinantem à me malignum non cognoscebam. Detrahētem secretò proximo suo, hunc persequebar. Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, vt ipsi sedeant mecum.) En vides charissime, quot quantáque bona operatus sit hic beatus, quanta cum loquendi libertate & confidentia suas enarret cum laude gestas actiones. Sanè vtrùm quæ dicta sunt, enarrare debeam, an vobis permittere, vt ex ipsis sententiis quanta sit virtus scriptorum decernatis, ignoro. Quid enim hisce dictis est vsquam apertius? Quid verò vspiam est, quod dilucidè adeò seipsum interpretetur, ceu hæc sunt, quæ enumerauimus? Cæterùm ipsas sententias, vt res habet, vnā alteri conferentes singulatim discutiamus. Age iam eadem repetētes meminerimus simul & perspiciamus, quātum emolumenti adferant hæc continuò ad memoriam reuocata. *Ambulabam*, ait, *in innocentia cordis mei, in medio domus meæ*. Ante omnia, virtus magnopere expetēda & laudabilis, Innocētia est, non ob id solùm quia suum possessorem constabilit ac firmat: sed ꝙ in proximos se liberaliter effundit, quemadmodum ait Sapientia: Fili si bonus fueris, tibiipsi sapiens eris & proximis tuis: si verò malus mortuus fueris, solus hauries mala. Innocentia igitur virtus apprimè clara & laudabilis est imitatrix domini, Dei assimilatio. Innocens enim & sanctus est Dominus. Innocentia antidotus est præseruatoria animæ, medicamētum mētis expurgatiuum, mores moderatur, & in officio continet, silentium indicit cogitationibus, vultum alacrem reddit ac placidum, moderatur oculos, prædux amicitiæ est, charitatis mater, contubernalis fidei, iustitiæ cōsummatio. Vtque semel omnia complectar, Radix omnis

Innocētiæ ἐγκώμιον

virtutis

virtutis ac totius fundamentum bonitatis est innocentia. Non nouit sedimentum inimicitiæ, agrestem iræ ferociã nescit, non agnoscit operosam malitiæ actionem: sed ceu Regina quæpiam vndique stipatur commilitio virtutum omnium, tutáque est. Innocentia igitur virtus præclara est, quippe quæ nobis tot tantáque bona conciliat. Hinc euenit, vt diceret: Perambulaba in innocẽtia cordis mei. Non simpliciter dixit, In innocentia: sed, in innocentia cordis mei. Ac si diceret, Non alia quidem in ore habebam, alia verò in corde: neque ea quæ pacis erant, depromebam ore, corde autem mala mecum reputabam: sed qualis eram ore, talis & corde, mecum disserens & colloquens. Perambulabam igitur in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. Domum, charissimi, pręsenti loco non eam esse innuit, quæ vt hæc affabrè construitur manuũ opificio, lapidibus cõstans ac lignis, compositáve ex materia informi: sed templum animæ, rationis vi præditum: templum accipe, quo per similitudinem istius exterioris figuratur id quod interius est & inuisibile: templum inquam, rationali pariter & intellectuali natura informatum, diuino afflatu vitale factum, animam deferens simul & delatum ab anima, tẽplum dico capax gratiarum potentiæ haudquaquam violandæ. In medio huius domus perambulabam. Medium proinde vocat principem cordis facultatem, nempe mentem, quandoquidẽ in medio corporis totius humani situm est cor. Malæ viæ sunt prauæ cogitationes, peruersæ item adinuentiones, quemadmodum ait Saluator: Ex corde exeunt cogitationes malę. In corde siquidẽ motus oĩs humanæ naturæ repositus est. Tale autẽ est, quod dicit. Cõsternatio aut tumultus siquis fiat, mouetur cor. Turbatio siqua cõtigerit, cor cõsternatur & exæstuat. Si qua eruptio inimicorũ aut rebellio exoriatur, turbatur cor. Si timor fiat, cor intus agitatum subsistit tremore & palpitat, cõcutit insuper corporis membrũ sibi adiacẽs, illúdq; relinquens, & iterum iterũq; ad se retrahẽs nec finit cõquiescere, sed sępius agitatũ, maiorẽ exhibet conflictũ, totũ denique perturbat corpus, colorẽ alterũ inducit, figurã ipsã trãsmouet, trãsmutat habitudinẽ corporis, faciẽ reddit liuidã, operatio-

Μέτρον l·ge μέσον.

nem inhibet oculorũ,ſubtremula labia efficit. Genuũ vigorẽ eneruat ac diſſoluit. Linguã inſuper quę nihil nõ mouet, aſtringens oſtẽdit eſſe balbutientẽ ac blæſam,& hominẽ propè dixerim,totũ reddit agreſtẽ & in ſpeciẽ mortuũ. Bellũ vbi contigit,properat quidẽ ſe vrgens cor & excitans ad pugnam: angitur autem, nec conquieſcit, niſi obtenta luctę victoria:qua habita partáque palma victorię,ſub ipſa inclinatione immutatum cor ſe conuertit ad hilaritatem,quietem amplectitur,& eum recreat qui fuerat turbat⁹, complétque gaudio. Atque iterum cor ad primum ſuum reuocatur ſtatum vnicuique mẽbro diſtribuẽs commoditatem & vſum, poſt hęc*oculos quoq; gratiarum plenos reddit,labia verò moderatur. Sanũ efficit organum linguæ,aſpectũ manſuefácit,ac veluti auriga quiſpiam artis peritus,aduerſum ſe inſurgens, hominem reuocat ad priſtinum ordinem. At non talis iuſtus,quippe qui neque turbationem vllam aut timorem in corde ſuſcipit. Etiãſi hoſtilis eruptio cõtigerit, animo pręſenti dicit: Si conſiſtant aduerſum me caſtra,nõ timebit cor meum. Si exurgat aduerſum me pręliũ,in hoc ego * ſpero. Et eã ob rem ait, *Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ.* Hoc eſt,circunſpectabam,vndique excutiebam quę meę erant vocationis, vt nequa radix amaritudinis germinans obturbaret & contaminaret ſenſile organum cordis mei: ſed vt innocentia in me ſalua omniũ mihi fieret conciliatrix virtutum. Quocirca non proponebã ante oculos meos rem iniuſtam. Non enim mihi fuit animus delinquendi,neque in propoſito fuit, vt ea admitterem aduerſus præſcriptam legis formulã quæ aliena ſunt ab exequente ſedulò ſuam ſalutem. Quin potius præ oculis mihi erat timor Dei, obſeruatio mandatorum, iuſtitiæ opera,denique cõuerſatio mea omnis, iuxta legis pręſcriptum directa eſt. Nõ proponebam ante oculos meos rem iniuſtam. Quicunque enim animum intendunt ad peccandum,iis quoque adiacet, & deſtinatò proponunt præuaricari legem,iámque habent peccatum veluti præcedens,priùs in corde id pręſtituentes,poſteà oculũ mentis intendentes ad operationem peccati. Sic iſti feſtiuo curſu contendunt ad legis tranſgreſſionem:mihi è diuerſo

Marginalia: *pro χαροποιά le- go χαροποιά. — Pſal. 26. — ἐλπίζω. — Pſal. 100 — Πρᾶγμα παράνομον.

ſo ſcopus hic totus erat, nẽpe vt iuxta tenorem, legis con uerſationem meam inſtituerem. Quinetiam facientes prȩuaricationes odiui. Nec ſolùm ipſe nolebam quidquis operis committere præter legem Dei, ſed & eos infenſè oderam qui vel tantillum tranſgrediebantur de Dei* mandatis: facientes enim præuaricationes odiui. Locus hic, Facientes præuaricationes odiui,, bifariam intelligendus venit. Qui enim prætergrediuntur mandata dei & iuſtificationes atque iudicia, hi vtique ſunt tranſgreſſores legis. Rurſum alij ſalutarem ipſam de Domino confeſsionem tranſgrediuntur, & ij ſunt prȩuaricatores Dei. Sanequàm multa eſt inter legis ac Dei offenſionem, differentia. Illi quidem, quum radicem poſsideant cognitionis de Deo, vtique penes ſe retinent ſpem ſequuturæ ſalutis: hi verò, qui ipſum abnegarunt authorem ſalutis, à ſalute prorſus exciderunt. Itaque ait, Ego omnes facientes præuaricationes odiui. Initium enim peccati eſt, apoſtatare à Deo, quemadmodum dicit ſapientiſsimus. Nos contrà, præuaricatores adeò non infenſè odimus, vt etiã comiter vt amicos ſalutemus. Neque enim talibus conuenit dicere ſalutem. Non enim*pax eſt impiis, dicit dominus. Et cum iſtis cibum ſumimus & potum, quorũ veteratoriam ac fallacem ſuadelam conueniebat fuga prȩuertere, ac ne dignos quidem exiſtimare qui inter homines numerentur, eos qui dæmonibus ſe vltronei tradiderunt, ſuámque ipſorum vitam inanimatis lapidibus ac lignis conſecrarunt. An non hoc vtique nos alio loco docet Propheta, dicens? Nónne qui oderunt te domine, oderam: & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, in inimicos facti ſunt mihi. Imitemur itaque & nos hunc prophetam. Ipſi odio perſequamur facientes præuaricationes, ne nos per diuerſam communicationem deprehendamur cooperatij fuiſſe eorũ præuaricationis. Et quidem modis omnibus ipſorum cõmunio nobis odio habenda eſt, quòd auerſi à luce ambulent in tenebris. Quȩ enim communio * luci ad tenebras? Et quia abnegato Chriſti nomine, nomen ſibi accommodãt Belial. Quȩ verò conuentio Chriſti ad Beliar? Quódq; vitato eccleſiȩ ingreſſu, circa templa idolorum inſanierint

*pro ἐνδόξων lege ἐντολῶν.

Eccle. 10 b.

*τὸ χαίρειν. Deſit hic εἰρήνη.

Pſal. 138. d.

*φωτί.

Βελίαρ בליעל al. ſ. iugo.

vitam suam contaminantes impuritate sacrificiorũ. Quæ itẽ consensio *tẽplo Dei, cũ idolis? Facientes igitur prævaricationes odiui. Nõ adhæsit mihi cor prauũ. Declinantem à me malignũ non cognoscebam.) Huc rursus dilectissime aduerte animum, ad dictorum intelligendã vim, Non adhæsit mihi cor prauum.) In me obliquũ nihil erat, inæquale nihil aut confragosum. Addo, licet innumeræ me premerẽt afflictiones, etiãsi hominũ nequitiæ quę cõtingere solent, me redigerẽt in angustũ, quãuis mihi obsisterent permulta aduersa, (non adhęsit mihi cor prauũ,) non maligna mecum disceptatio, nõ inuẽtio vlla ab æquitate abhorrens. Non quòd affligerer, nõ quia aliqua vrgebar anxietate, non itẽ quòd viderẽ peccatoribus cũcta succedere fœliciter, & impios ditescere, oẽs denique prę uaricatores legis ꝓsperitate frui ac dirigi, ideo corde deprauabar, maligna mecum reputans ac dicens: Quare impij viuunt ac præualent diuitijs? Semen eorũ pro animæ desiderio opulentia abundat, domestici eorum prosperitate perfruuntur, boues eorũ crassæ. Nihil horum prorsus mecum reputaui. Quin illi licet prosperitate gaudeant & locupletentur, ego è regione afflicter tribulatione: noui equidẽ, quia tribulatio patientiã operatur, patientia autẽ probationẽ, probatio verò spem: denique spes nõ confundit. Non adhæsit mihi cordis ferrei duricies. Sic mecum subducta recta ratione, dirigebã gressus meos. Quũ interim meminissem maligni, ascenderétq; in cor meum, tametsi locũ non cederem ei. Ad hoc enim, ne obtineret aduersum me, quãdo aderat, nõ agnoscebã. Sic itaq; neq; agnoscebã eum, neque declinabã, ꝙ non admitterẽ ad familiarem congressum. Vt vmbra prætercurrens, q̃ ocyssimè cedit loco & elabitur: ita malignitas nihil detrimenti in me operata est. Proinde & nos hinc erudiamur. Si quãdo cõtinget vni alicui vestrũ molesta afflictio aut fortuitum negotiũ quis exhibuerit, & de authore hoc maligno cœperis cogitare: caue sinas mentẽ tuã opprimi ab eiusmodi cogitatione, sed eam potius transmitte, & cor cõseruã innoxium, ita vt dicere possis, (Declinantẽ à me malignum nõ cognoscebã. Detrahentẽ secretò proximo suo, hunc persequebar.) Doctrinã hanc vtiq; laudabilẽ ac bonam

*ναῷ.

pro ἦτος *lego* ἦτως

Sententiã confirmat τῦ ϐιϐαιώσει

Vitanda malignã-tium fratrum communio.

nam discamus dilectissimi, qua docemur non solùm non detrahere, sed neque detractionẽ auscultemus. Siquidem detractio intolerandũ est & graue malũ, dæmoniũ planè incõstans & instabile, nullo vnq̃ tẽpore sinens hominẽ in pace cõquiescere. Quid enim malorũ est vsquã, quod non à detractione proficiscatur? Ab ipsa repullulant sedatę inimicitiæ, per eam cõtentiones & discordiæ cõtrahuntur, seditiones suũ sumunt ab eadẽ exordiũ, illinc prodeũt suspiciões malæ, quę causas malorũ nulli numerabiliũ prębent. Ex ipsa odiũ quasi ex fonte scaturit. Et quęcunq; tandem mala secũ reputãs quiuis, inueniet ex vna detractione effũdi, quippe quę ad malitiã pertrahit oẽs. Detractio simul atq; hominẽ cõpleuit indignatione, suáq; vnius opera cõceptę cædis fecit participẽ, planè nouit reddere sanguinariũ, & ad cędẽ perpetrãdã aduersus proximũ acuere. Nouit hæc efferatã & ferocientẽ animã à fraterna societate dirimere, & citra rationẽ vllã ostendere esse inimicum, qui paulò antè erat amicus. Eadẽ mox, vt Mariã sororem Moysi apprehẽdit, suo attactu demõstrauit esse leprosam, & aduersus eã à Domino iram furoréq; cõciuit. Eadẽ totas domos euertit, ac ciuitates in tranquilla priùs pace degentes exuscitauit ad bellum. Hęc ipsa, amabilis ac speciosæ pacis vincula dissoluit, & nexũ interrũpit eximię charitatis. Eadẽ mox vt recedere fecit ab obseruatione mandatorũ Dei, docet contẽptum atq; pręuaricationẽ legis, & auellens hominẽ ab amicitia Dei longiùs abducit à veritate. Eadẽ præter primam illã pręuaricationem, perditionis author fuit protoplasto homini Adę, & eundẽ priuauit diuersorio paradisi atq; delitiis cælestibus. Detractio enim os ingressa serpẽtis & operata mẽdaciũ aduersus eius bonitatẽ qui mentiri nescit, Dei, ac dicens: Vt quid dixit De⁹, Nolite comedere ex omni ligno quod est in paradiso, istius mandati trãsgressionẽ inuexit, & à veritate cui priùs obedierat, auertit, quíq; priùs fuerat Domino familiaris, hunc detractio sua vnius malignitate auulsum à Deo fallaci deceptione cõstituit modò inimicũ, vtque semel dicam, alienatum esse docuit à fœlicitate. Nunc nobis temperemus à detractione, ne efficiamur iniqui iudices veritatis, & contra legis edictum depre-

Vt fugiendus detractor.

Cõfirmat exemplo.

Primam intelligit pręuaricationem angelorũ.

Iacobi 4. c. hendamur falsi testes fuisse. Ait enim, Qui detrahit fratri aut iudicat fratrem, detrahit legi & iudicat legem. Quòd si legem iudicas, nõ iam factor legis es, sed iudex. Vnus autem est iudex & legislator, qui potest saluare & perdere. Vides charissime quantum contineat grauitatis detractio. Ab hac igitur desinamus, ne istis inferamus iudicium. Eos qui nihil tã cupiunt, quàm detrahere, persequamur, & longissimè à nobis depellamus, ne alienis malis consentientes, nobisipsis conciliemus perditionẽ, ne insuper cum aurium illecebra audiamus detractores, vt ne nos expleamus diaboli inuentis. Detractio enim solet diabolica nominari, quippe quæ natiuam à suo genitore sortita est hanc nuncupationem, cũ is qui vacat detractioni, seruiat diabolo, opera perficiens diabolicæ inuidiæ atque obtrectationis. Sanè quisquis talem vnũ ab hoc superfluo & aspernabili peccato in libertatem vendicat: eadem opera, eum qui subuertebat, opprimit atque euertit, non iniustam inferendo aduersus proximum reprehẽsionem: eum verò cuius famæ detrahebatur, eadem obiurgatione liberum reddit. Denique talis dispensator est & arbiter ineundæ pacis, amicitiæ insuper conciliandæ moderator, docens hoc argumento se odio persequi impiam intentionem detractoris. Discamus & nos opere ipso dicere, Detrahentem secretò proximo suo, hunc persequebar. Cęterùm dilectissime, vt intelligas, quantæ sit malignitatis detractio, nihil quod ad veritatem pertinet, operatur. Animum aduerte huic, & quo appelletur nomine, simul & attẽde distinctioni dictionis mox sequentis. Detractio enim delationis est & maledicentiæ doctrix. Illud autem λάθρα secretò declarat facti incertitudinem vnà cũ diffidentia loquendi. Si enim quod obiicitur, verum est: profuerit in faciem coarguere proximũ, sumptáq; loquẽdi fiducia pacificè rem transigere. Quòd si secretò eã delationem falsò excogitatã infert, is vtique aduersus proximũm operatus est malitiosam suspicionem, nõ potens quę obiicit, argumentis conuincere. Sanè bonum ac laudabile fuerit detractorẽ persequi & à se propellere, quasi nebulonem vaniloquum ac prędonem alienę famę: vt ne animam tranquilla in pace degentem exagitemus, neq; eã red-

τὸ ἀψευδὲς τοῦ πράγματος.

eã reddamus aduersus proximũ pugnacem per intẽperiẽ detractionis. Detrahentẽ igitur secretò proximo suo, hũc persequebar. (Superbo oculo & insatiabili corde, cũ hoc non edebã.) Quod verò Deus infensè oderit superbiã, audi scripturã dicẽtem, Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Rursus alio loco, Odibilis superbia corã Domino & hoĩbus. &, Vt quid superbit terra & cinis? Et cõpluribus in locis inuenire liceat superbiã Deo inuisam esse, & apprime execrabilem. Ad hunc igitur sensum etiã hîc ait, Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Siquidem superbia modis omnib9 est perniciosissima & animæ perquàm detrimentosa, non eius solùm qui in se eam recepit, sed & eius qui paulò antè fratrẽm falsò accusabat culpæ alicuius. Superbo autem copulauit insatiabilem corde, quòd vna sit amborum voluntas: illius quidem aduersus proximum se efferentis, huius verò haud secus quærentis se inexplebiliter satiare aduersus proximũ. Nobis itaque dilectissimi magnopere profuerit, si excussa à nobis superbia, virtutem amplectemur humilitatis, ne nos contingat audire, Qui se exaltat, humiliabitur. Conuenit nos quoque esse contentos moderato ac frugali viatico, vt ne auersi à iustitia, inclinemus cor ad cupiditatem nullis quantislibet opibus explendã, ne meritò audiamus: Propter multitudinem iniquitatis tuæ*redierunt posteriora tua, vt in exemplum verterentur calcanea tua. Itaque familiarem illam superbis viuendi consuetudinem vitemus, eorum insuper qui inex plebili sũt corde, vt ne per familiarẽ cũ istis cõgressum, imitatores efficiamur eorũ malitiæ. Sedulò igitur nos ipsos exerceamus, vt re ipsa dicere possimus, Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. Equidem hęc tanquam ex persona iusti dicuntur. Rursus idem tãquam ex persona Dei, respondens Spiritus Sanctus ait: (Oculi mei ad fideles terræ, vt ij sedeant mecum) Reuerà enim oculi Dei ad fideles sunt, iis sedulò attendẽtes, nequà exerrent à scopo veritatis. Quod dicitur, si nosse vis, quàm verum sit: contemplare beatos apostolos, & eos cõ sydera qui cùm essent fideles terræ, vt vigore suæ fidei totum impleuerint terrarum orbem prædicatione salutis.

*Pro ἀνεκάφθη. *Aldus habet* ἀνεκάλυφθη *reuelata sũt* *Hiere.* 13. *d.*

In omnem enim terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum. Etenim orbis terræ vniuersus Apostolicam fidem complexus, opibus pietatis impletus est nunquam exinaniendis. Hi igitur fideles iam Domino assident, audientes, Vos autem duodecim sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Oculi mei ad fideles terræ, vt ipsi sedeant mecum. O rem mirabilem. è luto formati sedent, & incorporei spiritus astant. Nolim credas per hoc me extenuare aut imminuere angelorum Dei dignitatem. Absit. Quin ego potiùs clementiam Dei erga homines concelebro, quippe qui tanto honore affecit humanam naturam. Quòd si apostoli sancti considebunt iudices constituti infidelium: prorsus necesse est eos qui apostolicam fidem tenuerunt, nec secus atque illi crediderunt, vnà etiam cum apostolis consessuros iudices eorum qui fidem excipere noluerunt, neque verbum salutis confiteri. Fortasse (vt ita loquar) gentes erunt duodecim fidem complexæ per apostolorum doctrinam, quæ quidem cum apostolis iudicaturæ sunt duodecim tribus Israel, quæ nondum persuasæ sunt vt fidem commodent apostolicæ prædicationi, nec se fidei commiserunt dominicę voluntatis, vt & eædem fidei aggregatæ audirent, Oculi mei ad fideles terræ, vt ij sedeant mecum. Deinceps videamus proximè sequētia. Quid ait? Ambulás in via immaculata, hic mihi ministrabat. Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiam, qui loquitur iniqua non direxit in conspectu oculorum meorum. Ad gloriationem iusti inducuntur hæc, sed & Deus è regione haud secus respondet atque proponit, quòd tales oporteat fuisse qui in fide vitam hanc trāsegerint. Eóque ait, Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat. Tales enim diligo ministros qui ambulent in via immaculata, qui non ad dexteram declinēt, neque ad sinistram, qui nulla fraude peruerterūt dogmata viam concernentia iustitiæ & veritatis. Beati enim immaculati in via, qui ambulant in lege Domini. Ad illam igitur elocutionem priùs dictam respiciēs propheta nēpe, Psallam & intelligam in via immaculata, hoc loco dicit, Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.

τὸν πλῆ-
τον ἀκίνη-
τον.
καθίσει-
ωσι.

Nouè hæc dicuntur.

Rursus

Rursus quia dixerat, Perambulabam in innocentia cordis mei, in medio domus meæ. &, Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam. correspondet dicẽs, Non habitabit in medio domus meæ qui facit superbiã. Sed & ait, Qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum. Nam illic quia dixerat, Detrahentẽ secretò proximo suo, hunc persequebar: hîc quoque ad eandem sententiam respondet, Qui loquitur iniqua, non direxit in conspectu oculorum meorum. Quid tandem dicat, vide. (In matutino interficiebã omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operãtes iniquitatem.) Hîc insinuat deinceps, quæ futuro seculo contingent. Siquidem præsens seculum nox est: contrà futurum illud, dies: quemadmodum sapientissimus ait Paulus, Nox præcessit: dies autem appropinquauit. Proinde matutinum nuncupat ortum sempiternæ lucis, qua perfruituri sunt iusti. In hoc igitur matutino interficit peccatores, eos emittens in ignem æternum. Hæc enim mors est peccatorum, quemadmodum ipse Saluator ait, Timete autem eum potiùs qui potest occidere & animam & corpus in gehennam. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini, hoc est, de superna illa Hierusalem, omnes operãtes iniquitatem. Soli enim iusti in illa refouentur fœlicitate perfruentes regni nũquam desituri, quod contingat & nos vnà vobiscum omnibus adipisci, in Christo Iesu Domino nostro, cui gloria & imperium in secula seculorum.

Amen.

¶DRAMATIS HVIVS PERsonæ sunt,

1. Agrestis siue ruricola,
2. Sapiens.
3. Fortuna.
4. Musæ.
5. Chorus.

¶ Versus Plochiri Michaëlis.

Ἄγροικος. ὦ χαῖρε τύχη πότνια, τρισολβία.
τοιάνδε σε ξύμμαχον ἐννοεῖν θέλω
ἀεὶ ποδηγὸν τοῦ βίου παρεστάναι.
σοφός. Ἄγροικε τί φής; τί δὲ μέλπεις τὴν θεάν,
πότνιαν αὐτὴν καὶ τρισολβίαν λέγων
τὴν ὡς ἀληθῶς βδελυρὰν, τρισαθλίαν
τὴν ἀεὶ σφάλλουσαν ὀρθίας τρίβους.
Ἄγροικος. Σίγα, σιώπα, σφίγγε τὸ λαῦρον στόμα.
Καὶ μὴ θελήσῃς τὴν θεὰν παροργίσαι.
σοφός. Ἄπασι γὰρ πάρεστι, καὶ πάντα βλέπει.
Ἄγροικος. Τυφλὴν θεὰν τίς νουνεχὴς σεβάζεται;
παρεστάτις νῦν, ὀξυδερκὴς ἐστί μοι.
σοφός. Καὶ πῶς περὶ σὰς ἦλθεν ἀγροίκου θύρας;
Ἄγροικος. Κατοῖδεν αὐτὰς εἰς ἑαυτὴν ἀξίας,
Ἐλθοῦσα δ' εὗρε ταύτας ἠνεωγμένας.
σοφός. ὢ συμφορᾶς, ἔφησας ἀληθῆ λόγον;
Ἄγροικος. στοχάζομαι γοῦν ἐμφανῶς τὸ πρακτέον.
Τίς ὁ στοχασμός; εὐστοχώτατα φράσον,
σοφός. πρὸς τὰς ἐμὰς ἤλαυνεν ἐλθεῖν οἰκίας
Ἡ πέμπελος γραῦς, ἡ βραδύπους, ἀθλία,
ὡς γῆ τὸ φῶς παρῆλθεν, ἦλθε τὸ σκότος;
Ἡ χωλόπους, φεῦ, τῆς ὁδοῦ παρετράπη.
πεσοῦσα δ' ἄφνω τοῖς λίθοις προσερρίφθη.
Κἂν τοῖς ποσὶν ἔσχηκεν ἀγρίαν νόσον.
Ἀφῆκεν οὖν τὸ τραῦμα ταύτην, οὐκ ἔτι.
Δραμεῖν πρὸς ἡμᾶς ἢ προκύψαι τῆς θύρας
ἰδοῦσα δὲ ἐγγὺς ἀνεωγμένας θύρας
Ἦλθεν πρὸς αὐτὰς καὶ συνεκρύβη ἔσω.
τύχη. Αἰ. αἰ. στενάζω. τίς με τὴν ταχύδρομον,

¶VERSVS PLOCHIRI MICHAELIS.

Dramatis iſtius perſonæ ſunt, Agreſtis ſiue Ruricola, Sapiens, Fortuna, Muſæ, Chorus.

O Salue fortuna venerabilis, ter beata. *Ruricola*
Talem ſanè te mihi auxiliarem cogitare velim
Semper, ducem vitæ, propitiari & adeſſe,
Ruſtice, quid dicis? cur eam prædicas deam *Sapiens.*
Venerandam ſcilicet & ter beatam dicens,
Quæ meritò inuiſa eſt omnibus ac ter miſera,
Quæ ſemper exorbitat à recto tramite.
Tace, verbum ne adieceris, ſtringe iſtud latè patens os, *Ruricola*
Neu velis deam tuis verbis irritare:
Vniuerſis enim in locis præſens eſt & omnia perſpicit,
Cæcam illam deam quis mente ſanus reuereretur? *Sapiens.*
Auerſus mente es, acribus oculis me tuetur. *Ruricola*
Quînam ad tua peruenit ruſtici limina? *Sapiens.*
Nouerat mea vnius limina ſe fore digna.
Sed & adueniens offendit apertas fores, *Ruricola*
O calamitatem, verúmne verbum tu loqueris, *Sapiens.*
Equidem coniecto rem palàm eſſe factam.
Quęnam tua hæc coniectura? in promptu ediſſere. *Ruſticus.*
Ad meas contendebat venire ædes *Sapiens.*
Hæc balbutiens anus, lentipes, miſera:
Aſt vbi terram ſolis lux præteriit, ſuccedentibus tenebris
Hæc clauda pedibus (heu) è via deflexit,
Collapſa verò repente lapidi pedem alliſit,
Eiúſque pedes grauis occupauit dolor.
Reliquit ſanè hanc vulnus, nondum (alioqui poteſt)
Curſu contendere ad nos aut deflectere ad Ianuam.
Quæ proinde videns è vicino patentem Ianuam,
Ingreſſa eſt eam, ſéque occuluit introgreſſa.
Heu, heu ingemiſco. Quis me velocem curſu, *Fortuna.*

Valen-

Τὴν ἀρτίπον, ἐρεῖ * παρχωλὴν ἀρτίως.
Ἐγὼ κρατῶ γῆς, πρὸς τὸν αἰθέρα φθάνω.
Ἐμοὶ καθυπακούουσι πάντα μακρόθεν.
σοφὸς. ὦ μιαρὰ γραῦς κακὸν ἀνθρώποις μέγα.
ὦ γραῦς ῥυπῶσα καὶ κακοῖς πεφυρμένη.
Ἀναξίους δεικνῦσα πολλοὺς ἀξίους.
τύχη. πολυλογεῖς ἄνθρωπε, κομπάζεις μάτην,
λαλεῖς ἀναιδῶς, ἀυθαδίσας ἐστόσον
Ἔχεις τὰ μουσῶν ἀντὶ τύχης καὶ λέγεις,
Ἔμμετρα βάζεις, ἐντρυφεῖς ἐν λόγοις.
τὰς μούσας αὐτὰς αἰτιῶ, μὴ τὴν τύχην,
σοφὸς. Ἀπαγχονίζου δαῖμον. ἔρρε, συνθλίβου,
Ὅτι τὰ μουσῶν εἰς μέσον παρήγαγες.
μοῦσαι. Χαίροις ὁ λαμπρὸς ἐν λόγοις ὑπέρμεγας.
σοφὸς. Ἆ. ἆ. σιγᾶτε, πάμπαν ἀπέστω κτύπος.
βάλλει με νῦν πάταγος ὠσὶν ἐν μέσοις.
Ἄνοιξον. ἄρτι μή τις πατήσῃ θύραν.
μοῦσαι. ὦ χαῖρε φωστήρ, τοῦ λόγου τὸ χωρίον.
σοφὸς. ποία χαρὰ πρόσεστιν ἡμῖν ἀρτίως;
μοῦσαι. Χαρά. τρυφὴ πάρεστι σοὶ λόγων χάρις.
σοφὸς. Χορὲ πρὸς αὐτὰς πύλας κάπιθί μοι
χορὸς. ὦ δέσποτα χάριθι, τὰς μούσας ὁρῶ.
σοφὸς. Ναί; κλεῖσον αὐτάς, ἄφες ἔξω τῆς θύρας.
χορὸς. Μή, μὴ πρὸς αὐτὰς τὰς θεὰς ὦ δέσποτα.
σοφὸς. Καὶ ποῦ καλεῖδον τῶν θεῶν τῶνδε σθένος;
χορὸς. Οὐχὶ σοφὸν σε τοῖς λόγοις τεθείκασιν;
σοφὸς. ὤνησεν οὐδὲ οὐδαμῶς ἡ σοφία.
χορὸς. Οὐ πάνσοφος εἶ τῶν σοφῶν βουλευμάτων.
σοφὸς. βουλεύομαι. πῶς ἐκφύγω βίου βίαν,
ἀλλ' οὐ τὸ τέρμα τῆς δ' ἐγὼ προλαμβάνω.
χορὸς. Ἔχεις παρ' αὐτῷ πλοῦτον αὐτῆς σοφίας.
σοφὸς. Οὐ λαμβάνουσι τοὺς λόγους εἰς ἀγοράν.
χορὸς. Οὐ τοὺς ἐπαίνους ἀντὶ τοῦ πλούτου φέρεις;
σοφὸς. Καὶ πῶς ἔπαινος οἶδε γαστέρα τρέφειν;
χορὸς. ὦ συμφορᾶς. ὢ πλοῦτον ἀγροίκου θέλω.
πόθεις τ' ἄγροικος ἐκ σοφοῦ καθεστάναι;
σοφὸς. πόθω γενέσθαι βυρσοδέψης, λατόμος,
Ἢ καί τις ἄλλος τῆς βαναύσου τέχνης.
Καὶ γὰρ σκυτεὺς τις ὀψοπώλης ἄσοφος.

ὁ μηδὲ

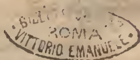
Valentem pedibus dicit claudam nuper (effectam)
Ego imperium obtineo terræ, ad æthera vsque penetro,
Mihi cedunt omnia vel eminus.
O impura anus, pernicies hominum ingens: *Sapiens.*
O vetula squalens eluuie, vitiisque contaminata,
Quæ indignos plerosque ostendis dignos.
Multiloquus es ô homo, venditas te inaniter, *Fortuna.*
Loqueris impudenter, nimio plus es contumaci ore.
Habes dona musarum pro fortuna & copiosè loqueris,
Carmina profers, Rhetor facundus es sermonibus,
Musas ipsas in ius voca & lacesse, non fortunam.
Fauces tibi elide laqueo ô Dęmon, ito pessum, pereas, *Sapiens.*
Quòd dona musarum in medium produxisti.
Gaude tu qui clarus es, qui eloquio præstantissimus. *Musæ.*
Heus, heus tacete, omnis abesto strepitus. *Sapiens.*
Fecit nunc me sonus obstreperus auribus in mediis.
Aperi iam, ne quis pulsitet ianuam.
O tu gaude to luminare, eloquentiæ receptaculum. *Musæ.*
Quale gaudium nobis oblatum nuper est? *Sapiens.*
Gaudium, deliciæ superfluũt tibi, nempe sermonũ gratia. *Musæ.*
Chore, ad portam descende, mei gratia. *Sapiens.*
O here mi, bono sis animo, musas video. *Chorus.*
Ita ne? exclude eas, abarceto foribus. *Sapiens.*
Caue id feceris aduersum hasce deas ô here. *Chorus.*
Qua tandem ex re agnoui harum dearum vires? *Sapiens.*
Nónne sapientem te eloquio reddiderunt? *Corus.*
Nulli prorsum emolumento fuit istæc sapientia. *Sapiens.*
Nónne doctissimus euasisti sapientium consiliorum? *Chorus,*
Tacitus cogito, quî vitare possim vitæ istius inopiam: *Sapiens.*
Nullum proinde istius inopiæ finem ego deprehendo.
Habes penes te opulentiam ipsius sapientiæ. *Chorus.*
Non admittunt eloquentíam in forum. *Sapiens.*
Nónne laudes pro diuitiis reportas? *Chorus.*
Ecqua tandem laus nouit ventrem alere?
O calamitatem, ô. diuitias potius Rustici velim. *Sapiens.*
Mauis rusticus effici, quàm sapiens. *Chorus.*
Optem, vt sim coriarius, lapicîda, *Sapiens.*
Et vel quiuis alius mechanicæ artis.
Etenim cerdo aliquis obsonij venditor insipiens,

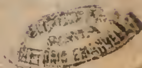
ὁ μηδὲ τὸ γοῦν προσλαλεῖν ἀδῶς. εἶπ',
ἐν τῷ λαλεῖν δὲ σιέλων χέει πίθους.
Σόλοικος αἰσχρὸς πάμπαν ἠγροικισμένος
προέρχεται μὲν τῆς λεωφόρου μέσον,
ἀπὸ προπομπῆς ἀρχικῶς ἐσταλμένος,
Γαύρους δὲ πολλοὺς ἐξερεύγεται λόγους·
Ἄλλος δὲ σεμνός, εὐγενὴς τὰ πρὸς λόγους
Ἀνέστιος πρόεισιν, ἄθλιος, πένης.
παράφρονας μὲν ἐν συνεδρίῳ βλέπω,
σοφοὺς ἀτίμους, ἀσόφους τιμωμένους.
χρυσὸς γὰρ ἄρτι καὶ λαλεῖ καὶ σέβεται,
χορός. ὦ δέσποτα ῥᾷστον ὀψὲ τῶν λόγων.
Καὶ πρὸς λαλίαν τὰς σοφὰς μούσας ἴδον.
πάρεισι γάρ, πάρεισιν ἐστολισμέναι.
μοῦσαι. Αἲ αἲ. πόσον δάκρυον ἐκ τῶν ὀμμάτων
ἐρεύσαμεν αἱ σοφαὶ πρὸς τοὺς λόγους,
σοφός. Ὁ δὲ τρόπος τίς τῶν τοσούτων δακρύων,
μοῦσαι. Ἔγνωμεν ὑμᾶς τὰς λόγῳ τεθραμμένους
Μισοῦντας ἡμᾶς τὰς λόγου πρυτανίδας.
σοφός. Ναί, καὶ βδελυρὰς καὶ μισητέας κρίνω.
μοῦσαι. Ὁ δὲ τρόπος τίς τοῦ μίσους, δίδασκε νῦν.
σοφός. Ἄσιτος εἰμί, πλοῦτον οὐκ ἔχω τάλας.
μοῦσαι. Ἡ γῆ βοτάνας οἶδε καὶ χλόην φύειν.
σοφός. Τὰς καταράτους οὐ ῥαπίζετε ξύλοις,
Καὶ τὰς μιαρὰς ταχέως τυπτήσατε,
μοῦσαι. θυμοῦ κρατεῖν ἔμαθες, ἀλλ' ἄνοικ' αἰσθάνῃ.
σοφός. Ἄνθρωπος εἰμί. πῶς φάγω τὴν χλόην,
Ὄνῳ παρεσκεύασται βοτάνη τάλαν ἄμε.
μοῦσαι. ὦ χρυσολάτρα, πεπλανημένος μένεις,
Τῆς ἀρετῆς τὴν δόξαν οὐδ' ὅλως φιλεῖς.
Φιλεῖς μεθύσαι τὴν πολύχρυσον μέθην.
σοφός. Καὶ τίς ποτ' ἐστὶν ἡ μέθη; μαθεῖν θέλω,
μοῦσαι. Μέθυσον οὐ καθεῖδες ἐξ οἴνου ποτέ;
σοφός. Οἶνος δὲ τίς πέφυκεν, ἐκδιδάσκετε,
Καὶ μὴ τ' ἄδηλα τοῖς ἀδήλοις βάζετε.
Ἐμοῦ γὰρ ὕδωρ ἐξυδραίνει γαστέρα,
τύχη. Ὁρᾷς, ὅπως λέξεσιν εὐφυεστέροις
Μούσαις λαλεῖς οὐ κατηλλαξευμέναις;
σοφός. ὦ γραῦς βίβηλε, μισαρά, παλαιάτη.

Qui ne gry quidem proloqui ſcierit adhuc,
Inter effutiendum alioqui,popinarum effundit vaſa
Barbar⁹,obſcœn⁹, omni prorſus ruſticitate deſpicabilis.
Prodit quidem hic per publicæ viæ medium
Pompaticè & regali ſuperbia elatus,
Arrogantiæ quidem plenos eructat ſermones:
Alius contrà venerabilis,ingenuus ſermone,
Ne domum quidem poſsidens incedit,miſer inops.
Inſipientes quidem in iudicũ cõſeſſu conſiſtentes video:
Sapientes inhonoratos,inſipientes honoratos.
Aurum enim iam & loquitur & colitur.
O Here interquieſcito vel tãdẽ ab iſtiuſmodi ſermonib⁹, *Chorus.*
Et ad colloquium ſapientes muſas admitte.
Adſunt enim,vtique adſunt adornatæ.
Heu,Heu,Quot lachrymæ ex oculis *Muſæ.*
Defluxerunt nunc,ſapientes ad ſermones!
Cauſa autem quæ eſt tantarum lachrymarum? *Sapiens.*
Nouimus vos eloquentiæ alumnos *Muſæ.*
Odiſſe nos ſermonis principes.
Ita ſe res habet.nugaces vos & odio habendas cenſeo. *Sapiens.*
Quæ tandem cauſa iſtius odij,doce nunc. *Muſæ.*
Inedia laboro,diuitias non habeo miſer. *Sapiens.*
Terra herbas nouit & paſcuum gramen proferre. *Muſæ.*
Deteſtabiles non percutitis verberibus? *Sapiens.*
Sic nepharias ocyus verberate.
Incandeſcentiã animi vincere didiciſti,& ne noſti quidẽ. *Muſæ.*
Homo ſum,quî poſsim herbam comedere? *Sapiens.*
Aſino æquiparaſtis me miſerum.
O auricola,in tua ſeductione perſiſtis, *Muſæ.*
Virtutis gloriam haudquaquàm diligis.
Præoptas inebriari auri ingentis ebrietate.
Ecqua tandem hæc eſt ebrietas?diſcere velim. *Sapiens.*
Ebrium ne vidiſti ex vino vnquam? *Muſæ.*
Vinum ſanè quid ſit,docete: *Sapiens.*
Et ne obſcura obſcuris dicite.
Mihi quidem aqua eluit ventrem.
Vides quopacto verbis accommodis *Fortuna.*
Muſas alloqueris nondum conciliatas aut propitias?
O anus impura,odio digna,vetuſtiſsima vetula, *Sapiens.*

Ὄλεθρε κοινὲ τῶν βροτῶν παντὸς γένους,
Ἀρχηγὲ κακῶν, ἀρχαϊκὴ κακία.
λέγεις τί; βάζεις. ἤθελον πάντως λέγειν,
Καὶ μὴ φορεῖν τριχινὸν ἄθλιον ῥάκος,
καὶ μὴ πομάτων ἀπορῶν καὶ βρωμάτων,
καὶ μὴ τρέφεσθαι λαχάνοις χλοηφόροις,
ὥς οἷα κάπρος ἐκ δρυμῶνος ἄγριον.
μοῦσαι. Τί δῆτα σοῦ τὸν συγχαλάσας σὰς φρένας,
Ἄκουμψα φωνᾶς, ὧν σοφὸς πρὸς τοὺς λόγους,
Οὐχὶ λόγου φῶς σοι συγκαλύπτεται;
τοίνυν κατίδῃς σὰς θανούσας ἐλπίδας
φανείσας εἰς φῶς, εἰς νέαν φρυκτωρίαν,
καὶ πλοῦτον ἴδῃς, καὶ τρυφὴν βίον φάγης.
σοφός. γένοιτό μοι νῦν, τὸ δὲ μέλλον ὃν βλέπω,
Δέδοικα μήπως, εἰς ἐναντίον πέσω.

τέλος, τῷ θεῷ χάρις·

Pernicies communis humani totius generis,
Primaria author malorum,inueterata malitia,
Dicis hoc?confirmas malle me omnino disertè loqui,
Et non gestare attritam pilis detextam hāc lacerā vestē,
Neque ad inopiam redigi potus ac cibi,
Neque ali herbis viridantibus,
Cuiusmodi aper vescitur è sylua condensa & horrenti.
Quid tandem adeò despondisti tuam mentem? *Musa.*
Indecentia loqueris,tametsi loquendi sis peritus.
Num eloquentiæ lumen tibi occulitur?
Sanè videas spem omnem tuam emortuam
Emicaturam in lucem,in nouum splendorem,
Etiam locupleťaberis,deliciásque vitæ gustabis.
Fiat mihi nunc, quod enim futurum est,non video: *Sapiens.*
Timeo,nequando in contrarium decidam.

Finis,Deo gratia.

ψαλῶ τῷ πνεύματι ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.
1. Corinth. 14.

Psallam & intelligam in via immaculata, qu-
venies ad me. Psalmo 100.